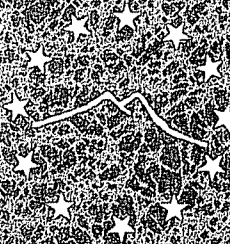

BAT '93

Marje

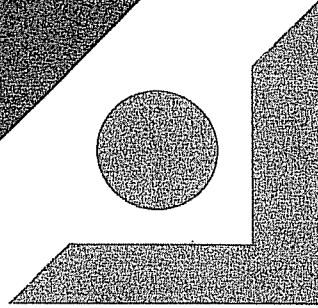
ÇERKESYA
ABHİZYA İÇİN
TİK YÜREK

K
U
N
T
E
R

GÖZDE DOST

O P T İ K

*Tüm resmi kurum ve bankaların
gözlükleri anlaşmalı olarak yapılır.*

Necdet & Nevzat KUNTER

İzmir Cad. Moda İşhanı Alt Kat 7/10 Kızılay/ANKARA Tlf: 432 14 90

MARJE

LINA ORGANIZATION

Adına Sahibi

Sönmez BAYKAN

Genel Yayın Yönetmeni

Zafer SERBER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Mustafa Aziz ÖZBEK

Sanat Yönetmeni

Cihan İŞBAŞI

Mali İşlet ve Abone Sorumlusu

Tunay TARKAY

Merkez Büro (Ankara)

Ratib GÜNEŞ

Yeşilirmak Sk. 12/44

Maltepe/ANKARA

Tel/Fax: 231 02 22 231 02 25

İstanbul Temsilcisi

Fuat AYDEMİR - Tlf: 2885436

Maykop Temsilcisi

Mehmet UZUN (Yedigöller)

Yazışma Adresi

P.K. 355 Kızılay / ANKARA

Havale Hesap No (TL)

MARJE DERGİSİ

Posta Çek. Hs. 103118

Havale Hesap No (Döviz)

TC İş Bankası Çankaya Şb.

(9) 311 86 63 no'lu hesaba

(DM) 911 86 78 no'lu hesaba

Abone Koşulları

Türkiye 100.000 TL

Avrupa 60 DM/Yıllık

Diğer Ülkeler 45 \$/Yıllık

Erişim 10.000 TL

Baskı

GÖZDE OFSET - 230 78 73

MARJE

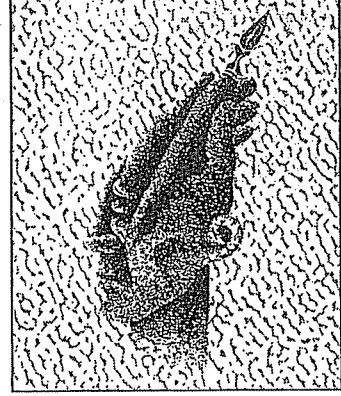
bir

LINA ORGANIZATION

unlimited

Değerli Marje Dostları,

Abhazy'a'da Çerkes halkının onurlu direnişi tüm hızıyla devam ediyor. Bu direnişe omuz vermenin, Çerkes olma sorumluluğundan kaynaklanan bir görev olduğunu kabul etme zorunluluğu vardır. Son zamanlarda Gürcü diktasının gerek Türkiye medyasında gerek diplomatik arenada haksızlığını meşrulaştırma çabalarını artırdığını görüyoruz.

Buna karşın Kuzey Kafkasya'da yaşamını sürdüren Çerkeslerin bu onurlu direnişte var güçleriyle yerlerini aldıklarını, her türlü engellemeye karşı bu çabalarını sürdürdüklerini gözlüyoruz. Bunun en açık örneğini Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nde meydana gelen olayların perde arkasında görmek mümkün. Bu konuda yapmış olduğumuz çalışmayı sayfalarımızda bulacaksınız.

Bu sayımızda bulacağınız önemli konulardan biri de Türkiye'de yaşayan Çerkesleri son derecede yakından ilgilendiren Çifte Vatandaşlık Hakkı. Bu konuda resmi görüşmeler yapmak üzere Türkiye'ye gelen heyetin sessizce geri dönmesi, görüşmelerin basına yansıtılmaması dikkat çekici idi. Aynı zamanda bu durum, yerel dernek yöneticilerimizin *Nezakat ziya-reti* ile geçirilemeyecek kadar da önemliydi bizce. Bu konudaki yorumumuzu ve R.F. Vatandaşlık Komisyonu Başkanı Mikitayev Abdullah ile Marje/İstanbul temsilcimizin yaptığı röportajı sunuyoruz.

Geçen sayı şiirleriyle tanıştığınız Koca Çerkes Çetin ÖNER bu sayımızda Halkevleri'nde yapılan Anadolu Kültür Mozayığı panelinde Çerkeslere yapılan çirkin ithaflara *onların anlayabilecekleri* bir dilde cevap veriyor.

Yine bu sayımızda yeni yazı dizimiz Aytek Namitok'un Türkiye Yaşamı'nı Üstad Ö. ÖZBAY'ın kaleminden okuyabilirsiniz.

Yazarlarımız Ömer Şahin ve Cihan İşbaşı özel mazeretleri nedeniyle yazılarına bir süre ara verdiler.

Değerli Okuyucularımız Ocak '93 sayımızda bazı abonelerimize dağıtım sırasında gözden kaçan hatalı dergilerin gönderildiğini okuyucularımızın uyarısıyla öğrendik. Tamamen matbaadan kaynaklanan bu olay nedeniyle hatalı dergi giden okuyucularımızdan özür diliyoruz. Merkez büromuzla temas kurdukları takdirde kendilerine yeni bir dergi gönderilecektir. İstanbul abonelerimizin dergi ile ilgili istemleri konusunda İst. temsilcimiz Fuat Aydemir'le diyalog kurmalarını rica ediyoruz. Yeni sayılarda buluşmak umuduyla ...

Marje dostlar

B

U SAYIDA

M A R J E

HER SÜRGÜNDE BİR ÇIKAR

ŞUBAT '93

BAŞYAZI

4

- OYUNUN KURALINA GÖRE OYNAMAK

KABARDEY OLAYLARI

6

- OLAYLARIN PERDE ARKASI

MUHALEFETİN SESİ

12

- NALO ZAVUR

ALMANYA NOTLARI

14

- DÖNÜŞÜN ORGANİZASYONU ÜZERİNE

AYTEK NAMITOK

16

- YENİ YAZI DİZİSİ

ANAYURTTAN

22

- İZZET AYDEMİR

YENİ TIP İRKCİLAR

26

- ÇETİN ÖNER

GENÇLİK ÖRGÜTLENİYOR

29

- SONUÇ EİLDİRGESİ

MAKALE/ÇEVİRİ

32

- SÜRGÜN ÜZERİNE

MARJE/ÖZEL HABER

35

- ÇİFTE VATANDAŞLIK

DÖNE DÖNE

38

- ABHAZYALI ÇOCUK

SİZLERDEN

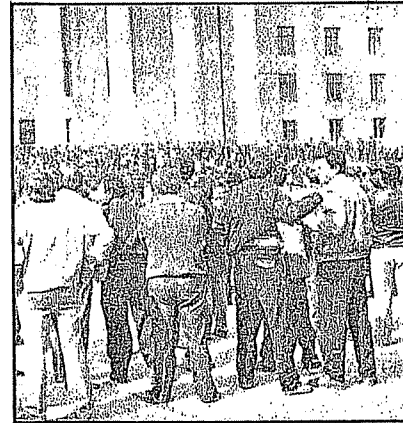
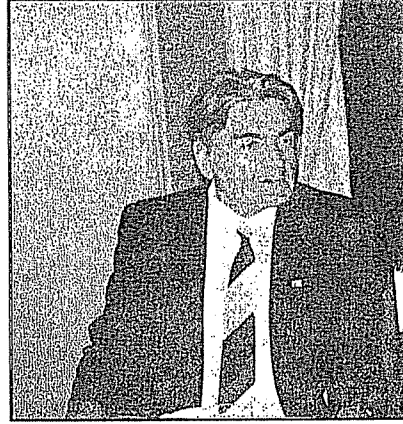
46

- OKUYUCU MEKTUPLARI

KARİKATÜR

48

- CİHAN İŞBAŞI

**Büyük
tehdit**

Şevardnadze:
'Abhazya'yı
karışmayn
Türkiye

USYA
Kafkasya'ya
askeri
mmu

YANLIK
MOSKOVA • A
RUSYA hükümetinin
k ilişkilerden sorumlu
vesinin başkanı, Baş-
yardımcısı Sergey
"Rusya'nın topra-
Rusya'da silahlan-
terecceklerini"

Sevərdnadək Kardəsiz

■ Hürriyet, Gürcistan Parlamento Başkanı Edvard Şevardnadze ile görüşü. Şevardnadze, Gürcü-Azhar çalışması ile ilgili görüşlerini anlatırken, olayların Rusya tarafından kışkırtıldığını söyledi.

GÜRCÜ, ABHAZ, ACAR, ACAR, TÜRK

yede yaşayan Abazlara, "Kavgaya girmeyin, uyarısında bulunan Şevardnadze'ye, Abhaz, Acar Türk... Biz, kavgaya girmesiz" dedi. Şevardnadze, "Gürcü hem Abhazlar hem de Acarlar..."

**Abhazya'da
çatışma: 19 ölü**
■ MOSKOVA (A)
Abhazya'nın
öğur

■ MOSKOVA (AA) - Abhazya'nın başkenti Sohum'da kontrol altında tutulmaya devam eden Gürcü kuvvetleri, Abaza milislerinin önceki gece başlatılan bir saldırıyla başlayan çatışmalarda 19 Gürcü öldüğünü bildirdiler. Komutanlığı tarafından yapılan açıklamada, başlıkların Kutol köyünü ele geçirmek için başlatılan çatışmalarda 4 kişi ölmüş, 10 kişinin kaybettirildiği, Abaza milisleri başlatılan saldırıyla başlayan çatışmalarda her iki tarafında da çok sayıda yaralı olduğu bildirildi.

**Kafkasya
siyasetimizde
tutarlılık intiyacı**

[illegible]

Yeltsin le Hasbulatov, bu kez fena kapıştı

RUSYA Devlet Başkanı Boris Hasbulatov arasındaki çekişme sonun-
daya son olay Hasbulatov'un Rusya ge-
tiren son olay Hasbulatov'un Rusya ge-
"beceniksizlik" suçlaması oldu.
Hasbulatov, önceki gün İsveç-
başbakanı Carl Bildt'e görüşme için
Önce gazeteciler yaptığı açıklama-
dığını öne sürdü. Hasbulatov,
"ca" ettiğini, referandumu
ndış" ortaya attı, birleştire-
cağını biliyoruz, şimdi de
am"ın kurtarmak yine
sin" dedi.
gerekli."

leyen Hasbulatov, izlenen ekonomi-
politikanın ülkeyi Latin Amerika mo-
sü Venice'ye sürüklediğini belirtti.
Yeltsin, bu sert çıkışa basın sözcü-
verirken Hasbulatov'u "iyisi eniri-
ka" Hasbulatov, Yeltsin'i zor dur-
kov, "Hasbulatov, kendisini kurtar-
dığını öne sürerek salite kat-
soyunuyor," dedi.
Hi lider arasında"
aralık ayındaki H-
gresi sırasında
müs, Has-
suam-
misi-

ÖZEL ARKADAŞ
iki tane
kişini
kayde-
astırma müdürü Yelçin Bayer
layan Seyarında Türkiye'deki
daki savasa taraf olmamanı gerektiği

Yeltsin le Hasbulatov, bu kez fena kapıştı

RUSYA Devlet Başkanı Boris Hasbulatov arasındaki çekişme sonun-
daya son olay Hasbulatov'un Rusya ge-
tiren son olay Hasbulatov'un Rusya ge-
"beceniksizlik" suçlaması oldu.
Hasbulatov, önceki gün İsveç-
başbakanı Carl Bildt'e görüşme için
Önce gazeteciler yaptığı açıklama-
dığını öne sürdü. Hasbulatov,
"ca" ettiğini, referandumu
ndış" ortaya attı, birleştire-
cağını biliyoruz, şimdi de
am"ın kurtarmak yine
sin" dedi.
gerekli."

leyen Hasbulatov, izlenen ekonomi-
politikanın ülkeyi Latin Amerika mo-
sü Venice'ye sürüklediğini belirtti.
Yeltsin, bu sert çıkışa basın sözcü-
verirken Hasbulatov'u "iyisi eniri-
ka" Hasbulatov, Yeltsin'i zor dur-
kov, "Hasbulatov, kendisini kurtar-
dığını öne sürerek salite kat-
soyunuyor," dedi.
Hi lider arasında"
aralık ayındaki H-
gresi sırasında
müs, Has-
suam-
misi-

ÖZEL ARKADAŞ
iki tane
kişini
kayde-
astırma müdürü Yelçin Bayer
layan Seyarında Türkiye'deki
daki savasa taraf olmamanı gerektiği

Yeltsin le Hasbulatov, bu kez fena kapıştı

RUSYA Devlet Başkanı Boris Hasbulatov arasındaki çekişme sonun-
daya son olay Hasbulatov'un Rusya ge-
tiren son olay Hasbulatov'un Rusya ge-
"beceniksizlik" suçlaması oldu.
Hasbulatov, önceki gün İsveç-
başbakanı Carl Bildt'e görüşme için
Önce gazeteciler yaptığı açıklama-
dığını öne sürdü. Hasbulatov,
"ca" ettiğini, referandumu
ndış" ortaya attı, birleştire-
cağını biliyoruz, şimdi de
am"ın kurtarmak yine
sin" dedi.
gerekli."

leyen Hasbulatov, izlenen ekonomi-
politikanın ülkeyi Latin Amerika mo-
sü Venice'ye sürüklediğini belirtti.
Yeltsin, bu sert çıkışa basın sözcü-
verirken Hasbulatov'u "iyisi eniri-
ka" Hasbulatov, Yeltsin'i zor dur-
kov, "Hasbulatov, kendisini kurtar-
dığını öne sürerek salite kat-
soyunuyor," dedi.
Hi lider arasında"
aralık ayındaki H-
gresi sırasında
müs, Has-
suam-
misi-

ÖZEL ARKADAŞ
iki tane
kişini
kayde-
astırma müdürü Yelçin Bayer
layan Seyarında Türkiye'deki
daki savasa taraf olmamanı gerektiği

[illegible]

OYUNUNU KURALINA GÖRE OYNAMAK

Geçen ayki yazımızda oyunun kurallarından bahsetmiştik. Bu yazımızda da oyunu kurallarına göre oynamaktan bahsedeceğiz.

Şimdi Çerkesler Türkiye'de belirli bölgelerde yoğunlaşmış olarak yaşıyorlar. Ayrıca metropollerde ve diğer kentlerde de azımsanmayacak sayıda bir Çerkes nüfusu var.

Bu insanların örgütlü oldukları tek yer Kafkas Kültür Dernekleri, Anavatanlarından sürüldüklerinden bu yana da en büyük ittifakı Abhazya ve Kafkasya konusunda yapmışlar.

Şimdi bu insanların siyasi partilerle olan ilişkilerine bakacak olursak şöyle bir tabloyla karşı karşıya kalıyoruz.

Türkiye'li Çerkesler çok partili döneme geçildikten sonra bir taraftan İnönü faktörü diğer taraftan tek partili dönemdeki uygulamalar ve Çerkes halkına yönelik baskılar, son olarak ta 2.Dünya Savaşı döneminde genel olarak yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle Türkiye'de yaşayan herkes gibi Menderes fatörüne ve Demokrat Parti'ye can simidi gibi sarıldılar. Böylece uzun yıllar sadakatla süren merkez sağ partilere oy verme süreci başladı. Ta ki Çerkes Halkı kırsal bölgelerden kentlere akmaya başlayana kadar.

Özellikle 70'li 80'li dönemlerde Çerkes gençleri arasında radikal siyasi eğilimler görülmesine rağmen Türkiye'li Çerkesler geçen sayıdaki yazımızda da belirttiğimiz gibi genel olarak bugüne kadar merkez partilere oy verdiler. Merkez sağda Demokrat Parti ve onun devamı olan Adalet Partisi 12 Eylül'den sonra onların mirasını paylaşan Doğru Yol partisi ve Anavatan Partisi Merkez Solda C.H.P ve onun devamı olan Halkçı Parti, SODEP ve onların bileşkesi olan S.H.P. Bu son genel seçime kadar böyle devam etti.

Enteresandır Türkiye Çerkeslerinin hiçbiri yıllarca sadakatla oy verdikleri bir partiye hiçbir şey istememişlerdir, evet iş bile istemişlerdir. En küçüğünden en büyüğüne sivil-

toplum örgütlerinin talepleri oy kaygısı ile yerli e getirilirken kongrelerinde politikacılar boy gösterirken Kafkas Kültür Dernekleri bırakınız toplumsal talepleri kendi üyeleri, hatta o derneklerin büyük yükünü çeken gençler için bir iş, bir tayin talebinde bile bulunmamışlar. Zaman zaman bu tür talepler kendilerine ulaşırsa bile ilgili mercilere iletememişlerdir. Bunun aksini söyleyebilecek gelmiş geçmiş herhangi bir dernek yöneticisi varsa beri gelsin.

Şimdi bunun birinci sebebi Çerkesler gururlarına son derece düşkündürler. Başkaları için ellerinden gelen her şeyi yaparlar ama kendileri için kolay kolay bir şey istemezler. İkinci sebep ise politikadan sürekli uzak durmaları, dahası politikayı bilmemeleri.

Peki ne oldu da bu gururlu insanlar bazı siyasi partilere tepki gösterip birdenbire politikayla yakından ilgilenmeye başladılar.

Bunun aslında temelde birçok sebebi vardır. Bunların en önemlisi Çerkes toplumunda yaşanan ve giderek ivmesi artan bir kentleşme süreci. Ve bununla beraber gelen sosyo-ekonomik değişimler;

-TÜRKİYE ÇERKESLERİ 1983 yılından itibaren yoğun bir kentleşme sürecine girmişler,

-sosyo-ekonomik yapılarında büyük değişiklikler olmaya başlamış,

-öğrenim durumları çok hızlı bir şekilde yükselmiş,

-yeni iş alanlarıyla tanışmaya başlamışlar,

-kentleşme süreci sonucunda müteşebbis insanlar, yeni tip üst düzey bürokratlar, politikacılar yetişmiş,

-değişen Türkiye'nin yeni koşullarına paralel olarak Türkiye'de olan bitenle ilgilenmeye başlamışlar,

-Dünya'da gelişen olayları, değişen dengeleri izlemeye başlamışlar,

-TV, telekomünikasyonla tanışmışlar,

-yıllardır yaşadıkları kapalı toplum yapısını kendi değerlerini kaybetmeden değiştirmeye başlamışlar,

-Politikayla siyasetle ilgilenmeye başla-

mışlar,

- Üstelik bu insanların önemli bir kesimi bugün kendi toplumsal sorunlarıyla da yakından ilgileniyorlar,

- Toplumun değişik dinamikleri toplumsal örgütlenmeyle ilgilenir olmuş.

Şimdi bugün Türkiye'de genel siyasi tabloda bir takım değişiklikler var. Merkez sağda ve merkez solda çeşitli partiler kuruldu, bazı eski partiler yeniden siyaset sahnesinde. Bunlar sağ ve sol tandanslarda birbirlerine yakın partiler. Türkiyede yaşayan milyonlarca Çerkes'in yüzbinlerce oyu ilk seçimde yine bu partilere gidecek.

Kimse kimseyi aldatmasın Çerkesler oy konusunda oldukça muhafazakardırlar.

Kolay kolay oy verdikleri partileri değiştirmezler. Daha doğrusu oylarının rengini değiştirmezler.

Değiştirmezler. Çünkü değiştirmeleri için bir sebep olmamış.

Değiştirmezler. Çünkü bu siyasi partiler tarafından hiç reddedilmemişler.

Reddedilmemişler. Çünkü oy verdikleri bu partilerden, toplumsal hiç bir talepte bulunmamışlar.

Fakat şimdi durum biraz karışık!...

Çerkes Halkı ve onun temsilcileri şimdi bu siyasi partilerden (İktidardaki ve Muhalefetteki) başta Abhazya olmak üzere kendi toplumsal meselelerine sahip çıkmalarını istiyor. Hem de hemen şimdi istiyor.

Peki-i!.. Mevcut siyasi partiler bu talepleri dikkate alıyorlar mı?

Yorum sizin.

Daha da ötesi bırakınız bu toplumsal talepleri, Çerkes Halkının kendisini dikkate alıyorlar mı?

Onlar açısından, bu yüzbinlerce oy bir değer ifade etmiyor mu?

Ediyor etmesine de!.. Onlar bu oyları çantada keklik olarak düşünüyorlar. Nasıl olsa ilk seçimde bu oylar yine bize gelecek diye düşünüyorlar.

Eh!.. Şimdiye kadar ki duruma bakacak olursak pek de haksız sayılmazlar.

Öyle değil mi.

Peki, bu durumun değişmesi mümkün değil mi?

Bizce mümkün.

Gerekli olan tek şey.

Oyunu kuralına göre oynamak.

* * *

Şimdi Türkiye Çerkeslerinin önünde iki seçenek var. Aslında bir çok seçenek var ama biz ikisinin üzerinde duracağız.

Birinci seçenek, bizim sorunlarımıza sahip çıkacak tek bir partiyi Türkiye genelinde yoğun olarak desteklemek. Bu oldukça zor bir yol. Ama biz yine de mantık yürütmeye devam edelim.

Öncelikle, tercih edilecek bu siyasi partinin bizim meselelerimize sahip çıktığını ortaya koyması, ispatlaması gerekiyor.

- Çerkeslere ve onların meselelerine yönelik politikalar oluşturmaları.

- Kafkasya'daki Çerkes Cumhuriyetlerine yönelik politikalar oluşturmaları.

- Türkiye'de bir Çerkes realitesinin de olduğu gerçeğini ortaya koyması.

- Seçim döneminde Çerkeslerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde adaylar konusunda onların tercihlerini dikkate alması, gibi.

İkinci seçenek ise daha kolay bir yol.

Bu yolla tek bir parti desteklenmiyor. Yerel olarak değişik partilerin desteklenmesi söz konusu. Bunu da ikiye ayırmak mümkün.

Birincisi değişik bölgelerde değişik partileri direkt olarak desteklemek. Bu özellikle tek bir kişinin seçileceği yerel seçimlerde iyi bir yöntem olarak geliştirilebilir.

İkincisi, kimsenin oy rengini değiştirmesine gerek kalmayacağı, özellikle bir kaç bin oyun büyük önem kazandığı seçim bölgelerinde oldukça etkili bir yöntem.

Şimdi hem Merkez Sağ'da hem Merkez Sol'da birbirinin alternatifi olan partiler var. (ANAP ile DYP, SHP ile CHP gibi) bu partiler ilk seçimlerde birbirlerinin oylarını alabilmek için büyük bir yarış içinde olacaklar.

Aynı seçim bölgesinde Sağ'da ve Sol'da iki parti birden desteklenebilir. Sağ'daki oylar Sağ'a, Sol'daki oylar Sol'a. Ama Parti tercihi toplumsal çıkarlara göre kullanarak.

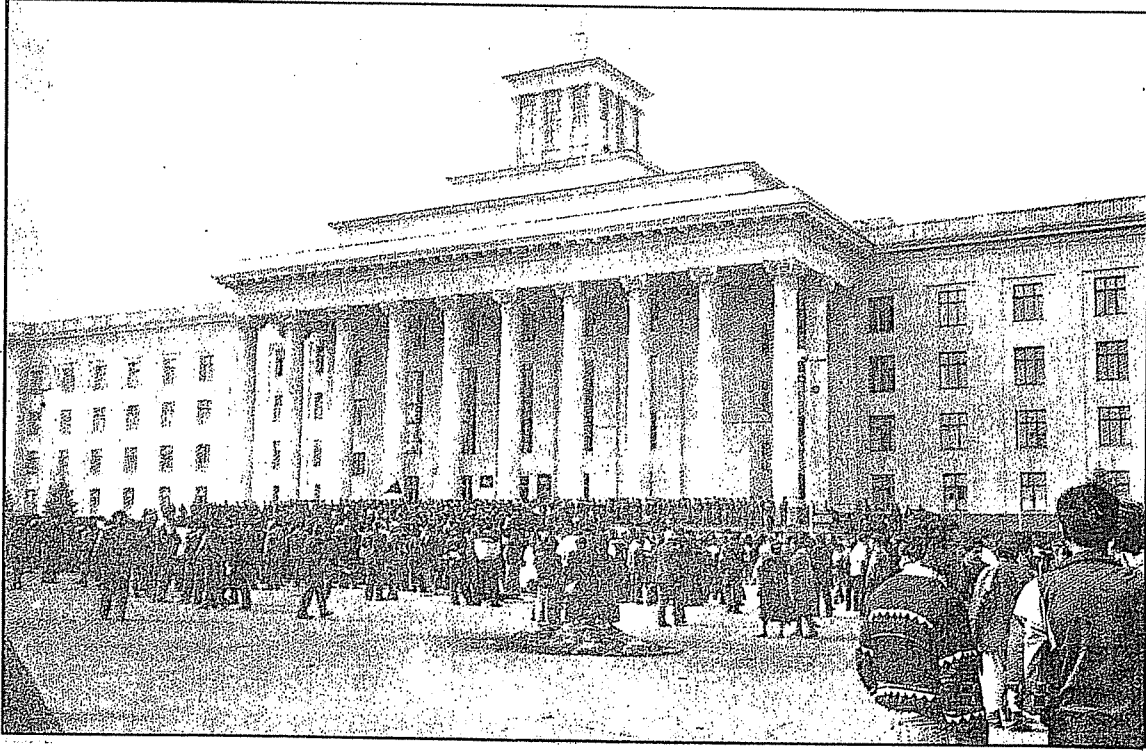
Geçen sayıdaki yazımızda Türkiye Çerkeslerinin bir çok şeyde olduğu gibi, siyasi partilere de bakış açılarının değiştiğinden, bunun da dikkate alınması gerektiğinden bahsetmiştik.

Evet Türkiye'deki bütün siyasi partiler bunu dikkate almalı.

Çünkü Türkiye Çerkesleri yoğun olarak yaşadıkları yerlerde, etkin ve örgütlü bir çalışmayla, oyunu kuralına göre oynayarak siyasi dengeleri değiştirebilecek potansiyel bir oy gücüne sahipler.

27 EYLÜL KABARDEY OLAYLARININ PERDE ARKASI

27 EYLÜL KABARDEY OLAYLARINI DEĞER-
LENDİREBİLMEK İÇİN ÖNCE PERDEYİ ARA-
LAYARAK NELER OLUP BİTTİĞİNE BAKMAKTA
YARAR VAR....

Kuzey Kafkasya'nın herhangi bir bölgesinde meydana gelen en küçük bir olay, veya kıpırdanma, dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar, Çerkeslerin ilgi odağı olmaya başladı.

SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerinin çözülüşüyle oluşturulmaya başlanan yeni dünya düzeni, hiç kuşku yok ki, en çok küçük halkları etkilemekte.

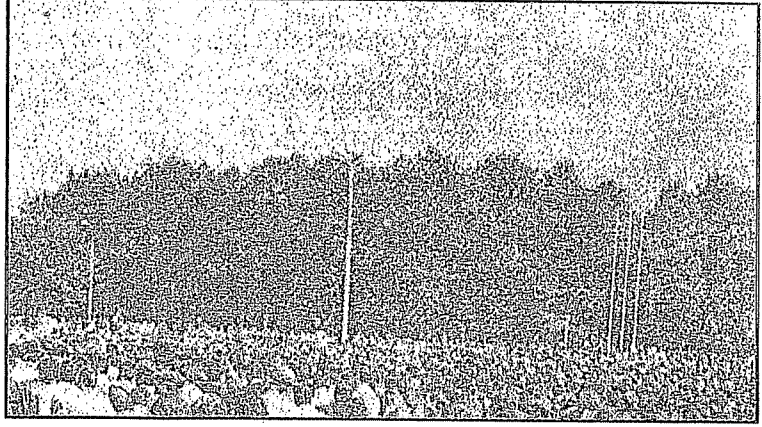
19.Yüzyılın sonlarına dek özgürlük savaşı veren, binlerce şehidini Anayurtlarında bırakarak yurtlarını terketmeye zorlanan Kuzey Kafkasya halkları, 130 yıllık zorunlu süsüştan sonra tarih sahnesinden tamamen silinmemek için yeniden onurlu bir mücadele başlatmışlardır.

14 Ağustos 1992, Dünya Çerkeslerinin kara günü olmakla birlikte, bir silkinin tarihi olarak da anılacaktır. Çerkeslerin öz vatani olan Abhazya'nın Gürcü diktatörlüğü tarafından işgal edilmesi, Abhaz halkının soykırıma, tecavüze uğraması karşısında Dünya'daki Çerkeslerin tek vücut olarak düşmana karşı koyması, Çerkes tarihinin en onurlu sayfalarından biridir. Hiç kuşku yok ki, Abhazya'nın onurlu direnişine en büyük desteği veren Kuzey Kafkasya'nın diğer bölgelerindeki Çerkes Cumhuriyetleridir. Kuzey Kafkasya'daki Cumhuriyetlerin Abhazya cephesindeki tarihi yerlerini almaları ile patlak vermeye başlayan olaylar, Rusya Federasyonu ile yapılan Federasyon sözleşmesinin eksikliklerini, tek taraflılığını da acı bir gerçek olarak gözler önüne sermiştir.

Rusya Federasyonu ile yapmış oldukları sözleşmeyle kolları-kanatları iyice bağlanmış olan Kuzey Kafkasya'daki Cumhuriyet yöneticileri, Kuzey Kafkasya birliğinden yana olan özgürlükçü kanat karşısında bocalamaya başlamışlar, aldıkları yanlış kararlarla sıkıntılı anların yaşanmasına neden olmuşlardır.

Özellikle, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti yöneticileri ile özgürlükçü kanat arasındaki çekişmeler, Eylül 92 olaylarının patlak vermesine neden olmuştur.

Hatırlanacağı gibi Kafkas Halkları Federasyonu (KHF) Başkanı Şenibe Musa'nın Rusya Federasyonu savcılığı emriyle tutuklanması, Kabardey-Balkar halkının haklı tepkisine yol açmış, 27 Eylül 1992'de Nalçik, önemli olaylara sahne olmuştu. Bu olaylar sırasında Kabardey-Balkar Cumhuriyeti yöneticilerinin takındıkları tavır, birbirini tutmayan demecileri, Rusya Federasyonu'nun içişlerine karışması karşısındaki aymazlıkları ibretle hatırla-

nacaktır. Ve en önemlisi bu olaylar, Federasyon sözleşmesinin yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğunu da gündeme getirmiştir.

Halk Muhalefeti, Niçin Yönetimden Şikayetçi?

Bu soruyu yanıtlamak için biraz gerilere gitmek gerekir.

Bilindiği gibi 1922'de Kabardey-Balkar Cumhuriyeti, Dağlı Cumhuriyeti'nin dağılmasından sonra kurulmuş, SSC arasında yerini almıştı. SSCB'nin dağılmasıyla da Rusya Federasyonu ile birlik sözleşmesi yapılmış, Rusya Federasyonu'nun bir üyesi olmuştu. Sistemin parçalanmasıyla bağımsız kalan eski cumhuriyetlerin içinden yükselen etnik huzursuzluklar çok geçmeden Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nde de ortaya çıkmış, Balkarlar 1991 yılında ulusal kurultaylarını toplayarak cumhuriyetten ayrılma kararı almışlardı. Balkar Halkının Sovyeti adını verdikleri kuruluşlarını oluşturmuşlardı. Bu yeni yapılanma, yüzyıllardır birlikte yaşayan kardeş halklar arasında huzursuzluklara neden olmuş, Kabardeyler de bu oluşuma tepki olarak, Kabardey Ulusal Kongresi'ni kurmuşlardı. Kongre, tarihsel sınırları içinde Kabardey Cumhuriyeti'ni yeniden kurma kararını almıştı.

Balkarlar, kendilerini cumhuriyetten ayrılmış kabul etmeleri nedeniyle, 22 Aralık 1991'de yapılan cumhurbaşkanlığı seçimine katılmamışlar, bu şekilde de ayrılmadaki kararlılıklarını göstermişlerdi.

Başlangıçta, Kabardey ve Balkar halklarının ayrılarak kendi cumhuriyetlerini kurmaları, Kabardey-Balkar Parlamentosu tarafından benimsenmişti. Parlamento Başkanı olan Karmoko Haçim, 6 Şubat 1992'de yayımladığı kararname ile, her iki halkın Kabardey-Balkar Anayasası, Rusya Federasyonu Anayasası ve milletlerarası hukuk ilkelerine uygun olarak ayrılıp kendi cumhuriyetlerini kurmalarını istemiş, ayrıca bu işi gerçek-

leştirecek bir komisyonun oluşturulduğu belirtilerek, ayrılma olayı gerçekleşinceye kadar var olan anayasa ve yasaların yürürlükte kalla-

Cumhuriyeti olarak kalmayı öngören Federasyon Sözleşmesini 31 Mart 1992'de al-ele-acele imzalamaları da tesbitimizin somut kanıtıdır.

Kok'e Valere
(K.B.C. Cumhurbaskani)
(20 Ekim 1992 Basın toplantısı)
Bu olaylardan birkaç sonuç çıkardım. öncelikle anayasal düzeni güçlendirmek ve işlerlik kazandırmak gerekmektedir. İkinci olarak toplumsal organizasyonlarla daha sıkı ilişkiler kurup, beraber çalışmak gerektiğini anladım. Muha-

lefetin varlığını kabul etmemiz gerekir. Meydana gelen olaylardan çıkardığım en önemli sonuç ise, halk yığınlarının politikamızı destekledikleri sonucudur. B.H.S ve K.U.K'nin kuruluş amaçları, cumhuriyetin bölünerek Kabardey ve Balkar Cumhuriyetlerini ayrı ayrı oluşturmaktır. Ancak zaman içerisinde bunun gerçekleşmesinin mümkün olmadığı herkesçe anlaşılmıştır. Buna göre bu kuruluşlarında görevlerinin sona ermesi gerekir.

Dışarıdan gelen askerleri de suçlayanlar olmaktadır. Onlar da bizim çocuklarımız gibi birilerinin çocuklarıdır. Onlara kötü davranmanın ne anlamı vardır.

cağı ilan edilmişti.

Parlamentonun bu kararından sonra Cumhuriyetin Maysk ve Prohladne rayonlarında çoğunluk olarak yaşayan Ruslar, yani SSCB'nin hediyesi kardeşler de kendi aralarında kurultaylarını kurarak "Slavlar" adı altında örgütlenmişler, Cumhuriyet, Kabardey ve Balkar olarak ikiye bölündüğü takdirde, kendilerinin de Stavropol eyaletine katılacaklarını açıklamışlardı.

Cumhurbaşkanı seçilir seçilmez, halk arasında "Kongres" adıyla anılan KUK'un toplantılarına katılmaya başlayan Kok'e Valere ve hükümetinin yöneticileri ile KUK'un birliktelikleri uzun sürmemiş, zaman içinde yolları ayrılmaya başlamıştı.

Bu yol ayrımına neden olarak: a) KUK'un Cumhuriyet Parlamentosu dışında güçlü bir muhalefet haline gelmesi, b) Rusya yönetiminin, Kabardey-Balkar yönetimi üzerindeki baskıları gösterilebilir. Başlangıçta ayrılma yönünde kararname çıkaran Parlamentonun ve Cumhuriyet yöneticilerinin daha sonra tamamen tavır değiştirerek Rusya Federasyonu bünyesinde Kabardey-Balkar

ti'ndeki diğer halk örgütleri de bu direniş desteklemişlerdi. Kongres, hemen bir komite oluşturarak bir yandan gönüllüleri Abhazyaya göndermeye, bir yandan da savaşta gerekebilecek yardım malzemeleri toplamaya başlamıştı.

Karmoko Haçim
(K.B.C. Meclis Başkanı)
(2 Ekim 1992 Basın toplantısından)

Kalmuk Yura ve Nalo Zavur ile yaptığımız televizyon konuşmasında bazı konularda anlaşma yaptığımızı söylemiştik. Yaptığımız anlaşmayı kabul etmeyenler sonradan meydana çıkmış ve anlaşmayı bozmuşlardır. Bunun üzerine gerginlik tekrar artmıştır. Onların kim olduklarını bilmiyorum ancak varlıkları kesindir.

Şenibe'yi suçlu bulduklarını zannetmiyorum. Ancak görüşlerini desteklemediğimi de söylemeliyim. O, Kafkas Halklarını birleştirip tek bir devlet oluşturmak için çalışmaktadır. Ben bunun kabul etmiyorum. Kafkas Halkları bir Cumhuriyet içinde anlaşamazlar. Biz Rusya'sız yaşayamayız.

Kafkasya Halkları Konfederasyonu Başkanı -aynı zamanda KUK 2.Başkanı- Musa Şenibe'nin çağrısı Kafkasya'da yaşayan bütün halklar üzerinde etkisini hemen göstermiş, gönüllüler ordusu Abhazya'ya akmaya başlamıştı. Kafkas halklarının bu birlikteliği, Rus Çarlığını yeniden hortlatma emelini taşıyan Boris Yeltsin'i telaşa düşürmüştü, Moskova Savcılığı emriyle Şenibe Musa'yı 27 Eylül 1992'de tutuklatmış, Kafkas Halkları Konfederasyonu'nu da terörist örgüt olarak ilan etmişti. Kabardey-Balkar halkı, Moskova'nın

olmuştur.» dedikten sonra, Şenibe Musa'nın tutuklanmasının asıl nedeni olarak şu gerçeğe parmak basıyordu: «Şenibe Musa'nın Başkanı olduğu Kafkas Dağlı Halkları Konfederasyonu'nun Rusya ile Gürcistan arasında yapılan Abhazya üzerindeki ikili anlaşmaları bozduğu doğrudur. Bu anlaşma ile Rusya, Gürcistan'ın Abhazya üzerinde istediği gibi at oynatma imkanını tanımış, kardeş Abhaz Halkını boyunduruk altına alabilmesi için Gürcistan sınırları içinde kalan eski Sovyet silahlarını da Gürcistan'a bırakmıştır.»

bu tutumunu egemenlik haklarına tecavüz olarak kabul etmiş, olayı protesto etmek için 27 Eylül 1992'de halk, coşkun tezahüratlarla Nalçik bulvarlarını tutmaya başlamıştı. Kongres'in önderliğinde yürütülen bu gösterilerin iki amacı vardı: 1)Moskova, elini Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nden çeksin ve yöneticiler artık kukla görevini bıraksın -ki SSCB dağılmadan önce yöneticilerin Moskova'nın emirlerini kayıtsız şartsız uygulama alışkanlıkları vardı, 2)Şenibe Musa derhal, şartsız olarak bırakılsın.

Adiğe Psal'e Gazetesi Yazarı Jilase Zavur o günkü olayları 'Adiğeler Sabırlıdır Ama...' başlıklı yazısında şöyle değerlendiriyordu: «27 Eylül 1992 günü Adiğelerin tarihinde unutulmaz birgün olarak kalacağına kuşkuşumuz yok. O gün, Adiğe Halkı için bir sınav günü

Olaylar Durmak Bilmiyor

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin yöneticileri, Kongres'in muhalefetini kırmak amacıyla sert tedbirler alıyor; sokağa çıkma yasağı konuluyor, yoğun tutuklamalar başlıyordu. Hatta, dünyada örneği bir daha görülmeyecek bir girişimle Rusya'nın çeşitli bölgelerinden asker çağrılarak halkla karşı karşıya getiriliyordu. Yöneticilerin bu aymazlıkları karşısında daha çok infiale kapılan halka karşı KUK ve Adiğe Xase'nin basiretli çabaları olayların daha da büyümesini engelliyordu. Jilase Zavur, değerlendirmesine şöyle devam ediyor: «Rusya'dan getirilen askerler ise Adiğe kanı dökmek için en küçük fırsatı değerlendiriyorlardı. Otomatik silahlarla gelişigüzel ateş ediyorlar, halkın üzerine göz yaşartıcı bomba atıyorlardı. Bir çocuk ve altı

erkek yaralanmıştı. Haklı davalarını kararlılıkla savunan halk bu yıldırımlara karşı direncini göstermiş, askerleri etkisiz hale getirmişti. Rostov'dan yeni birliklerin getirileceği haberini alan halk Nalçik Havaalanını uçakların inemeyeceği bir şekilde vasıtalarla kaplamıştı. Üzüntüyle belirtmek gerekirse dün Nalçik'te Adige kanı akmıştır. Akıtılan kanın burada durması, bundan sonra da bir damla kanın bile akıtılmaması dileğimizdir. Rus askerlerini kentimize getiren yöneticiler de bu konuda söz vermişlerdir. Vermiş oldukları sözde samimiyseler niçin kentimize yabancı asker çağırma gereğini duymuşlardır? Kendi halklarına güvenmiyorlar, korkuyorlar mı dersiniz.(...) Gelecek nesiller ve tarih bu gibi yöneticileri lanetleyecektir.»

Şenibe Musa Serbest Bırakılıyor.

Şenibe Musa hakkında hiçbir bilgilerinin olmadığını söyleyen ve yabancı askerleri Kabardey halkıyla karşı karşıya getiren yöneticiler KUK'un ve Adige Xase'nin yoğun baskıları neticesinde köşeye sıkışıyorlar ve Şenibe Musa'yı serbest bırakmak zorunda kalıyorlardı.

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti yöneticilerinin bu başırsız davranışları sadece anavatanında yaşayan Çerkesleri değil, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Çerkeslerin üzerinde de şok etkisi yaratmıştır. Özellikle bu geçiş dönemlerinde

yöneticiler üzerinde fazla baskı yapılmamasından yana olan ılımlı çevrelerin görüşleri değişmiş, yeniden yapılanmanın halkın ulusal çıkarları doğrultusunda olması gerektiği düşüncesi hakim olmaya başlamıştır. Ve en önemlisi de Kafkas Halkları Konfederasyonu'nun gücünün küçümsenmemesi gerektiğini Rusya'nın anlaması, Kafkasya üzerindeki politikasını yeniden gözden geçirme gereğini duymasıdır.

Yöneticiler, Rusya'nın Direktiflerini Uygulamada Kararlılar.

Sokakta yürütülen mücadele daha sonra da muhalefet ve iktidarın birbirlerini suçlamalarıyla devam etti.

Kabardey-Balkar Cumhurbaşkanı, Kabardey-Balkar Yüksek Sovyeti Başkanı ve Baş-

bakan'ın imzasıyla 30 Eylül 1992 tarihinde, "Kabardey-Balkar Halkına Çağrı" başlığıyla yayımladıkları bildiride, cumhuriyetin dirlik ve düzenliğini bozmak isteyen bozguncu güçlerin çabalarının artmaya başladığını, kötü amaçları uğruna halkı kışkırttıklarını, insanları yasadışı eylemlere teşvik ettiklerini, seçimle iş başına gelmiş iktidarı zor kullanarak iktidardan uzaklaştırmak istediklerini, televizyon ve Yüksek Sovyeti ele geçirmek için uğraştıkları vurgulanmakta, "Hareketi başlatanların amaçları iktidarı ele geçirmektir. Demokrasi ve özgürlük sözünü ağızlarından düşürmeyenler, silah kullanarak iktidarı ele geçirmeye çalışmışlardır." denilmekteydi. Ayrıca bildiride, anayasal kuruluşlara ve iktidar organlarına yardımcı olunması isteniyordu.

Adige Psal'e Gazetesi'nin Cumhurbaşkanı Kok'e ile yaptığı röportajda Kok'e, "Ben, geçirdiğimiz bu zorlu günlerde pişmanlık duyabileceğim bir hata yaptığımı inanmıyorum." diyerek kendini savunuyordu. Ayrıca, muhalefetin sesini iyice kısmak ve Rusya'nın emirlerini yerine getirmekteki kararlılığını göstermek istercesine Cumhurbaşkanı, KUK'un anayasayı çiğnemiş olduğu hakkındaki parlamento kararına bir ekleyeceğinin olmadığını, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti Savcısının Yüksek Mahkemeye dava açtığını, KUK'un görevlerinin sona erdiğini söylüyordu.

Gubaçık Jantemir

(Kongres 2. Başkanı)

(Yazarımız İzzet Aydemir'le görüşmesinden)

KUK'un iki temel kuruluş amacı vardır:

- Kabardey Halkının devletini kurmak,
- Kabardey Halkının sosyo-kültürel, ekonomik değerleri ile gelenek-göreneklerini yaşatıp, geliştirmek.

Hükümetle aramızda çıkan en büyük anlaşmazlık, Hükümetin de aynı şeyleri savunduğu halde, bunların hiç birisini yerine getirmemesidir. Önlemek amacıyla yasa çıkarıldığı halde, çeşitli yollarla baskalarının Kabardey'e dönmek isteyen soydaşlarımıza kucak açtıklarını söylüyorlar ama onların Kabardey'e yerleşebilmeleri için hiçbir çaba göstermiyorlar. Rusya'nın hiçbir ilgisi olmadan dışardaki soydaşlarımız anavatanlarına serbestçe dönebilmelidir.

27 Eylül olayları sonrasında, Cumhuriyet üst düzey yöneticilerinin ve çeşitli kademelerde görev yapanların, KUK ve Adige Xase'yi, basına verdikleri ilanlarla karalama kampanyası başlatmaları, üzerinde önemle durulması gereken bir olaydır. Olaylardan sonra yayımlanan Adige Psal'e Gazetesi'ni incelediğimiz zaman sistematik olarak, muhalefeti çeşitli şekillerde suçlayan ilanlarla dolu olduğu görüle-

cektir. Bu ilanlara halkın ilgi göstermemesi ayrıca üzerinde dikkatle durulması gereken bir gerçek olarak karşımıza çıkıyor.

Muhalefet:

Tek Bir Ses, Tek Bir Nefes.

Adige Xase, bütün eylemlerde, mitinglerde, yapılan tartışmalarda açıkça KUK'un yanında yer almıştır. KUK ve Adige Xase'nin kararları başlıklı 1 Ekim 1992 tarihli ve Kalmuk Yura, Nalo Zavur imzalı bildiride şöyle deniliyordu: «Kafkasya ulusal demokratik hareketinin ünlü isimlerinden olan Şenibe Musa'nın tutuklanması, Şenibe Musa ile birlikte Kafkas Halkları Konfederasyonu'na dahil Kafkas Halklarını da yıldırma amacına yöneliktir...Üzüntüyle belirtmek gerekir ki Hükümet, KUK aleyhine karalama kampanyaları başlatmıştır. KUK'un zor kullanarak iktidarı ele geçirme gibi bir savaşımın içinde olduğu yalanlarını yaymaktadır.» Ayrıca almış oldukları ortak kararları şöyle sıralıyorlardı:

«KUK, mevcut gerginliğin politik yollarla giderilmesi gerektiğine inanır. İktidarı silahla ele geçirmek gibi bir emeli yoktur.

Adige Xase, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'nin kendi egemenlik haklarına dokunulmaması ve özgür iradesiyle gelişimini sürdürmesi şartıyla, önceden olduğu gibi yine Federasyon Sözleşmesini destekler.»

KUK ve Cumhuriyet yöneticileri arasında yoğun tartışmalar sürerken başka olaylar patlak vermişti: Gönüllü olarak Abhazya'ya giden bir grup Kabardey genci, geçici olarak geri dönmüş, güvenlik güçlerince tutuklanarak, günlerce işkenceye maruz kalmışlardı. Diğer bir konu da yazılı ve sözlü basın üzerindeki sansür ve ilginç susturma yöntemleriydi. Gazeteci-Yazar Bğajnok Barasbiy yaptığı konuşmalarda yönetimin yazılı basın, radyo ve televizyon üzerindeki baskısını dile getiriyor, Abhazya'nın onurlu direnişinde Şehit düşen yiğit Kabardey ve Balkar gençlerinin haberleri bile yansıtılmıyor, diyor ve ekliyordu: Malesef, bazı basın çalışanları rüşvetle susturuluyor.

Kabardey-Balkar örneğinde olduğu gibi Kafkasya'nın her tarafında oynanan oyunlar Moskova'nın direktifleriyle oynanmaktadır. Çarın ruhunu hortlatmak için kolları sıvayan Moskova yönetimi, içişlerini düzenleyene, ekonomik yönden güçlenen değin Kafkasya'nın her bölgesinde çeşitli senaryolar düzenleyecek, Dağlı Halkların bir araya gelmelerini, birbirlerini desteklemelerini önleyecektir. Asırlardan beri birlik ve beraberlik içinde yaşayan, tasa ve kıvançlarını paylaşan halkların bu gün birbirlerine düşman edilmele-ri bu görüşümüzün kuvvetli kanıtıdır. Daha

üniter devlet olamamış Oset-İnguş arasındaki suni kavganın, binlerce ölünün, yerlerinden yurtlarından edilmenin hangi amaca hizmet etmesi için senaryolandığı bellidir. Gelecekte, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti ile Çeçen-İnguş Cumhuriyeti arasında, Kabardey-Balkar ile Çerkesk arasında benzer senaryoların oyuna konmayacağına kim garanti verebilir? Ve en çok üzerinde hassasiyetle durulması gereken önemli bir konu da cumhuriyetlerin kendi içlerindeki çeşitli azınlıklardır. Azınlıklar üzerinde baskı kurulması, onların etnik kimliklerini yok etmeye yönelik asimilasyon çabaları, dillerinin ve kültürlerinin yadsınması, Rusya'nın emellerine yarayacaktır. Tarihte, Rus Çarlarının Kafkasya'nın bu dil ve ırk mozayiginden fazlasıyla yararlandıkları, çarpık amaçlarına alet ettikleri unutulmalıdır. Kafkasya'nın jeopolitik yapısı gereği, dünyanın birçok ülkesinin iştahlarını kabartan bir özelliğe sahiptir. Ne yazık ki, eğer Kafkas halklarının sağ duyuları galip gelmezse, burada yaşayan halklar kolayca kışkırtılabilecek ve birbirlerine düşürülebilecektir. Abhazya-Gürcistan arasındaki savaşım da kuşularımızı doğrulayan etmenlerin çokluğu göze çarpmaktadır. Sağduyu sahipleri, geçmişte kendisiyle aynı statülere sahip olan ve yüzlerce yıl birlikte yaşamış olan Abhaz ve Gürcü halklarının birbirlerine ezdirilmekteki asıl amaçları anlayacaklardır. Nitekim bugün Abhazya'da savaşmakta olan halkların kimliklerine baktığımız zaman Kafkas halkları üzerinde sağduyunun ağır bastığını görüyoruz.

Netice olarak, bütün Kafkas halkları üzerinde oynanmak istenen oyunlar karşısında bugün daha duyarlı olmak zorundayız. Kuzey Kafkasya'da yöneticiliğe soyunmuş kimse-lerin ulusal sorunları ve oynanmak istenen oyunlar karşısında her zamankinden daha sorumluluk taşımaları gerekmektedir. Küçük çıkar hesapları yüzünden Kafkasya'nın ulusal varolma hareketlerine ve bütün Kuzey Kafkasyalıları kucaklayan bir yapıya yönelik çabalara sekte vurmaya hakkı yoktur.

Kuzey Kafkasya'da meydana gelen bütün olaylar, Büyük Rusya hayaliyle yanıp tutuşan Boris Yeltsin mantığının bir sonucudur. Kardeşi kardeşe kırdırma yoluyla, böl, parçala, yönet ilkesiyle, Kafkas halkları yeni bir esarete sürüklenmek istenmektedir.

Tüm bu durumlar karşısında Kuzey Kafkasyalıların -ki buna diaspora da dahildir- tavı ne olacaktır?

Kuzey Kafkasya'nın ve Çerkes Halkının geleceği bu soruya aranacak yanıtla somutlaşacaktır, sanıyoruz.

Marje

Kabardey'de Muhalefetin Sesi

**NALO
ZAVUR**
(K.B.C.
Parlementeri
Adıge Xase
Başkanı, KUK
Başkan
yardımcısı)
Yazarımız
İzzet Aydemir-
in son olaylar
ve K.B.C.
üzerine soru-
larını yanıtladı.

İ. Aydemir- KUK'nin niteliği ve kuruluş nedenleri nelerdir ?

N.Z. KUK, Kabardey-Balkar Cumhuriyetini oluşturan halkların en büyük kuruluşudur. Bu kuruluş bütün Kabardey halkının oylama ile seçtiği delegelerin bir kurultayıdır. Resmi bir yürütme yetkisi yoktur. Balkarlar'ın Kabardey'den ayrılma isteklerinin sonucu Kabardey halkının haklarını belirleyip korumak amacıyla oluşmuştur. Adıge Xace ile işbirliği yaparak hükümete çalışmalarında yardımcı olmak görevini yüklenmiştir. Kısaca KUK ve Adıge Xace bir arabayı çeken iki öküz gibidir.

İ. Aydemir- Hükümetle olan anlaşmazlıklarınız nelerdir ?

NZ-Hükümet ve milletvekillerinin oluşturduğu parlamento Bolşevikler'in devamıdır. Olaylara bakış açıları aynen eskiden olduğu gibidir. Kabardey halkının ihtiyaçları ve ulusumuzun geleceği hakkındaki görüş ayrılığımız çok farklı ve büyüktür. Örnek olarak "parçala ve hükmet" politikasına karşı, bir araya gelip birlik politikası oluşturmak istenilen fikre karşı çıkmaktadırlar. Çünkü dünün emperyalist politikası, birlik politikasının karşısındadır. Ama bizim girişimlerimizle bu politikayı da benimseyeceklerdir. Bolşevik

politikası Sovyetler'de yaşayan bütün halkları asimile edip, tek ulus yaratma amacındaydı. Komünist Partisinin programında bu yazılı olarak vardır. Lenin ve Stalin dönemlerinde de aynı politika uygulanmıştır. Okullardan Adıge dili çıkartılmış, Adıge Kültür, din ve adetleri tamamen kaldırılmıştır. Stalin'in öldürdüğü insanların sayısı Rus-Alman savaşında ölenlerden fazladır. Bir plan dahilinde uygulanan bu programla Adıge Halkı tamamen asimile edilmek isteniyordu. Biz Adıge Xase'de KUK olarak buna karşı çıktık. Bütün milli kültür ve geleneklerimizi halkımıza yeniden kazandırmak, olanları daha iyi bir şekilde yaşatmak için bir araya geldik. Bunu kabul etmeyen Bolşevik'ler bizi gericilikle, fanatizmle suçladılar. 21 Mayıs 1989 tarihini milli yas ve sürgünde ölen soy-daşlarımızı anma günü ilan ettik. Bolşevikler bu davranışlarımızı da hoş karşılamadı. Bizi ölümle tehdit ettiler. Bu tarihte ilk kez Şocentsuk Ali tiyatrosunda toplanarak konuyu gündeme getirdik. Bu tarihe kadar kendisiyle tartışılması şöyle dursun, konuşma olanağı bile bulunmayan Komünist Partisi Birinci Sekreteri'nin karşı çıkmasına rağmen, Adıge Xase yas gününü Kabardey Balkar tarihinde gündeme getirdi. Komünist Partisi Birinci Sekreteri de görevini bırakmak zorunda kalarak Moskova'ya kaçtı.

Bu gelişmelerin ardından çocuk yuvaları ve ilk okullarda kendi ana dilleri ile eğitim yapmayı, öğretmenlerin yetiştirilmesini ve ders kitaplarının yeniden Adıge'ce hazırlanmasını programa aldık. Parlamento Kabardey-Balkarca'yı resmi dil, Rusça'yı da ortak dil olarak uygulamayı da programına aldı. Adıge dilinin kril yerine latin harfleriyle yazılması içinde düşüncelerimiz var. Ancak bunun için pedagoğ ve dil bilimcilerimizin iyi yetişmesi ve onların buna karar vermesi gerekiyor.

21 Mayıs'ın milli yas günü olarak ilan edilmesi, sürgünde ölen soydaşlarımızın anısına bir anıtın dikilmesi hükümet tarafından bir programa alınmıştır ki bu da çok büyük bir aşamadır. Ayrıca Kabardey ülkesine çeşitli kanunsuz yollarla yerleşmek isteyenlerin yerleşmelerini önlemek için bizzat Cumhurbaşkanını uyararak, bunu da başardık. Kabardey Halkına özgürce düşünme bilincini aşıladık. Abhazya meselesine, Şapsığ davasına sahip çıktık. Bunu gören hükümet bu konularla ilgilenmeyi de bizzat üstlendi. Bütün bu olanları gerçekleştirirken hiç bir şekilde yasa dışı yollara başvurmamak, iyi

niyetlerimizi onlar da kabullendiler. Ayrıca 1864 yılındaki büyük Çerkes sürgününü Genosit (Soykırım) olarak parlamentoya kabul ettirdik.

Adiğe Xase, bir süre önce görevi Anavatan dışındaki Çerkeslerle ilişkiler kurmak olan resmi kuruluş Rodina'nın, sürgündeki Çerkeslerin kapitalist kültürle yetiştikleri için anayurda dönmelerinin sakıncalı olduğu düşüncesiyle yaptığı olumsuz çalışmaları önlemiş, Anayurda dönüş eylemini bizzat gerçekleştirmiştir. Şimdi ise Anavatan'a dönüş işi devlet programına alınmıştır. Hükümetçe kurulan dönüş komitesi yakında resmen çalışmalara başlayacaktır.

İ.Aydemir- Sayın Zavur Kuzey Kafkasya'nın birliği konusunda düşünceleriniz nelerdir.

Bu konu büyük bir çalışmayı gerektiriyor. Ne yazık ki hükümet Rusların isteği doğrultusunda bu işe sıcak bakmıyor. 1992 yılında Abhaz-Gürcü savaşı başladığında Kafkas Halkları Konfederasyonu Başkanı Şenibe Musa'nın "Bütün Kafkasya'daki Gürcüler savaş esiridir." şeklindeki sözlerinin yasaya aykırı görülmesi nedeniyle tutuklanması bunun sonucudur. Ama biz inanıyoruz ki Hükümet yakında bu görüşe de katılacaktır.

KUK ve Adiğe Xase olarak Hükümetten en küçük bir yardım almıyoruz. Bu konuda yalnız üyelere ve ulusumuza güveniyoruz. Şu hususu özellikle belirtmenizi rica ediyorum.

Biz Hükümetin suçlamalarına karşın yasaları ve Anayasayı çiğnemiyoruz. Yasal olmayan hiçbir eyleme girişmedik. Ancak yönetim bizimle ilişkilerinde bizzat kendisi yasaları ve Anayasayı çiğnemıştır. İktidara gelmemizden korku duyuyorlar.

Adiğe Xase'yi tamamen yıkmak istediler Xase'nin Başkanı'nı kendi uyduları durumuna sokmayı becerdilerse de ilgili kişi hemen görevinden alındı. Kongre'yi de parçalamak istediler. 1992 yılı Mayıs ayında Cumhurbaşkanı ve Parlamento bir karar çıkartarak Kongrenin Anayasa'da yeri olmadığını belirten bir deklarasyon yayınladı. Bununla da kalmayıp, başsavcılık yoluyla soruşturma açtılar. Rusya'dan yetkili uzmanlar getirilerek işe el koydurmak istediler, ama beceremediler. Çünkü bizim yaşa dışı hiç bir eylemimiz yoktu.

Dünyaca ünlü bir şarkı yazarı olan, Dünya

Çerkes Birliği Başkanı Kalmuk Yura'yı küçük düşürmek için her çareye başvurdular.

160 üyeli Kabardey Parlamento'sunda muhalefet grubu, yani Kongres'ci olarak bilinen 6 milletvekili bulunuyor. Bunlar Şevki Muhammed, Hacelt Muezzin, Wuris Raye, Tileyinşe Baris, Atalik Anatole ve ben. Ayrıca bir Rus kadın milletvekili de bizi desteklemektedir. Parlamentoda bize sınırlı da olsa konuşma hakkı tanınıyor. Bazı tekliflerimizi kabul ettiriyoruz. Çünkü bizim gücümüzü halktan aldığımızı biliyorlar. Radyo, TV ve yazılı basında bize sansür uyguluyorlar. Basın ve basımevleri ellerinde, istediğimiz gibi yayın yapamıyoruz. Bizim görüşlerimizi ancak sınırlı bir şekilde, kişisel çıkarılan gazete ve dergiler yayınlıyor. Fakat her şeye rağmen gücümüzü gösteriyoruz.

İ.Aydemir- Sayın Zavur son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Ulusal çalışmalarda en zor şey kendine bağlı insanları yönetme durumunda olmaktır.

Ulusal çalışmalarda geceyi gündüze katmak gerekir. 1991 Ağustos ayında Gorbaçov'a karşı düzenlenen askeri darbeye bizim hükümetimiz darbecileri yani komünistleri destekledi. Biz, Xase ve Kongre olarak hemen işe el koyduk. Sekiz gün boyunca devamlı miting düzenledik. 67 kişi ölüm orucu tuttu. Mitingin sorumlu yöneticisi olarak çok zor durumlarda kaldım. Çünkü mitinge katılan bazı gruplar bizim isteğimiz dışında yöneticileri al aşağı etmek ve iktidarı ele geçirmek istiyorlardı. Bu bizim görüşümüz değildi ve yasalara aykırıydı. 1992 Eylül ayında Naçik'e, hükümetin getirttiği silahlı birliklere karşı girişilmesi tasarlanan eylem çok kanlı sonuçlar doğurabilirdi. Ancak Kalmuk Yura büyük bir dirayetle bu olayı da önlemesini bildi. Şu anda sağlık nedenleriyle ayrılmak istediğim Xase'nin Başkanıyım. Eğer Yedi başım olsaydı, yedisini de Çerkeslik için birer birer verirdim. Son olarak Anavatan dışındaki soydaşlarıma şunları söylemek istiyorum.

Eğer Anavatan dışında yaşayan kardeşlerim! vatanınıza dönmez, birlikte güçlü ve uyumlu bir devlet kuramazsak; bütün çabalarımızın boşa gitmesine üzülürüm. Ben kişi olarak dünyaya nimetleri bir yanda, Çerkeslik bir yanda olsa, hiç çekinmeden Çerkesliği tercih ederim. Sizlerin de aynı şekilde düşüneceğinizden eminim.

DÖNÜŞÜN ORGANİZASYONU

Anavatana dönüş ideolojisi, artık Dünyanın her ülkesinde Çerkesler tarafından duyulmuştur. İsrail'de yaşayan Çerkes'ten, Türkiye'de yaşayan Çerkes'e kadar herkes bilmekte, kabullenmekte ve kurtuluş için pek çoğu dönüşü görmektedir.

Dönüşün, bugünden yarına hemen olamayacağı düşüncesinde olanlar da, Anavatan'a dönmeyi etnik ve kültürel bir kurtuluş ışığı olarak görmektedirler. O görünen ışığa doğru adım adım yürümenin en doğru yol olduğuna inanmaktadırlar.

Yüreği Çerkesya'da çarpan, ancak çeşitli nedenlerle geri dönemeyeceklerin de olduğunu kabullenmemiz gerekmektedir. Onlar da bizim insanlarımız, bizim kardeşlerimizdir. Dönemeyenlerin de Çerkes (Adıge, Abhaz, Çeçen, Osetin vs.) olduklarını unutmadan, Anavatan'a ve Halkına her türlü maddi ve manevi desteği esirgemeyeceklerine de inanıyorum.

Bunun yanı sıra, halen yaşadıkları ülkelerde, yıllardır bir türlü yapılamayan devrimi yaparak, oralar da etnik ve kültürel varlığımızı devam ettirme rüyasını görenlerimiz de vardır.

Bu güne kadar, bir kerecik de olsa, Çerkes Halkının etnik ve kültürel varlığını fraksiyonlarına kabul ettiremeyenler, halen devrimden sonra, kendilerinin de etnik hakları alacaklarının hayalini görmektedirler. Bu nasıl bir mantıksa mücadele yıllarında etnik varlığımız, -diğer etnik grupların tersine- tanınmazken bir sözcükle dahi olsa dudaklarına aldırılmayanlar "başarıdan" sonra etnik kimliğimizi tasdik ettirebileceklerine inanmaktadırlar ki, buradaki ters mantığa inanıp akıl erdirebilenlere diyebileceğim hiçbir şeyim yok.

Ayrıca, faşizmin, yobaz ve şeriatçı gruplarca pohpohlanarak öncü ve vurucu kuvvet olarak kullanılan ve en önde giden hemşehrilerimize ne demeli. Onlar da ayrı bir sorun. Bunları yukarıda yazdığımız gruplar içerisine alabiliriz. Bunlar etnik ve kültürel kimliğimizi inkara gidebilecek kadar tesir altına alınmışlardır. Bunda yasak ya da kontrollü olan yazılı Çerkes kültürü ve tarihi en etkin rolü oynamıştır. Ayrıca bu gelişimde adları kültür derneği olan derneklerimizin suçu büyüktür. Genelde kültürün sadece halk danslarına işlev kazandırarak, işin kolay yüzüne kaçan dernek yöneticileri geniş yığınlara tarihi ve kültürel

bilgileri yerine ve yeterince ulaştırmamışlar ya da bilinçli olarak ulaştırılmamıştır. Neticede de değerli Çerkes evlatları kendi toplumundan kopmuş, koparılmış hatta kendi toplumunun farkına varmadan kuyusunu kazar duruma düşürülmüşlerdir. Bu kardeşlerimizin farkına varamadıkları şey, herhangi bir ayrı etnik gruba ya da düşünceye yamanarak, kurtulamayacaklarını, bilmemeleridir. Türk ya da Arap şövenizmine sahip çıkmakla doğru yolu değil, en kötü ve sapık yolu seçmiş olduklarının farkında değillerdir.

Tüm bu anti Çerkes, anti Dönüşçülere rağmen, Anadolu'nun birçok köylerinde yaşayan sayısız Çerkesin Anavatanlarına dönmeye hazır olduklarını buradan yazmakla müneccimlik yapmış olmuyorum. Temellerinde dönüşçülük yatan bu yığın Çerkes halkı ise, neyi nasıl yapacağını bilmemektedirler. Bürokrasinin neler istediğini bilmemektedirler. Bürokrasi kapılarını nasıl açacaklarını bilmemektedirler. Çerkesya'ya nasıl gidildiğini ve orada kendilerini nelerin beklediğini bilmemektedirler. Bürokrasi kapılarının nasıl zorlanacağı, nasıl açılacağı, Anavatan'a nasıl gidileceğini anlatan bir broşür hazırlanarak Çerkes halkına ulaştırılmalıdır.

Dönmek isteyen geniş halk yığınlarının, genelde maddi olanakları yetersizdir ve kendileri de bunun farkındadır. Bilmemezliği ve yokluğu söylemek, insan tabiatı ve gururuyla genelde bağdaşmamaktadır. Hele hele Çerkes gururuyla hiç mi hiç bağdaşmadığından, kendilerini engelleyen şeyleri açıkça söyleyememektedirler. Neticede Dönüşçüler de şu aşamada sayıca istediğimiz düzeye çıkamamıştır.

Dönüşçülerin artık paçaları sıvayarak, kırsal alanlara dağılarak, büyük şehirlerde yokluğa, yoksulluğa itilen hemşehrilerimize, açık ve anlaşılır bir dille öneriler götürerek, dönüşü güncel, ekonomik ve politik platform içinde anlatmaları gerekmektedir. Sadece "dönün" ya da "dönmemiz gerekir" gibi sözlerin artık yeterli olmadığının bilincinde olduğumuzu sanıyorum.

Dönüşçülerin teorileri bir tarafa bırakarak, maddi ve manevi kuvvetlerini mobilize ederek, dönüşün politik ve ekonomik stratejisini hazırlamaları gerekmektedir. Bu görev de T.C'deki derneklerimizin temsilcilerinden seçilme bir grup tarafından yapılmalıdır. Bu gruba "Dönüş Komitesi" adı verilebilir. Bu komite kendi içinden aşağıdaki dallarda komite başkanlarını seçerek, derhal çalışmalara başlamalıdır. Bu komite kendi arasından; Politika Komitesi, Ekonomi Komitesi,

Planlama Komitesi, Yatırım Komitesi, Propaganda ve Yayın Komitesi, Anavatanla ve diğer Çerkeslerin yaşadıkları ülkelerle ilişkileri Organize ve Koordine Komitesi, vs. gibi alt komiteleri oluşturmalıdır. Bu Komiteler doğrudan doğruya derneklerin temsilcilerinden oluşacak olan Dönüş Komitesine bağlı olmalı, onlarca denetlenmelidirler. Dönüş Komitesi ücretli bir Genel Sekreter tutarak Komite adına tüm işleri takip eder ve işlerlik kazandırır.

Bu komitelerin görevleri hakkında kısa öneriler verecek olursak:

Bir çoğumuz yaşadığımız ülkelerde mal, mülk, iş ve güç sahibi olduk. Yaşadığımız ülkelerde ekonomik ve sosyal bağlarımız, çıkarlarımız vardır. Örneğin: Emeklilik ve sosyal haklar gibi. Politik Komite, bu ve buna benzer meselelerin devletler arası ikili yada üçlü görüşme ve anlaşmalarla neticeye bağlanarak güvence altına alma görevini üstlenir, bunun gerçekleştirilmesi için çalışır, yardımcı olur.

Ekonomik komite ise çok hızlı bir şekilde ekonomik kaynaklar bulmaya çalışarak, Çerkesya'da hızlı evler yaptırarak, geri dönenlere uzun vadelerle satmalıdır. Ev ve iş yeri sorunu çözülmeden, dönüş sorununun da çözilemeyeceğini çok iyi bilmemiz gerekmektedir. Bu çalışma için, maddi olanakları elverişli Çerkeslerin kapılarını yılmadan, bıkmadan, katkılarını sağlayana kadar çalmamız gerekmektedir. Onları davamıza inandırırırak verdikleri paraların yerine ulaşarak bir işlere yaradığını görürlerse çekinmeden destek vereceklerine inanmaktayım.

Para bulmakta örnek olarak Siyonist teşkilatının yöntemlerini kullanabiliriz. Bakınız Siyonist hareketin başlangıcında, Siyonistler Alman Banker Baron Edmund de Rotschild'in (1845-1934) kapisını defalarca kovulmalarına rağmen bıkmadan aşındırarak sonunda ikna etmişler ve İsrail'de 1901 yıllarında tam 14 Yahudi köyü için toprak satın aldirarak Filistin'de Yahudi köyleri kurdurmuşlardır. Onunla da yetinmeyerek oralarda iş yerleri açtırmışlardır.

Bizden de bir çok "Rotschild'lerin" çıkacağına inanmaktayım. İsrail'de Rotschild'in adını alan köyler olduğu gibi, Hayfa yakınındaki Ramat dağında, Akdeniz'e bakan bir tepede kocaman bir park hükümetçe yaptırılarak Rotschild'in adını vermişler ve eşiyile birlikte oraya gömölüp ölümsüzleştirilmişlerdir.

Bankar Rotschild'in yanısıra daha bir çok "Rotschild'ler" İsrail tarihinde şerefle yerlerini almışlardır. Bizden de ölünce tarihimize şerefle yazılarak, tarih önünde ve halkımızın gönlünde ölümsüzleşmek isteyen Rotschild'ler gibi, Perit'lerin olduğuna inanıyorum. Ve onları burada bu yazımla bu kutsal ve şerefli göreve çağırıyorum.

İsrail'deki çeşitli okullar yine Avrupa'daki, Amerika'daki para babaları tarafından kurulmuştur. Bir Enstitünün kurulmasına yardım ederek maddi olanaklarını

katanların isimlerini bu enstitülere vermişlerdir. Biz de aynı yöntemi kullanarak vatanımızı kalkındırabiliriz.

İşin en önemli yanı ise bütün bu işlerin sadece amatör bir anlayış içinde değil, amatör ruhlu profesyonel bir anlayışla yapılması gerekmektedir. Bir insanın iyi bir Çerkes olması bu komitelere seçilmesi için yeterli olmamalıdır. Konusunda uzmanlaşmış ve başarı sağlamış kişiler komitelerin başına getirilmeli, gerektiğinde ücretleri ödenmelidir. Hatta böyle kişileri aramızda bulamıyorsak, dışarıdan uzman kişi veya danışmanlar görevlendirilmelidirler. Profesyonel yöntemlerle başarıya daha çabuk ulaşabileceğimizi unutmamak gerekmektedir.

Planlama Komitesi ise; Toplanan paraların en iyi, en etkin ve verimli bir şekilde harcanmasının planlarını hazırlaması gerekir. Bununla kalmayarak dönüşün nasıl ve ne şekilde ve nerelere yapılacağını planlarını hazırlar ve yürürlüğe geçirir.

Konut yapımının yanı sıra, yatırım ve işyeri açmak en önde gelecek işlerimizden birisi olmalıdır. Bu komite eldeki maddi olanakları en iyi bir biçimde değerlendirerek yerleşim yerlerinde önceden iş yerleri kurulmalıdır. Ki dönenlere hemen iş olanakları yaratılsın. Yalnız dönenler için değil Çerkesya'da Çerkesya vatandaşları içinde iş yerleri açılmalıdır. İşte Yatırım Komitesi, Kafkasya'da ufak büyük demeden işyerleri açılırsa nasıl başarılı olacağını, ileride nasıl büyüyeceğini ve ne tür işler yapılabileceğini planlar. Beraber, yan yana, omuz umuza çalışarak en kısa zamanda hayat standardını yükseltme olanakları yaratma görevini üstlenir.

Basın ve Propaganda Komitesi ise yapılan çalışmaları günü gününe halka aktarmalıdır. Yalnız halkına değil, diğer tüm dünya devletlerine de ve medyalara ulaştırma görevini üstlenir.

Bu işler yapılırken her zaman Anavatan'la ve diğer Muhareccette yaşayan hemşehrilerimizle sıkı ilişkiler içinde olmak gerekir. İşte bu komite bunun organizasyonunu ve işlerliğini sağlar.

"Başlamayan işte yılan yatar" der bir Çerkes atasözü. Bu nedenle kendimizi küçük ya da yetersiz görmekten vaz geçerek bu yöndeki tutarlı ve ciddi çalışmalara hemen gün geçirmeden başlamalıyız. Başlamalıyız ki yaptığımız işleri gören hemşehrilerimiz akın akın maddi ve manevi olarak bizlere destek versinler.

Bu çalışmalara başladığımızda çok hızlı geçen zamanı yakalayamayacağımız gibi başarıya ulaşabileceğimiz de şüphelidir. Ne demiş atalarımız "Atın kafası geçtikten sonra kuyruğunu yakalamaya uzanma."

Başarıya ulaşamazsak tarih ve yeni nesiller bizden hesap soracaklardır. İşte bu nedenle dönüş komitesi su ve hava gibi elzem bir organizasyondur.

Dönüş Komitesinin kurularak yaşama geçirilmesi için hiç zaman yitirilmemelidir. Aksi takdirde tarih acımasızca yakamıza yapışacaktır.

Aytek Namitok'un Türkiye Yaşamı

Marje Dergisi'nin Temmuz 1992 sayısında Çetaw İbrahim'in çevirisi olarak yayınlanan Prof. Namitokua Roza ve Neşulaşe Naim'in amcaları Aytek Namitok'un doğumunun 100. Yılı anısına kaleme aldıkları yazı, beni Namitok'la ilgili çok eski anılara götürdü. Türkiye'de yayımlanan dergilerde daha önceki yıllarda Namitok ile ilgili birkaç kez yazmama karşın, bu yazının haklı olarak eksik bıraktığı kimi konuların, Namitok'un sürgünde geçen yaşamının tanık olduğum kısa bir bölümünü yeniden yazma gereksinimi duydum.

Sanırım 1963 Yılı'nın yaz ayları idi. Okullar kapanmış, yaz dinlencesi başlamış ve ben de İstanbul'a gitmişim. O günlerde, şimdi hayatta olmayan bir akrabamın peşine takılarak Namitok'un evine gittim. Namitok'u Vasfi Güsar'ın çıkarttığı dergilerdeki yazılardan ve yine akrabam olan Hartokua Ahmet Bey'in babamla yaptığı söyleşilerde duyduğum kadarı ile tanıyordum. Detaylı olmamakla birlikte, Namitok'un Avrupa'da ve Türkiye'de yıllardır Çerkes Halkının dili, kültürü, tarihi, gasp edilen hakları, gibi konuları işleyerek kalemi ile savaş veren Çerkes aydını ve bilimadamı olarak biliyordum. Namitok'un ölümcül hasta olduğunun duyulması üzerine İstanbul'da yaşayan Çerkesler zaman zaman onu ziyaret edip büyük bir yeis içerisinde evinden ayrılıyorlardı. Anımsayabildiğim kadarı ile Göztepe civarında bir eve gitmiştik. Bir süre salonda bekledikten sonra, Namitok'un yattığı odaya alındık. Namitok arkasına yığılan yastıklara gömülmüş şekilde yatıyordu. Yüksek alnı, süzgülün bir ifade taşıyan kaşları, çukura kaçmış avurtları ile acı çeken, ölüm döşeginde belki yurdunun özlemi ile de kavru lan bu büyük insanın biçare görünümünü yaşamım süresince belleğimde saklayacağım.

Namitok ile hemen hemen aynı yaşlarda gö-

rülen eşi Hayriye Melek Hunca Hanım yatağın yanında oturuyor, zaman zaman elindeki havlu ile Namitok'un terleyen yüzünü siliyordu. Namitok dalgındı, içeri girenleri, çıkanları farkedemiyordu. Ara sıra eşinden su isteyen inilti ile karışık cılız sesi duyuluyordu:

«—Meleç,...wua Meleç!.., Psı tek'u khusfah..!»

Acil şifalar dileyerek oradan ayrıldık, Hayriye Melek Hanım'ın yakınları tarafından uğurlandık.

Aradan bir süre geçtikten sonra Ankara'ya döndüm. 26 Temmuz 1963'te yaşamının noktalandığını duydum. Ölümü Türkiye'de yaşayan Çerkesler arasında bîyük üzüntü yaratmıştı.

Namitok'un yaşamı, eserleri, mücadelesi, bilimsel araştırmaları konularında detaylı bilgi gereksinimini o zamanlarda da duymuştum. 1968 Yılında İstanbul'da hastalanıp Amiral Bristol Hastahanesi'ne kaldırılan ünlü Kafkasolog Prof. George Dumesil'in Namitok hakkında söylediklerini duyduktan sonra onun hakkında bende bir bilgi susuzluğu başladı. Dumesil onun için «—Çerkes Ulusunun yetiştirdiği, tanıdığım en önemli politikacı, en önemli bilimadamı, en iyi filolog, en yetenekli diplomat, en büyük hümanist ve benim için en büyük dost idi..» demişti.

Dumesil'in bu sözleri Namitok'u gözümde daha bir kutsallaştırmıştı. Aradan yıllar geçti, 1972 yılı sonbaharında Keban Barajı Hukuk Servisi'ne atandım. Göreve başlamak üzere gittiğimde baraj inşaatı nedeni ile kurulmuş olan sosyal tesislerin yöneticisi Fikret Çizemu (Pşizemug) Bey ile tanıştım. Onu iri çakır gözleri, beyaz saçları, kemerli burnu, gültümseyişi, konuşması, çelebi hali ile sanki

biryerlerden tanıyordum, ama bir türlü çıkaramıyordum. Çerkes konukseverliği ile İstanbul Beyefendisi tavrını birleştirmesini bilen Rahmetli Fikret Bey beni büyük bir ilgi ve sevecenlikle karşılamıştı. Daha sonra şimdi hayatta olmayan Eşi Gülseren Hanım ve iki küçük çocuğu ile de tanıştım. Bana ablalarım kadar yakın olan, pişirdiği her tabak yemeği çocukları ile paylaşmam için çırpınan sevgili Gülseren Abla (Rahmetli - anıyorum) Ubıkh'lerin Şuykhaşe ailesi Jendi, ayrıca Berzeg yeğeni olduğunu söylemişti. Bu sevimli, yaşam dolu konuksever çiftin evi kısa bir sürede benim ikinci baba evim olmuştu. Duruşma ya da keşiflerden dönünce soluğu Çizemu'ların sevimli evinde alıyordum. Kimi zaman dertleşip hüznleniyorduk, kimi zaman Gülseren Abla'nın şakaları ile neşeye boğuluyorduk. Bir gün yine eskilere dalıp sohbet ederken salonun duvarını süsleyen yeni asılmış büyük boy yağlı boya bir portreye gözüm takılmıştı. Bu tabloda yine tanıdık bir ifade vardı. Bu tablodaki üniformalı kişinin Fikret Bey'in büyük dayısı, Mısır Hidivi'nin kızı Prenses Cemile Fazıla ile evli olan Çerkes Yakup Paşa olup olmadığını öğrenmek istiyordum. Fikret Bey gülererek tablonun Yakup Paşa ile ilişkisinin bulunmadığını, Portreye bakıldığında Cumhuriyet dönemi nişan ve apoletlerini görebileceğimizi belirterek, bu resimdeki şahsın öz dayısı Hunca Ali Sait Akbaytogan olduğunu söylemişti. Ali Sait Paşa... Hayriye Melek Hanım'ın erkek kardeşi. Tablodaki ifadede Hayriye Melek Hanım'ın çakır bakışlarını sezmeye başlamıştım. Bir de yanbaşındaki canlı yüze baktım, Fikret Bey'in de yüzünde aynı ifade vardı. Bu yüzü tabloda aynen görüyordum, sanki bir ayna gibi...

"—Siz, siz, Hayriye Melek Hanım'ın..."
Cümlemleri Fikret bey tamamlamıştı,

"—Ablasının oğluyum. Yani Ali Sait Paşa öz dayım, Hayriye Melek Hanım ise teyzemdir..." O arada belleğim çok eskilere doğru bir araştırma yapmanın zorlaması içinde, başım ağrıyor, heyecanımı yenemiyordum. Evet Fikret Bey'le daha önce karşılaşmıştım. O idi, 1963 Haziran'ında Aytek Namitok'un yattığı odaya bizi alan ve sonra yolcu eden, o idi.. Şaşkınlığım daha da artmış olmalı ki, Fikret Bey elimi yakalayarak sarstı. Ben kekeleyerek konuşmamı sürdürebilmiştim:

"—Siz, siz, ..sizi Göztepe'de Namitok'un evinde görmüştüm..." diyebildim.

Fikret Bey o evin kendisine ait olduğunu, Teyzesi Hayriye Melek Hanım ile Eniştesi Aytek Namitok'un ölene kadar kendi evinde kaldıklarını, onlara kendisinin ve eşinin baktığını, o sıralarda İstanbul'da müteahhitlik ile uğraştığını ve orada oturduğunu anlattı. Bu ilginç raslantı sonunda Fikret ve Gülseren Çizemu çifti ile olan dostluğumuz daha bir pekişmişti. Fikret Bey çocukluğunda, gençlik yıllarında çok renkli, hareket dolu bir yaşam sürmüştü. Birçok ünlü ile yakınlığı olmuş, Kurtuluş Savaşı yıllarında ve daha sonra geçen, hiçbir yayına, kitaba girmeyen, gerçekten ilginç anıları vardı.

Bu konuşmalarımızda, daha önce sözünü ettiğimiz Çerkes Yakup Paşa'nın annesinin dayısı olduğunu, Çerkeslerin Ubıkh kolundan ve Zeysu ailesinden geldiğini, Ünlü Ressam Namık İsmail ile Çerkes Yakup Paşa'nın aynı soydan ve kuzen olduklarını, kendi annesinin ise Hunca ailesinden geldiğini, Ali Sait Akbaytogan ile Hayriye Melek Hunca'nın ablası olduğunu anlattı. Fikret Bey'in Ablası Rahmetli Müzeyyen Hanımefendi'yi de bu dönemde tanıdım. Eşi Cumhuriyet Dönemi'nin ünlü subay isimlerinden Kazım Demirkan Paşa idi. Onun oğlu Bozkurt Demirkan Bey'le de bu vesile ile tanıştım. Bu ailenin her bireyi ile tanıştıkça Cumhuriyet öncesi ve sonrası yıllarından anılar, olaylar adeta akararak usuma, belleğime nakşediliyordu.

Çerkes Yakup Paşa Mısır'a Hidiv nezdinde Padişah temsilcisi olarak atanmış ve uzun yıllar Kahire ve İskenderiye'de yaşamış. Çevresinde dikkatleri çekecek derecede yakışıklı olduğu anlatılan bu genç paşa Kahire Saray'ındaki bir törende Hidiv Hanedanı'nın kadınlarının kalplerini fethetmiş olacak ki Hanedan'dan Prenses Cemile Fazıla (Son Mısır Kralı Faruk'un halası) sarayı terkederek kendiliğinden gelip Çerkes Yakup Paşa'nın konağına yerleşmiş, ve kendisine Nikah kıyılmasını istemiş. Bu hiç görülmemiş, duyulmamış olay karşısında şaşırان, sinirlenen Paşa evini terketmek zorunda kalmış. Aile büyüklerinin, bu kendiliğinden gelen kadının Prenses olmasa bile Çerkes geleneklerinin gereği olarak evden uzaklaştırılamayacağını, Prensesin bundan böyle Zeysu ailesinin gelini olduğunu Paşa'ya duyurması üzerine zorunlu nikah kıyılmıştı. Çocuksuz ölen bu Paşa'nın ve Eşi Prensesin milyonlarca sterline ulaşan mirasını kurtarmak için Fikret Bey'in ve

Ablası Müzeyyen Hanım'ın Kahire'de aylarca nasıl kaldıkları, bütün mal varlığının nasıl tesbit ettirildiği, ancak Dışişleri Bakanlığı'nın olaya önemle yaklaşmaması sonucu milyarlara varan bu tür mirasların Mısır'da kaldığını, bu servetlerin Türkiye'ye transferine Nasır Dönemindeki Mısır Hükümeti'nin nasıl karşı koyduğunu, Fikret Bey'den dinlemiştim. Bu yolda bir hayli masraf yapan Fikret Bey, konu gündeme geldikçe Dışişleri Bakanlığı'na yeniden başvururdu. Ancak olumlu bir çözüme ulaşmadan Dünyadan ayrıldı. Çocuklarının bu işle ilgilenip ilgilenmediklerini bilemiyorum.

Fikret Bey'in kendi dayısı olan Ali Sait Akbaytogan Paşa Osmanlı Dönemi'nde uzun süre Yemen Cephesi Komutanı olarak görevlendirilmiş, hatta Yemen İsyanlarının sona erdirilmesi, Yemen'de Osmanlı Egemenliğinin pekişmesi için Padişah'ın emri ile politik bir evlilik yapmak zorunda bırakılmış, Yemen İmamı Yahya'nın kızı olan bir Arap Prensesi ile evlendirilmiş, Türkiye'ye döndükten sonra İngilizler tarafından tutuklanarak Malta Sürgününe dahil edilmiş, Malta'dan cöndükten sonra Kurtuluş Savaşı'nda görev almış, daha sonra 1. Ordu Müfettişliği yapmış, İran Şahı Rıza Pehlevi'nin Atatürk'ün konduğu Türkiye'yi ziyaretinde ona mihmendarlık etmiş, Rıza Şah Pehlevi'nin eşine verdiği Dünyada bir eşi daha olmayan Pembe Elmas Yüzük dolayısı ile uzun süre basının gündeminden düşmemiş, popülaritesi bir hayli yüksek olan bir şahsiyetti.

Ali Sait Paşa'nın küçüğü olan Hayriye Melek Hanım da çok ünlü bir insandı. Mercan İdadisinde ve Kız okullarında eğitim görmüş zamanının en aydın kadınlarından imiş. Türkiye'de ilk kez öyküleri ve romanları basılan kadın yazar da Hayriye Melek Hanımdır. Yazdığı roman ve öyküleri şu anda bilemiyorum. Ancak uzun yıllar önce Hayriye Melek Hunca hakkında bir biyografi hazırlamaya çalışan Taha Toros'a yukarıda ismi geçen Fikret Bey'in yeğeni Bozkurt Demirkan'ın evinde raslamıştım. Taha Toros Hayriye Melek Hanım, ilk eşi Yusuf İzzet Paşa (Met İzzet Cunatokua) ve Aytek Namitok hakkında bilgi ve döküman toplamak, bilgi toplamak için Bozkurt Bey'i bir hayli sıkıştırmıştır. Konuya ister istemez benim de katılmam üzerine sinirlenen Taha Bey evi terketmişti. Olayı şimdi tam olarak anımsamıyorum, ancak şimdi hayatta olmayan

Bozkurt Bey'in Sürgündeki Çerkes Aydınları'nın en önde gelenlerinden olan Yusuf İzzet Paşa, Aytek Namitok ve Hayriye Melek Hunca Hanım hakkında bir hayli bilgi ve dökümanı Taha Toros Bey'e verdiğini daha sonra eşinden duydum. Bunlara ulaşmam mümkün olmadı. Hiçbir şekilde değerlendirilmeyen bu dökümanın ne olduğu, kime intikal ettiği hususları aklıma geldikçe hala tüzülürüm. Okuyucu beni bağışlasın, zorunlu olarak konudan konuya atlamak durumunda kaldım. Aytek Namitok yazımızın konusu idi. Ancak, Aytek Namitok'un Türkiye yaşamını anlatmak için onun yaşamında ve çalışmalarında önemli yeri olan Eşi Hayriye Melek Hanımı ve çevresini anlatmadan geçemedim.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Hayriye Melek Hanım ilk evliliğini Yusuf İzzet Paşa ile yapmıştı. Daha sonraları elime geçen dökümandan anlayabildiğim kadarı ile Yusuf İzzet Paşa, Hayriye Melek Hanım, o sıralarda Paris'te yaşayan Aytek Namitok ile 1920'den önce de mektuplaşmakta idiler. Yusuf İzzet Paşa'nın ölümünden sonra da bu ilişkiyi sürdürmüştür. Bu ilişkiyi açıklamaktan amacım şudur. Bilindiği gibi Yusuf İzzet Paşa Vatanına yönelik olarak ilk araştırmaları yapan, Kafkasya üzerine eserler veren Sürgünde yaşayan ilk Çerkes aydınıdır. Aytek Namitok ise Paris gibi bir kültür kentinde, Batı kaynaklarına yakın bir konumda idi. Dolayısı ile bu iki ünlü Çerkes Aydınının birbirlerini etkilememeleri düşünülemez. Bütün bunları bu konularda ileride araştırma yapabilecek gençlerimize az da olsa yol göstereyim, kim kimle idi, kim kimden haberdar idi gibi konuları bilsinler istediğim için özellikle vurgulamış bulunuyorum.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Bursa ve Balıkesir Yöresindeki Milli Mücadele güçlerinin komutanı olan Yusuf İzzet Paşa aynı zamanda Bolu milletvekili olduğundan zamanının büyük bir bölümünü Ankara'da geçirmektedir. Yunanlıların Bursa'ya girdikleri gün de Ankara'da bulunmaktadır. Bursa'daki Komutanlık İkametgahında ise Eşi Hayriye Melek Hanım ve eşinin yeğeni 11 yaşındaki Fikret Çizemu bulunmaktadır. Yunanlıların eline geçme tehlikesine karşın son ana kadar evde bulunan önemli belgeleri, ve eşyaları Konağın katları arasındaki kalın kirişleri kaldırarak saklarlar. Götürebilecek belgeler çantalara yerleştirilir. Peçe ve çarşafa

bütünerek kendisini gizleyen Hayriye Melek Hanım, yanında yeğeni Fikret Bey olduğu halde, Yunanlıların tanımaması için yürüyerek evden çıkar. Bu ev şimdilerde bile ayakta durmaktadır. Bursa Şehir Merkezinden Çekirge'ye doğru giderken şimdiki Karagöz Anıtının karşısında birbirlerine tıpa tıp benzeyen ve bitişik olan üç ahşap konak bulunmaktadır. Bu üç ev Bursa Rumlarından olan ve Etabli Antlaşması ile Yunanistan'a iade edilen Kostanbay adında bir Rum'a ait olduğu için Kostanbay'ın Evleri adı ile anılırlar. Sanırım Anıtlar Kurumunca korumaya alındığı için henüz yıkılmamıştır. İlk evde o yıllarda Halide Edip hanım oturmuş. Şimdi oradan geçenler bu evin kapısına çakılan "Bu evde Halide Edip Adivar yaşamıştı" plaketine okuyabilirler. Bu bir kadirşinaslık örneğidir. Aynı kadirşinaslığın öbür ucdaki evin kapısına Yusuf İzzet Paşa'nın ismi yazılarak gösterilmemiş olması çok anlamlıdır. Bırakınız bu eve bir plaket çakılmasını, Ulusal Kahramanlar için ayrılan Ankara Devlet Mezarlığı'ndaki kabirlerin hepsi ebedi sahiplerini bulduğu-halde Yusuf İzzet Paşa'ya ayrılan kabir halen boş durmaktadır. Kurtuluş Savaşı'na katkıları, ölümü üzerine Hayriye Melek Hanım'a telgraf çeken Mustafa Kemal tarafından da teslim edilen bu Aziz Büyüğümüzün hakettiği yere aziz nasının halen taşınmamış olması anlaşılmaz bir ilgisizlik örneğidir.

Yine konudan konuya geçmek zorunda kaldım, okuyucu beni bağışlasın. Hayriye Melek Hanım yeğeni ile birlikte Bursa'da bulunan İngiliz Temsilciliğine sığınıp yardım istemek zorunda kalır. Bursa'da bulunan İngiliz Hükümeti Temsilciliğinin yardımları ile ve bir koruma timinin himayesinde Mudanya'ya giderler ve Limandaki bir İngiliz zırhlısı onları Yunan tasallutundan kurtararak İstanbul'a götürür. Nitekim onların evden ayrılışından yarım saat sonra eve ulaşan Yunan askerleri bu evi talan ederek Yunan İşgal Komutanının ikametine ayırırlar.

Fikret Bey Mudanya'da bindikleri İngiliz Zırhlısında Bursa'dan kaçan Halide Edip Hanım ve Anzavur Ahmet Paşa'nın kızı Leyla Hanım ile karşılaştıklarını, bu iki hanımın teyzesi ile dertleştiklerini anlatmıştı. (Anzavur Ahmet Paşa'nın kızı olan Leyla Hanım daha sonra işgal kuvvetlerinde görevli bir İngiliz subayı ile Londra'ya kaçmış ve orada evlenmiştir.)

Devam Edecek

BİR SÖYLEDİ PİR SÖYLEDİ BİR SÖYLEDİ PİR SÖYLEDİ BİR SÖYLEDİ PİR SÖYLEDİ

Ayıp olmuştur...

*Süleyman Demirel
(Mumcu suikastı için)*

Amerika Dünyada tek süper güç değildir...

*A. Çernişev
R.F. Ankara Büyükelçisi*

Maykop'ta yaşamak marifet değildir. Ben oradan gelmedim ki döneyim.

Av. E. Sefer Berzeg

Gürcü, Abhaz, Acar Türk... Biz komşuluktan öte kardeşiz.

*E. Şevardnadze
Gürcistan Dev. Kon. Bşk.*

Başımızda hep bir baba mı olacak, hep baba mı diyeceğiz sonra babalara mı geleceğiz?

*Şebahattin Kalkan
(Kafkas Gençlik Toplantısında)*

Türkiye temel itibarıyla insan haklarına dayanmaktadır.

*Serif Ercan
Devlet Bakanı
(Basın Toplantısından)*

KIYI BOYU ŞAPSIĞLARI BİZDEN Mİ?

Çerkeslerin özgürlük ve bağımsızlık mücadeleleri yıllarında yiğitlikleri ve kahramanlıkları ile ün yapmış olan Şapsığlar, bu savaşlar esnasında "Kafkas Aslanı-Şapsığ Aslanı" gibi ün yapmış kahramanlar yetiştirmişlerdir. Yine bu savaşlarda ünlenen kimi Şapsığ yiğitlerinin isimleri de nesilden nesile aktarılan Adıge halk şarkıları ile günümüze kadar ulaşmıştır. Özgürlük ve bağımsızlık savaşları bilindiği gibi tarihte eşi az görülmüş bir soykırım ve sürgünle sonuçlanmış, yüzbinlerce Çerkes, dağlarından, ovalarından ve ırmaklarından kan ve gözyaşı içerisinde kopararak yaban ellere sürülmüştür.

Tarihin bu utanç verici sürgün ve soykırımından önce Karadeniz kıyı boyunda yüzbinlerce Çerkes yaşamakta iken, sürgünden 27 yıl sonra yapılan bir sayımda bu topraklarda sadece 1.958 Şapsığ'ın kaldığı görülmüştür. Bu insanların da sürgün esnasında kaçarak yıllarca dağ ve ormanlarda aç ve çıplak vaziyette gizlenmek suretiyle sürgünden kurtulmuş oldukları sonradan anlaşılmıştır. Yüzbinlerce Çerkesten geriye 1.958 insanın kalmış olması, uygulanan jenositin büyüklüğünü göstermesi bakımından yeterlidir zannediyorum.

Çarlığın yıkılıp Sovyetler Birliği'nin kurulması ile 1 Eylül 1924 tarihinde Karadeniz Kıyıboyu Çerkesleri (Şapsığlar) için ulusal rayon kurulmuş ve Tuapse Şehri de rayonun merkezi olmuştur. 1930 yılında ise Raycun merkezi Lazarevsk ilçesine alınmıştır.

Ulusal rayon, kendi anavatanlarındaki nü-

fusları onbinlere kadar düşmüş olan Şapsığların, Wubih Çerkesleri gibi dünya tarihinden silinip yokolmamaları için önemli bir fırsat olmuş, ulusal varlıklarını koruyup geliştirmeleri için büyük yararlar sağlamıştır. Ancak, küçük ulusların varlıklarına tahammül edemeyen ve onları büyük ulus içinde eritip yoketme hırsına kapılmış olan egemen ulus şövenlerinin baskıları sonucu 24 Mayıs 1945 tarihinde Rusya Federasyonu Parlamentosunun kararı ile Şapsığ Ulusal Rayonu kaldırılmıştır. Rayona Çerkes Jenositinin baş aktörlerinden Lazarevsk'in ismi verilerek Krasnodar Krayına bağlanmıştır. Ulusal Rayonun kaldırılmasına karar verenler bu hareketleri ile 19'uncu yüzyılda uyguladıkları Jenosite rağmen tamamen yokedemedikleri bu halkın son temsilcilerinden de kurtulmayı amaçlamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler Faşizmine karşı vargüçüyle savaşarak vatanlarını korumada herkese örnek olan ve "Sovyetler Birliği Kahramanı" ünvanına layık iki yiğit de yetiştirmiş olan Küçük Şapsığ halkı, savaş sonunda ulusal rayonu da kaybettirilmek suretiyle ödüllendirilmiştir.

Bu zulüm ve haksızlığı Şapsığ Halkı hiçbir zaman içine sindirememişse de baskı dönemlerinde uzun zaman sesini çıkaramamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile başlayan süreçte Karadeniz Kıyıboyu Şapsığları da kurultaylarını toplayarak 1 Aralık 1990 tarihinde Şapsığ Ulusal Rayonunu yeniden oluşturma kararı almışlardır. Ulusal davalarını kamuoyuna duyurmak için bir de "Şapsugiya" adında gazete çıkarmaktadırlar.

Şapsığ halkının bu hak ı davası başta kardeş Kabardey-Balkar ve Adıgey Cumhuriyetleri'nin yönetim ve muhalefet kadroları olmak üzere tüm Adıgelerce ve Kafkas Dağı Halklar Konfederasyonu'nca her platformda savunulmaktadır. Buna rağmen Krasnodar Kray'ındaki şöven yöneticilerin engellemeleri nedeniyle bugüne kadar başarıya

ulaşamamıştır.

Rayon içindeki nüfuslarıyla % 6'lık bir oran oluşturan Şapsığ Halkının dünyada bir eşi ve örneği bulunmayan bu yiğit ve onurlu mücadeleleri günden güne artan bir kararlılıkla devam etmektedir. Bu küçük halk, nüfuslarının azlığından dolayı hiçbir zaman yılgınlığa düşmemiş, üzerinde yaşadıkları toprağın gerçek sahibi olduğunun verdiği haklılık ve bilinçle mücadelelerini hergün daha ileri mevzilere taşımının gayret ve heyecanı içerisinde olmuştur. 92 Haziranında Adıgey'e yaptığım bir gezide tanıştığım bu onurlu mücadelenin önderlerinden olan bir bayana bu kadar az bir nüfus için böylesine bir mücadeleyi vermelerinin anlamını sorduğumda, "Biz bu mücadeleyi sadece kendimiz için değil, topraklarından sürülmüş olan ve halen Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin de birgün anavatanlarına dönerek eski topraklarına yerleşeceklerine inanarak yapıyoruz" cevabını aldığımı hiç unutamıyorum.

Onbin kişilik bu küçük halkın tarih sahnesinden silinip gitmemek, tarihi topraklarını sürgünden döneceklerine inandıkları soydaşları adına sahiplenmek üzere yürüttükleri bu soylu mücadele bana ister istemez Türkiye Çerkeslerini anımsatarak bir karşılaştırma yapma düşüncesine götürdü.

Öbür tarafta onlar Rayonlarını merkezindeki ünlü Çerkes kasabının büstünü yıkarak, rayonlarına onun isminin verilmesine isyan ederken, beri tarafta bizler yüzlerce köyümüzün adı sırf etnik kimliğimizi ifade ettiği için değiştirilirken, çocuklarımıza kendi ulusal isimlerimizin verilmesi yasaklanırken çıtımızı çıkaramıyorduk.

Öbür tarafta onlar ulusal dillerini ve kültürlerini korumak ve ulusal rayonlarını kurmak için umulmadık bir mücadele yürütürken, beri tarafta bizler ulusal dilimizi bir fazlalık olarak kabul edip küçümseyor, öğrenmek ve öğretmek için hiçbir çaba harcamıyorduk. Ve ulusal dilimizin kullanılması iki maddelik bir kanunla yasaklanırken sesimizi çıkarmadığımız gibi bu yasakçıların yaptıkları anayasaya da % 92 oranında oy veriyorduk.

Öbür tarafta onlar ulusal davaları için her yıl kurultaylar düzenleyerek adım adım ilerlerken, beri tarafta bizler sorunlarımızı çözmek için çoğu yerde bir dernek dahi kuramıyor, kurulu derneklere sahip çıkıyor, gelip gitmiyor, faaliyetlerine katılmıyor, çıkardıkları yayınları okumuyor ve haklarında dedikodu

üretmekten başka birşey yapmıyorduk.

Öbür tarafta onlar nüfusları az olsa da eski ve zengin bir tarihsel kültürün temsilcileri olmanın bilinciyle mücadele ederken, beri tarafta bizler ulusal kültürün en güzel örneklerini sunmak üzere binlerce kilometre yoldan gelen "İslamey" topluluğunun gösterisinde Anadolu'da en çok Şapsığın yaşadığı bir beldede küçük bir spor salonunu dahi dolduramıyorduk.

Öbür tarafta onlar Karadeniz'den Hazar Denizi'ne kadar bir Konfederasyon altında toplanarak Çerkesiyle, Kazağıyla, Rusuyla birlik içinde Gürcü saldırganlığına karşı göğsünü siper ederken, beri tarafta bizler Abazalığı, Kabardeyliği, Çeçenliği, Kayserililiği, Adapazarlılığı Kafkasyalıların önüne koyarak asırlar sonra elimize geçen birleşme çabalarına taş koyuyorduk.

Öbür tarafta bir avuç insan özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi veren Abhaz halkına beş milyon Türkiye Çerkesinden daha fazla yardımda bulunurken, beri tarafta bizler ödediğimiz vergileri kardeşlerimizi katleden Gürcistan Hükümeti'ne kredi olarak veren koalisyon partilerine ilk seçimlerde yine hiç düşünmeden oylarımızı vermek için hazır bekliyoruz.

Öbür tarafta onlar Ulusal önderleri Rusya Savcılığınca haksız bir şekilde yakalanarak tutuklandığında geceli gündüzlü olmak üzere on gün boyunca mitingler düzenlerken, beri tarafta bizler bir cumhuriyetimizin liderinin yaşadığımız ülkeyi ziyaret etmesi yasaklanırken tepkisiz kalabiliyorduk. Ve Rusya Federasyonu'na bağlı Türk asıllı cumhuriyetlerin liderleri devlet törenleri ile karşılanıp uğurlanırken, bizim cumhuriyetlerimizin liderlerine kapıların kapanmasını rahatlıkla içimize sindirebiliyorduk...

Ben tüm bu örnekler karşısında Kıyıboyu Şapsıqları ile acaba bir soy ve kan bağımız var mı? Onlar da bizden mi? diye düşünüyorum. Siz düşünmüyor musunuz?

Sonuç olarak da tüm Türkiye Çerkeslerine şöyle sesleniyorum: Tarihte bizim atalarımız kadar özgürlük ve bağımsızlıkları için ağır bedel ödeyen başka bir ulus yoktur. % 6'lık nüfusları ile bir avuç Şapsığ'ın verdikleri mücadeleyi kendimize örnek alalım ve atalarımızın kemiklerini daha fazla sızlatmadan anavatanlarımızın özgürlük, bağımsızlık ve ulusal varlığını koruma mücadelesinde hep birlikteliği yerimizi alalım.

UNUTTUĞUMUZ SOYDAŞLARIMIZ

**Kıyı Boyu
Şapsığları**

Soçi'ye oradan da Lazarevski'ye gidenler yarım saatlik bir yolculuktan sonra Karadeniz kıyısında, yeşillikler arasında, birbirine sığınmış yolları, okulları, camileri, hatta insanların bile olduğundan şüpheli tek katlı, toprak ve ahşaptan, yıkılmak üzere, ayakta zor duran, ufacık köycüklerle karşılaşırırler. Bunların geçmişleri çok acı anılarla doludur. Ezilmiş, yılgın, herşeyden elini, eteğini çekmiş, kısaca hayata küskün, kaderlerine terk edilmiş insanlar. Bunlar 1864 yılında insan kasaplarının zorla yurtlarından söküp attıkları Şapsığlardan arta kalanlar. Bugünkü sayıları 10000 dolayında. Sürgün sonrası birkaç kişi Türkiye'den geri dönmüş, biraz daha kabarık olan grup ise tepelerdeki ormanlarda aylarca kestane vs. yiyerek gizlenmiş ve teker, teker buralardan kıyıya inerek, bir araya gelip kendi olanaklarıyla bu kulübeleri yapmışlar. Ne yetmiş yıl süren komünist yönetim, ne de başka yerden, hiçbir yardım ve ilgi görmemiş, kendi hallerinde, kadere sığınmışlar. Çok acıdır bunların geçmişte yaşadıkları yaşam. Daha sonraları konu edilecektir bu soydaşlarımızın başından geçenler. Adları şöyle bu köylerimizin:

Şahap, Şeheçe, Şehiçev, Thağap, Pçenyaku, Aşap, Şhafit, Hacık, Kalej, Şuseyko, Nejig. Bunlar Şapsığ Rayonundakiler; ayrıca Kodejhap, Şoiku, Psıbe, Aguy, Tseps, Şeps de Tuapse'ye bağlıdır.

Evet, duyurması bizden Türkiye'deki soydaş Adıgelerimiz. Bu köylerde okul yok, cami yok, çocuklar Çerkesçeyi anlıyor konuşuyorlar.

Hele yolunuz bu köylerden birine düşsün, bir de Türkiye'den geldiğinizi söyleyin, bakın gözleri nemlenen, sizi yürekten kucaklayan soydaşlarınızın içten konukseverliğine...

**KIYI BOYU ŞAPSIĞLARI
SORUNUNU GÜNDEME GETİREN
AYDINIMIZ:****GAŞO RUSLAN**

Ğašo Ruslan 1950 yılında Soçi'nin Lazarevski kentine bağlı Şakeçey Adıge köyünde doğdu. Tarım Yüksek Okulu mezunu ve Lazarevski Müzesinde görevli. Ayrıca Nalçik Üniversitesi Tarih Bölümü 2. sınıfında öğrenimini sürdürüyor. Evli ve dört çocuk babası. Müzedeki çalışmaları hakkında gazete-lerde makaleler yazdı. Ayrıca üç kitabı yayınlandı ki bunlardan en önemlisi Şapsığlarla Wubıhların kültürel ilişkisi üzerine. Ruslan Şapsığ bölgesinin özerkliği hakkında bize aşağıdaki bilgileri aktardı.

"1988 yılında Soçi ve Tuapse'nin 150. Kuruluş Yıldönümü kutlama programı gündeme geldi. Bu işi Ruslar ve Ermeniler yapmak istiyorlardı. Bu iş orada yaşayan biz Adıgelerin çok zoruna gitti. Çünkü bu şehirlerin geçmişi çok daha eski tarihe dayanıyordu ve buraları Ruslar değil Adıgeler kurmuşlardı. Biz Adıgeler buna itiraz edince özür dileyerek bu programı uygulamaktan vazgeçtiler. İşte Şapsığ olayı bu tarihten sonra gündeme girdi. Bir Xase kurmak gerekliliği ortaya çıktı ve 1988 yılında Xase kuruldu. Teşu Nurdin Xase'nin ilk başkanı ve ben de yardımcısı oldum. 1990 yılında bütün köyleri dolaşarak thamatelerler yaptığımız toplantılar sonunda şu kararı aldık:

1—Şapsığ'ın eski özerkliğinin yeniden kazandırılması,

2—Yer isimlerinin değiştirilmesi,

3—Çar generallerinden Çerkes Sürgününün baş uygulamacıları General Lazarevski ve General Golovin'in lanetlenmesi,

4—1945 yılına kadar Adıgece yayın yapan

ve günlük gazete çıkarma hakkı olan Şapsığlara, kaldırılan bu haklarının yeniden verilmesi.

Adiğe Xase bütün bunları yerine getirmek için eyleme geçti. Bu girişimlerden bir sonuç alınamayınca yeni bir kurultay toplandı. İlk iş olarak da Şapsığ'ın sınırlarının tesbiti gündeme geldi. Bu sınır; Batıda Karadeniz ve Doğuda da Adiğe Cumhuriyeti'ne 12 km uzaklıkta. Kuzeyde Niceps Köyü, Güneyde de Şixape Köyü ve suyu. Başkent Tuapse olmak üzere Şapsığ'ın özerkliği konusunun yasal yollardan elde edilmesi kararlaştırıldı.

Ruslan'nın önderliğinde bu konu Türkiye, diğer Çerkes Cumhuriyetleri, Moskova'daki yetkililer ve Krasnodar Yöneticilerine anlatıldı. Krasnodar dışında bu öneri tüm çevrelerde olumlu karşılandı. Krasnodar Yöneticileri devamına olumlu yaklaşıyorlar. Bu topraklar, yani Şapsığ Özerk Bölgesi'nin toprakları yaklaşık 4000 km² den biraz fazla. Krasnodar konuyu jenosit sonucu yüzbinlerce Çerkesten geri kalan 10.000 kişinin yaşadığı bölgede referanduma götürmek istemektedir. Oysa bu geçerli bir neden değildir ve olamaz. Çünkü bu topraklar Şapsığların tarihsel yerleridir. Moskova Yöneticilerinin olaya sıcak baktıklarını görüyoruz. Ayrıca Kabardey'in Rusya Yüksek Sovyeti'ndeki milletvekili Tume Muhameddin ile konuya eğilen Kalmık Yura da bu işin izleyicileridir. Ayrıca Moskova'da bu işle ilgilenen 13 Adiğe milletvekili var. Şapsığ özerkliğinin gerçekleşmesini engelleyenler bu bölgenin nüfusunun çok az oluşunu ileri sürüyor ve eğer bu gerçekleşirse Dağıstan'da pek çok topluluğun bunu örnek göstererek içinden çıkılmaz bir durum alacağını ileri sürüyorlar. Oysa tarihin akışı içerisinde Şapsığ konusu apayrı özelliği olan bir konum. Durum bu merkezde iken davamızın özellikle Türkiye'deki Adigeler tarafından güncelleştirilmesi ve en azından Moskova platformunda diplomatik yollardan çalışmalara girilmesi çok yerinde olacaktır. Bugün Şapsığ dışında üçyüzden fazla aydın Adiğe Rusya'nın çeşitli bölgelerinde başka işlerle uğraşıyor, bu meseleye eğilen pek az kişi var. Oysa bunlar ölünce ölümlerini buraya getirtip bize gömdürüyorlar. Bu arada bizim davamızla ilgilenen Adiğe Devletbaşkanı Carım Aslan'a da minnetlerimi sunuyorum. Ben öyle ümit ediyorum, ki Şapsığlar özerkliklerini kazanırlarsa onları yönetecek ve ileriye götürecek pek çok aydınımız vardır."

PIYATIGORSK TOPLANTISI

15-16 Ocak 1993 tarihinde Piyatigorsk'ta Rusya Hükümeti'nin isteği ve Rusya Başbakan Yardımcısı Şahrayev'in girişimi ile dernek ve partilerle hükümet arasındaki çelişkileri gidermek amacıyla, Kuzey Kafkasya'daki bütün cumhuriyetlerin ve derneklerin yetkili temsilcilerinin katılımıyla büyük bir toplantı düzenlendi.

Rusya Parlamentosu ve Hükümeti'nin ileri sürdüğü gerekçede, yeni kurulacak birlikte, birliğe üye olsun olmasın bütün kuruluşlarla yeni bir program ve yeni bir politika anlayışı içerisinde, ilgili kuruluşların temsilcilerinin sorunları dile getirildi.

Toplantıya Kabardey-Balkar'dan katılanlar arasında Kalmık Yura ve Jantemir de söz aldılar. Rus temsilciler toplantıda başta Çeçen-İnguş olayı da olmak üzere yanlış bir politika izlediklerini ve bunu düzeltmek istediklerini dile getirdiler. Şenıbe Yura'nın başkanı olduğu Kafkas Halkları Konfederasyonu'nu resmen tanıdıklarını, Çeçenistan da dahil olmak üzere Rus Hükümeti'ne yardımcı olunması dileğinde bulunuldu.

Sonuçta aşağıdaki kararlar alındı:

✓Kabardey Parlamentosu'nca da kabul edilen 1864 Sürgününün bir Jenosit eylemi olduğunun resmen kabul edilmesi,

✓Şapsığ özerkliğinin resmen tanınması,

✓Abhazya konusunda Rusların Abhazya'ya karşı daha aktif ve olumlu yaklaşım yardımı olmaları, (Gürcü Ordusunun Abhazya'dan tamamen çekilmesi, Gürcistan-Abhazya görüşmelerinin hemen başlaması, K.Kafkasyalı ulusların Abhazya'ya daha aktif ve çok yönlü olarak yardım etmeleri.)

✓Oset-İnguş anlaşmazlığı için sunulan öneride anlaşmazlığın barışçı yolla çözülmesi.

Ayrıca kabul edilen bir deklarasyonla K.Kafkasya halkları arasında çıkacak anlaşmazlıkların yuvarlak masa toplantılarında ve savaşız halledilmesi,

✓Her üç ayda bir temsilcilerin toplanması kararı alındı.

bizim birer yıldızımız,
uçuracak balonlarımız,
ucuz duyarlılıklarımız olacaktı

Klişe aşklarımız,
kurgulanmış düşmanlıklarımız,
daha başlamadan yitirilen dostluklarımız
üçer beşer tükettiğimiz yıllarımız olacaktı
belki de

sürgünlüğümüz

olmasaydı

eğer,

çocuk.

Nesrin Utku
Eylül 1992 İZMİR

EYLEMSİZ SEVDA OLMAZ

"Seviyorum" diyorsun
İnanmıyorum.

Barışın bayrağına yapışmadıkça,
haykırmadıkça
çığlık çığlığa.

Eylemsiz sevdâ olmaz.

Öksüzlerin ezmeleği

herzer bir dağ otuna,
boyunu bükük solar güler
ölür, kimseler duymaz.

Reha Özdemir
İSTANBUL

DURAKSAYANA

Diyorsun ki,
davamıza hayır yok bu gidişin.
Karanlık gitgide, diyorsun derinleşiyor.
Güçler azalıyor, diyorsun gitgide.
Bunca yıl, diyorsun, çalıp çabala,
sonunda ilk günden daha güç bir duruma düş.
Oysa işte düşman her zamankinden daha kuvetli.
Yenilmez gibi de görünür.
Biz de hatalar yaptık, bu inkâr edilmez.
Sayımız yavaş yavaş azalmada.
Sloganlarımız orda burda dağınık.
Düşman sözcüklerimizin bir kesimini çarpıttı.

Bugüne dek söylediklerimizden hangisi yanlış şimdi?

Bir kısmı mı, yoksa hepsi mi?

Güveneceğimiz kim var artık?

Artakalanlar mıyız bizler

yaşayan bir umuttan tatlı mı?

Geride mi kalacağız

kimseyi anlamadan ve hiç anlaşılmadan?

Yoksa şans mı gerek bize?

İşte senin sordukların bunlar

Ama kimseden bir yanı bekleme,
yanıtını da kendin ver.

Bertolt BRECHT

("Karanlık Zamanlar"dan)

İKİ AÇIK OTURUM VE YENİ TİP IRKÇILARIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Çetin ÖNER

A.K.K.K.Derneği'nde ve Halkevleri Genel Merkezi'nde 14 Kasım 1992 günü hemen hemen aynı saatlerde iki ayrı açık oturum düzenlendi.

Birincisi Muhaceret/Anavatan/Edebiyat, ikincisi ise Anadolu'nun Kültür Mozaïği konularındaydı.

İlkine çağrılı olarak ben de katıldım ve o konuya değgin düşüncelerimi, "açık, seççik" bir biçimde dile getirdim. Dinleyicilerimin büyük çoğunluğu Kafkasya kökenli hemşehrilerimdi. Tüm açık yürekliliğimle, kendi evimde konuşur gibi rahat bir biçimde sunmaya çalıştım düşüncelerimi. Özellikle dönüş konusunda düşüncelerime katılanlar olduğu gibi, katılmayanlarda oldu. Ben de zaten, ne kesin dönüşten ne de kesin dönmeyiştten yana tavır koydum.

Bu tavrımı bir kararsızlık olarak algılamamanızı dilerim. Çünkü, kişisel düşüncelerimle kimseyi şu ya da bu yönde etkilemekten nicedir kaçınır oldum. Askeri Darbeler döneminde geniş kitleleri(!) düşüncelerimle etkilemekten sık sık yargılandım. Hatta bir keresinde Bay Savcı beni "Halkı Silahlı İsyana Teşvikten" az kalsın otuz altı yıla tıkiveriyordu içeri. Dayanak olarak bulduğu tek kanıt ise kaleme aldığım bildirideki bir Alevi Ozan'ın dörtlüğüydü. Ve dörtlüğü yazan Pir Sultan Abdal, benim dedelerim doğmadan ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan çok önceleri yaşamış biriydi, Anadolu Yarımadası'nda... Ve hala sakıncalı görülüyordu.

O gün bu gündür başkalarının sözleriyle, alıntılarla konuşmaktan sakınır oldum. Ne Marks'ı, ne Lenin'i, ne Mao'yu ardıma alarak bilgelik ve bilgiçlik taslamamayı öğrendim. Bir çok insandan, bilim ve sanat adına etkilenmişim doğrudur. Ama ben bu bilgilerin bir sentezini yaparak, kendi düşüncelerimi oluşturma yöntemini biçimlemeye çalıştım. Bu kararım beni, dogmatik her tür düşünceden arındıran zorlu ve yorucu bir çalışmaya yöneltti. Nicedir dogmatik her tür düşünceden, slogandan, hazır reçeteden nefret ediyorum.

Kim olurlarsa olsunlar her konuda kendine özgü düşünceler üretemeyen kişi ve toplumlara saygımı, güvenimi, inancımı yitirdim.

O gün dile getirmeye çalıştığım düşüncelerimin bir tek sözcüğünden bile pişman değilim. Anadolu'nun bu karmaşık, karışık, rengahenk yapısını seviyorum. Kanlı bir sürgünün ardından atalarımın yerleşim alanı olarak Anadolu'yu seçmiş olmalarından da memnunum. Kafkas kökenli, Akdenizli ve Anadolulu olmaktan onur duyuyorum. Üstelik te atalarımın ve benim bu yarımada da çektiğimiz sıkıntılar, baskılar yargılamalar, yoksulluklar, kıtlıklara, kıyımlara, kayıplara karşın...

*"İnsan doğduğu toprağa,
İçtiği suya,*

Soluduğu havaya benzer..." der Edip Cansever o güzelim şiirinde... Eee, ben de biraz Türk'lere, Kürt'lere, Rum'lara, Laz'lara benziyorsam, bunu bir eksiklik olarak değil, ilginç bir bireşim olarak anlaşılmamı dilerim.

Saf ırk safsatalarının giderek tavsadığı günümüzde "Büyük İnsanlık"ın bir parçası olmak onur kırıcı değil, onur verici bir gelişimdir... İşte bunu hala anlayamamış, kavrayamamış tekil örneklerin olmasının sonucudur Azeri/Ermeni, Abhaz/Gürcü, Sırp/Boşnak, Türk/Yunan çelişkileri... Ve büyük insanlığın bu çelişkileri çözebilecek düzeye geldiği inancımı da yinelemek istiyorum.

İlk kez, Uzaydan gelmiş yaratıklar gibi kaldığımız Hakkari'de tanık oldum ilginç bir saptamaya. "Hakkari'de Bir Mevsim" in çalışmaları sırasında Anitos'lu bir Kürt kolu girip, "İlkin garipsedik. Seni de ötekiler gibi sandık... Ama sen bize benziyorsun Çetin bek... Biz seni çok seviyorsun." dediği o günün üstünden çok yıllar geçti. Doğu Anadolu'da kışkırtılarak sürdürülen bir "Kırlı Savaş"ın destekçileri her iki kesimden de her iki halkın birbirine benzemediğini yineleyen üç beş kişidir. Abhazya'da da bu oyunu tezgahlayan onlardır, Bosna/Hersek'te de, Azerbaycan'da da... Çünkü onlar

"Umudun düşmanıdır."

Değil bir halkı, bir tek insanı bile aşağılayan, yadsıyan, yoksayan herkes, kim olursa olsun, tüm insanlığı aşağılamış olur. Onları iyi tanıyın!

Bu uzun ve zorunlu girişten sonra, ikinci toplantıda yapılan söyleşideki kimi savları yanıtlamak istiyorum.

Öncelikle bu toplantıyı düzenleyen Halkevleri Genel Başkanı Emekli Darbeci Ahmet Yıldız'la, Kafkas kökenli Anıl Çeçen'e bir eleştirim var: Halkevleri kavramı acaba bu yarımadada yaşayan tüm Halkları mı kapsıyor, yoksa sadece Alevi, Kürt ve Türkleri mi? Eğer öyleyse ilk genel kurullarında M.K. Atatürk'ün kurduğu bu kurumun adını değiştiriversinler. Örneğin Türkevi, Kürtevi ya da Alevievi yapınlar. Ki, biz de ona göre donanalım bu tür söyleşilere katılacaksa. Yok eğer değiştirmeyeceklerse, ağızlarından çıkanla, kışkırtılardan çıkan sesleri "Düşünce" sanan insanları sürmesinler platformlara. Saygınlığı zedeleniyor "Halkevi" kavramının...

Kıç dedim de aklıma geldi. Okuyucudan özür dileyerek, bir Abhaz atasözünü anımsatmak istiyorum: Osurana karşı osuramazsan, kıçın olduğunu bilmezler!

Elbette, o gün, o tartışma ortamında osuran konuşmacılara, osurarak yanıt veremezdi Sevgili dostum Huvaj. Çünkü o, gelenekse Kaf-

kas terbiyesi ile yetişmiş bir kişidir. Ama ben yukarda da değindiğim gibi, biraz Türkleşmiş, biraz Kürtleşmiş, Lazlaşmış bir Çerkes olduğum için affınıza sığınarak o konuşmacıların anladığı dille yanıt vermek istiyorum. Beni, buna zorladıkları için her iki konuşmacıyı yaşamım boyunca bağışlamayacağım.

Öncelikle o tartışmadaki konum ve yetkesini anlayamadığım Bay Atasü'yi safdışı ederek başlayalım tartışmaya: Kendisini yıllardan beri tanırım. Düşünsel dengesinden öte bir çok açıdan dengeleri bozuk birisidir. Bu onun kişisel bir seçimidir. Ama bu seçimiyle değişik bir yapı kazanan Bay Atasü beyni ile başka bir yerini karıştıracak derecede deformasyona uğramış gibi geldi bana. Bu Tıp Doktorunun Anatomi kitaplarını yeniden okumasını ve tedavi olmasını öneririm kendisine. O'nun gibi insanlar da artık örgütlendiler dünyada. Kendi partileri, kendi klüpleri var... Gitsin kişisel sorunlarının çözüm savaşımını o platformlarda sürdürsün.

Unutmadan küçükçük bir anımsatma yapayım kendisine. Şu anda buyruklarında iş ve ekmek bulduğu Doğan Taşdelen Alevi, Sayın Karayalçın Laz, eşleri ise Çerkes'dir.

Cesareti varsa Karayalçın'ın da bulunduğu bir söyleşide bir At Hırsızının kızıyla evli olduğunu yinelesin de erkek olduğuna inanalım biz de. Tabii erkek olmak bir ayrıcalık değildir. Ama ben de laf olsun diye söylemedim bunu. Feministler yanlış anlamasınlar.

Ankara'daki Edebiyat/Sanat çevrelerinde en palavracı, en yalancı, desteksiz en iyi atıcı kimdir diye bir anket yapılırsa Bay Timuroğlu rakipsiz birinci olur. Öncelikle bu böylece bilene! Eğitimciliğini, Sosyologluğunu, Edebiyatçılığını var siz hesap edin artık. Bir Per Gunt'ün, bir Palavracı Baron'un, bir sözde Alevi'nin hatta Kızılbaş'ın ne yaşına ne başına yakıştıramadım o sözlerini. O kendisine yakıştırmışsa sonuçlarına da katlanmak zorundadır.

Ben, uzun yıllar Kürtlerin ve Alevilerin içinde büyümüş, yaşamış bir Sünni Çerkesim. Kirvelerim, akrabalarım, özellikle de çok dostum vardır onların içinde.

Yaşar Kemal'den Yılmaz Güney'e, Terzi Niyazi'den Sarızlı Cafer Dede'ye, "Bir yanım Çerkes'dir..." diyen Ahmed Arif'e, Musa Eroğlu, Ramazan Üren, Hasret Gültekin, Avukat Beritan'lı Sülo beye, Kemal Burkay, Ümit Fırat, Ömer Polat, İsmail Beşikçi, Meh-

met Demir ve burda adları bir ansiklopediye bile sığmayacak kadar çok Alevi, Kürt, Kızılbaş, Ozan, sanatçı dostum, tanıdığım oldu. Ama Timuroğlu gibi bir tek ırkçıya rastlamadım.

Yurtdışında Kürtlerin, Alevilerin yoğun olduğu yerlerde söyleşilere, panellere, tartışmalara katıldım. Çerkes olduğumu bildikleri halde ne küçümseyen, ne küçülten bir tavırlarına tanık olmadım. Aksine gerçek Alevi dostlarım arasında bana "Sünni olan tek Alevi" diye takılırlar.

Sevgili Ozan Dostum Musa Eroğlu, kuruluşuna katılması için çağrıldığı bir dernekte, ben Alevi olmadığım için kuruculuktan dışlandığımı öğrenince protesto edip terketti o toplantıyı. Yine Sevgili Hasret Gültekin (Dedesinin kim olduğunu Timuroğlu gibi yetkin Alevi/Kızılbaş bilim adamları elbette bilirler) Büyük Annesi Çerkes olduğu için "Dayı" diye çağırır beni.

Dedemin ve babamın ortakçıları Kürt/Alevi'ydi.

Benim ortaklarım da.

Türkçeden önce Kürtçeyi söktürdüm ben. Özellikle küfürleri... Ama bir tek Kürde, bir tek Alevi'ye küfür etmedim yaşamım boyunca. Ama siz benim halkıma küfrederek, beni buna zorluyorsunuz. Yapmayın Bay Timuroğlu, yapmayın bunu... En azından yaşça büyüksünüz benden. Ahmed Arif sağ olsaydı, sizi ona havale ederdim. O'nun ne yapacağını siz iyi bilirsiniz.

* * *

Bay Timuroğlu

Benim salt Türk, Kürt değil, Yahudi, Rus, Polonyalı, Alman, Amerikalı, Rum, Gürcü, Laz dostlarımda vardır. Hiç birinin ötekine bir milim üstünlüğü yoktur. Eksikliği de!

Eksiklik her halkın içinden çıkan Bay Atasü ve sizler gibi defolu kişilerdedir.

Ben sizlere rağmen bu yarımadada yaşayan tüm insanlara (kökenleri ne olursa olsun, dinleri, dilleri de) sevgimi, saygımı, inancımı sürdüreceğim..

Ve bizler bu yarımada üstünde sizlere rağmen Barış'ı, kardeşliği, Özgürlüğü, eşitliği, gerçek demokrasiyi kuracak, yaşatacağız.

Sizleri kişisel hırslarınız, hastalıklarınız ve komplekslerinizle başbaşa bırakmadan önce bir tek şey istiyorum ikinizden de: Halkımdan özür dileyin! Çünkü bu özür, aynı zamanda

eserleriyle halkımı yücelten Tolstoi, Dostoyevski, Lermontof ve Puşkin'den;

Sultan Aziz'le II. Abdülhamit'in annelerinden,

Plevne savaşına Osmanlı ordusunun yanında katılan 5.000 kişilik Bağımsız Gönüllü Birliği üyelerinden.

Kurtuluş Savaşının gerilla örgütlenmesinin en aktif ögesi olan kişi ve kuvvetlerden,

Şeyh Şamil, Hacı Murat ve Çerkes Ethem'den

İşgal İstanbul'unun gizli örgütü yiğit "Emirbar Çeteleri"nin "Fedailer Birliği" üyelerinden,

Liderleri Kuşçubaşı Eşref ve kardeşi Selim Sami beyden,

Hamidiye Kahramanı Rauf Bey'den,

Misak-ı Milli hudutlarını belirleyen Amasya Protokolünün altında imzası bulunan M.Kemal dahil dört kişiden,

19 Mayıs 1919 sabahı M.Kemal'i Samsun'da teşkilatıyla karşılayan Berzeg Bey'den, İspanya'nın Bask bölgesinde artık özgürce yaşayan gerillalardan,

Ürdün'deki, Suriye'deki, Filistin'deki ve dünyadaki milyonlarca Kafkas kökenlilerden,

Abhazya'da bağımsızlık uğruna savaşan, bu yolda şehit düşenlerden, hala bu savaşımı sürdürenlerden,

Kuvayı Milliye'nin simgesi olan Çerkes Kalpağı ile o savaşta şehit düşen yüzbinlerce hemşehrimden, Kuvvayi Seyyare'den,

12 Mart ve 12 Eylül İşkencehanelerinden geçip çözülmeyen yiğit kardeşlerimden, sürgün kardeşlerimden,

Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan tüm insanların ortak onuru Yaşar Doğu, Bayram Şit, Hamit Kaplan, Adil Atan, Mustafa Dağıstanlı ve öteki olimpiyat ve Dünya şampiyonlarından,

Avni Liffij'den, Avni Arbaş'tan, Nazım Hikmet'in annesi Celile hanımdan,

Adını "Çerkes" koyan Kürt gençlerinden,

Yıllarca bağımsızlık, özgürlük, iş ve ekmek uğruna omuz omuza dayanıştığım türk, Kürt, Laz, Çerkes, Alevi, Sunni, Şafii kardeşlerimden,

Ve bu yarımadaya Hitit adıyla gelip, iki bin yıl egemen olanlardan,

Ve bu yarımadada şu anda yaşayan dört milyonu aşkın tüm Kafkas kökenlilerden özür dilemek olacaktır.

Bekliyorum, bekliyoruz!

SONUÇ BİLDİRGESİ

TÜRKİYE KUZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEKLERİ 1. GENÇLİK TOPLANTISI 24 OCAK 1993 PAZAR GÜNÜ, ANKARA KUZEY KAFKASYA KÜLTÜR DERNEĞİ LOKALİNDE YAPILDI.

ADANA, ANKARA, BURSA, DÜZCE, ESKİŞEHİR, İÇEL, İZMİR, İSTANBUL BAĞLARBAŞI, KAYSERİ KUZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEKLERİ DELEGELERİ İLE, BANDIRMA, DÜZCE ABHAZ, SAKARYA KAFKAS KÜLTÜR DERNEKLERİ İSE GÖZLEMCİLERİ İLE TOPLANTIYA KATILMIŞLARDIR.

DİVAN SEÇİMİNDEN SONRA TOPLANTININ BİRİNCİ BÖLÜMÜNDE DERNEK DELEGELERİ HEM GENEL HEM DE YEREL SORUNLARI VE YAKLAŞIM BİÇİMLERİNİ, TEORİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİ DİLE GETİRMİŞLERDİR.

GEREK DELEGELER VE GEREKSE GÖZLEMCİLER, ÇERKES GENÇLİĞİNİN ŞU ANDA İÇİNDE BULUNDUĞU SUSKUN DÖNEMDEN KURTULMASI GEREKTİĞİNİ, DİNAMİK BİR ÇALIŞMA VE ÜRETİM PLATFORMU YARATILMASININ ZORUNLULUĞUNU DİLE GETİRMİŞLERDİR. BÜTÜN GENÇLİK UNSURLARININ GENEL ANLAMDAKİ ÖRGÜTSÜZLÜĞÜNE SÜREKLİ DEĞİNİLMİŞ VE BU ÖRGÜTSÜZLÜĞÜN TEMELDE İLETİŞİMSİZLİĞE BAĞLI OLDUĞUNA SÜREKLİ DİKKAT ÇEKİLMİŞTİR. BU ÖRGÜTSÜZ YAPININ ÇÖZÜMÜNÜN DE PERİYODİK GENÇLİK TOPLANTILARI YAPILMASI VE BİR GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİ HEDEFİNİN BELİRLENMESİNE BAĞLI OLDUĞU BELİRTİLMİŞTİR.

ABHAZYA'NIN İŞGALİNİN, GEREK TÜRKİYE VE GEREKSE DÜNYADAKİ KAFKASYALILAR İÇİN BİRLEŞTİRİCİ UNSUR OLDUĞUNU, ANCAK GÖSTERİLEN TEPKİNİN YETERSİZ VE ÖZELLİKLE GENÇLERİN BU DÖNEMDE YETERİNCE TEPKİSEL VE ÖRGÜTLÜ OLMADIKLARI BELİRTİLMİŞTİR.

ABHAZYA'NIN İŞGALİNE GENÇLİĞİN GÖSTERDİĞİ TEPKİLERİN YETERSİZLİĞİ, İSTANBUL DIŞINDA AÇIKÇA ORTAYA ÇIKMIŞ OLUP, BUNUN DA TEMELİNDE GENÇLİĞİN İÇİNDE BULUNDUĞU İLETİŞİMSİZLİK VE ÖRGÜTSÜZLÜK YATMAKTADIR.

DELEGE VE GÖZLEMCİLER SIK SIK TABAN DERNEK İLETİŞİMSİZLİĞİNE DE DEĞİNİMLER VE BU SORUNA GENÇLERİN DİNAMİK YAKLAŞIMLARININ GEREKLİLİĞİNE OLAN İNANÇLARINI BİLDİRMİŞLERDİR.

DEĞİŞİK DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİMİZİN BOYUTUNUN YAKIN GEÇMİŞTE İYİCE ANLAŞILDIĞI VE BUNDAN SONRA DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİYLE SAĞLAM VE İLERİYE DÖNÜK İLİŞKİLER KURULMASI GEREKTİĞİNİ, BU TÜR KURUMSAL İLİŞKİLERİN DE GENÇ DÜŞÜNCE VE DİNAMİKLERLE SAĞLANABİLECEĞİ BELİRTİLMİŞTİR.

TOPLANTI, GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİNİN GEREKLİ OLDUĞUNU, ANCAK TEMELSİZ VE ACELECI BİR TUTUMUN YERSİZ OLDUĞU GÖRÜŞÜNÜ BENİMSEMİŞTİR.

TOPLANTININ İKİNCİ BÖLÜMÜ, GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER VE TARTIŞMA ŞEKLİNDE SÜRMÜŞ, GEREK DELEGE VE GEREKSE GÖZLEMCİLERE SÖZ HAKKI VERİLMİŞTİR.

VERİLEN ÖNERGELERİN OYLANMASI NETİCESİNDE ŞU KARARLAR ALINMIŞTIR:

1- 2.GEÇLİK TOPLANTISI 7 MART 1993 PAZAR GÜNÜ BURSA'DA YAPILACAKTIR.

2- GENÇLİK TOPLANTILARI PERİYODİK YAPI KAZANACAK VE GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİ HEDEFİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR YAPILACAKTIR.

3- BU AŞAMADA ÇALIŞMA VE TOPLANTILARI KOORDİNE ETMEK, 1.TOPLANTIYA KATILMAYAN DERNEKLERLE İLETİŞİM KURMAK, SONUÇ BİLDİRGESİ YAYINLAMAK VE GEREKLİ YERLERE ULAŞTIRMAK GÖREVİ OLAN BİR YÜRÜTME KURULU SEÇİLMİŞTİR. YÜRÜTME KURULU KATILAN HER DERNEKTEN BİR DELEGENİN KATILIMI İLE OLUŞTURULMUŞTUR. BU KURUL İÇERİSİNDEN BÖLGESEL ÖZELLİKLER DİKKATE ALINARAK 6 KİŞİLİK BİR YÜRÜTME KOMİTESİNİN SEÇİMİNE OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLMİŞTİR.

BU SONUÇ BİLDİRGESİ, KUZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEKLERİ GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİ YÜRÜTME KURULU TARAFINDAN YAYINLANMIŞ OLUP, KUZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEKLERİ 1. GENÇLİK TOPLANTISININ GELİŞİMİ VE KARARLARINI İÇERİR.

YÜRÜTME KURULU

NART GENÇLİK FORUMU

Gençlik insan yaşamının en dinamik en atılgan dönemi. Toplumun motoru, itici gücü. Yaşlarımız asla alınmasın. Onlar deneyimleriyle yön veren, toplumun direksiyonu. Ocak ayının son cumartesi günü Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği'nin ev sahipliğinde Kafkas Kültür Dernekleri Gençlik Toplantısı yapıldı. İyi güzel bir girişim. Öncülerini ve emeği geçenleri kutluyorum.

İlk söz alan delegelerden biri "Kafkas Derneklerinin sayısı 40'lı rakamlara ulaştı. Ancak burada 15 dernekten arkadaşlar var. Bu yetersizdir" dedi. Katılmamak elde değil Fakat bu toplantı yıllar sonra yapılabilen bir toplantıydı. Sanırım toplantının amacı da nasıl bir arada oluruz sorusuna yanıt bulmak içindi. Başlandı ya kararlılıkla sürdürülürse mutlak sonuç alınır.

Bir başka konuşmacı; "Gündem karmaşası"ndan sözetti. Olur mu? Kuzey Kafkasyalıların geçmişten günümüze uzanan birincil sorunları örgütsüzlükleri. Genelde gündemimizin ilk konusu "Örgütlenme". Gençliğin sorunu da genelden soyut değil ki. Bütün sorun bireyciliği, kabileciliği, bölgeciliği, kişilik arayışlarını ve küçük ayrıntıları bir kenara iterek; güç ve eylem birliğini gerçekleştirebilmek. Kulakların çınlasin, Güner Özdemir Ağabey "*Çerkeslerin herbiri ayrı bir padişahlık*" der de kendisine güceniriz.

Genç bir arkadaşım "Sorunların büyüklüğünden ve karmaşıklığından" sözetti. Buna bir başka delege güzel bir yanıt verdi. Dedi ki: "*Ben Çerkesim diyebilmek için buradayız.*" Ne kadar net, ne kadar somut. Sorun kültürel kimlik yoksunluğu, doğal ve özel asimilasyon değil mi?

"Arkadaşlar biz henüz oluşmamış, tartışmalı Kaf-Der'in bir parçası mıyız?" diye bir ses yükseldi bir ara. Eğer bu toplum bir bütün ise; Gençlik de onun bir parçası, tamamlayıcı bir ögesi değil mi? Sorunlar örgütlü bir güç olmayı bir zorunluluk olarak dayatmadı mı? Gençliğin bu oluşuma katkı sağlaması, zorlaması bir onurdur herhalde.

Delege sayısı ve temsil konusu uzun tartışıldı. Sonuca bağlanmadı. Toplantılara geliş-gidiş masraflarından, dernek yöneticilerinin para vermediğinden yakınıldı. Bence bu iki konu birbiriyle biraz ilgili. Ekonomi, yani para her alanda çok fazla belirleyici oldu artık günümüzde. Her dernek çevresinde, gençlerimiz neden kendi aralarında bir "dayanışma fonu" oluşturmuyorlar? Böylece hem giderlerini karşılarlar, hem de bu fona katılanlar oranında temsil edilirler.

Toplantıların nerede ve ne zamanları yapılacağı önce havayı biraz elektriklendirdi gibi oldu. Güzel bir öneride birleşildi. "Her ay sırayla ev sahipliğine talip olan derneklere periyodik toplantılar yapılması." İlk olarak da Mart'ın ilk cumartesi günü Bursa'da olmak üzere.

Ancak toplantıların verimliliği açısından; hemen bir yapılanma şeması çıkarılmalı ve kısa, öz, net bir çalışma yönetmeliği hazırlanmalı. İşte size Bursa toplantısı gündemi. Daha sonraki toplantıların üçer aylık dönemler halinde aksaksız yapılması daha yararlı gibi geldi bana. Her toplantıda bir çalışma alanı belirlenmeli, bu detaylandırılıp tartışıldıktan sonra alınan karar uygulanmalıdır. Örneğin "Abhazya Sorununun Kamuoyuna Anlatılması ve Tanıtılması" gibi.

Evet evet güzel tartışmalar, samimi yaklaşımlar oldu Gençlik Toplantısında. Anlamlı bir başlangıç, dileğimiz somut sonuç.

Adını koymak gerekmez mi bu yapının? : Kuzey Kafkasya Halklarının mitolojik atası Nartlar. Demokratik bir yaşam biçimini benimsemiş, paylaşımcı, atılımcı, yiğit insanlar olarak geçer mitolojide Nartlar. Gençliğin bu yapılanmasının adı "NART GENÇLİK FORUMU" olsun mu? Ne dersiniz?

AZMI'DEN ÇERKES EZGİLERİ

Ankara'nın soğuk, sisli, isli havasının içinde Çankaya Jübile Bar'da Azmi ile sıcak, güzel bir akşam geçirdik. Türkiye'de ilk Çerkesçe kasetin sahibi Azmi. "Çerkes Ezgileri" adını taşıyan bu kaset piyasaya çıktığında yalnız Çerkes çevresinde değil, genel kamuoyunda da ilgi gördü. Azmi otantik Çerkes ezgilerini duyarlı ve özenli bir çalışmayla çok sesli müzik eşliğinde seslendirmişti kasetinde. Kaset, yapımcı firmadan kaynaklanan sorunlar nedeniyle yeterince ulaştırılamamış halka.

Bar hafta içi olmasına karşın olabildiğince dolu. Azmi, Azeri ve Ege türkülerinin yanısıra Çerkes ezgilerinden de güzel parçalar sunuyor dinleyicilerine. Dinleyicilerinden Çerkes ezgileri için çokça istek alıyor. Azmi istekleri duyarak, severek seslendiriyor. Dinleyiciler de sözlerini bilmeseler de Çerkes Ezgilerine tempo tutup eşlik ediyorlar.

Asimilasyon korkusu yıllarca Çerkesleri dışarıya kapalı olmaya zorladı. Azmi bizi bizim dışımıza taşıyanlardan birisi. Arkadaşlarıyla Azmi'yi bu güzel çalışmaları için kutlamak gerek...

AYIN FIKRASI

Çerkes bir suçtan yargılanmış, ölümüne karar verilmiş. Ölüm yöntemini kendisine bırakmışlar ve sormuşlar.

"Seni asalım mı? Yoksa suya mı atalım?"

Çerkes biraz düşünmüş sonra "Beni asın" diye yanıtlamış.

Hayretler içerisinde, "Neden?" diye sormuşlar.

Çerkes "Sudan kurtulurum da ondan Çünkü yüzme biliyorum" ...

UĞUR MUMCU

Uğur Mumcu düşünen, düşüncelerinin hayata geçmesi için yüreklice yazan, savunan bir aydıdı. Uğur Mumcu'nun düşüncelerini beğenmeyebilirsiniz. Onu fanatik Atatürkçü, laik, resmi ideolojinin ve tarihin katı savunucusu olarak suçlayabilirsiniz. Bu durum size onu öldürme hakkını vermez. Eğer sizin de savunulacak düşünceleriniz, görüşleriniz varsa çıkıp savunabilirsiniz. Uğur Mumcu en azından düşünce özgürlüğünden yanaydı. Bunda da sanırım samimiydi. Çünkü o uğurda cezaevlerinde yattı. Uğur Mumcu öncelikle onu katledenler için bir kayıp.

Eğer bir toplum tepki gösteriyorsa geleceğinden umut beklenilebilir. Tepkinin neye gösterildiği önemli değil. Toplumun kendisine başkaları tarafından uygun görüleni benimsemesidir önemli olan. Suyu akıyorsa, yolu çamursa, yöneticisini, idarecisini beğenmiyorsa her ne olursa tepki gösterebilmeli. Tepkiler olumlu ve olumsuz olabilir. Yetmiş yıllık cumhuriyet yönetiminde darbelere, tüm uygulamalara tepkisiz kaldı Türkiye toplumu. Sağda-solda bir sinmişlik, tepkisizlik egemendi. "Gelen ağıdım, giden paşam".

Uğur Mumcu cinayetinde gösterilen demokratik tepki, demokrasi için de umut verici. Umarım bir sabun köpüğü gibi kabarıp militarizmi görünce sönmez. Çünkü demokratik haklar kolay elde edilmiyor. Demokrasi kolay egemen kılınmıyor. Her şeyin bir bedeli olduğu gibi bunların da bir bedeli var. Öncelikle o bedeli ödeyebilecek yürekliliğe hazır olmak gerek.

ÇERKESLERİN UĞRADIĞI FELAKET ÜZERİNE YİNE BİR YAZI

Son günlerde basınımızda Kafkas-Rus Savaşları ve onun sonuçları ile birçok Çerkesin Osmanlı topraklarına sürülüşü üzerine çokça yazılar yer alıyor. Tarih şimdiye kadar böyle bir felaket görmemiştir. Yüzbinlerce Çerkes açlıktan ölmüş, soğuktan ve hastalıklardan yaban ellerde hayatını kaybetmiştir.

İnsanlığa karşı bu kadar büyük bir vahşetin yapıldığını düşünmek kolay değildir. Bu felaket onlarca yıl Çerkeslerin sosyo-ekonomik ve uygarlık gelişmelerine ağır darbe indirdi. Bir milyon olan Adige nüfusu bu olaydan sonra anayurtlarında 100 bine düştü.

Çarlık bu kalanların da kökünü kurutmak için çok çalıştı. Bunun örneklerini birlikte görelim.

Kafkas Savaşları sona erdikten sonra da Çarlık rejiminin Kuzey Kafkasya'da uyguladığı kolonizasyon politikasının en belli başlı amaçlarından biri de bölge halkını ekonomik ve politik yönden köleleştirmek ve baskı altında Ruslaştırmaktır. Çarlık yönetiminin Kafkasya temsilcisine verdiği talimat "*Kuzey Kafkasya'yı Rus toprağı*" haline getirmektir. Bu talimat gereğince yerel yöneticiler Dağlıları Rusların içine karıştırarak iskan etmeye başlamışlardı. Örneğin, Labe Bölgesi Başkanı Albay Savitske 5 Ocak 1889 tarihinde Kuban Bölgesi Başkanına gönderdiği yazıda "*Dağlıları Ruslaştırmak*" için tüm gücüyle çalışacağına söz veriyordu.

19.Yüzyılın 70'li yılları başında Kuzey Kafkasya'da uygulanan ulusal kolonizasyon ve kölelik rejimine karşı halkın artan tepkileri nedeniyle ortam çok gerginleşmişti. Bu halk hareketlerini bastıran Çarlık yönetimi halkın silahsızlandırılması işine başlamıştı. Bırak tü-

fek ve tabancayı, kılıç ve kama bulundurmak bile yasaklanmıştı.

1877-1878 yıllarında, Rus-Osmanlı Savaşları esnasında, özellikle Dağıstan ve Çeçenistan'da kolonizasyon politikasına karşı başkaldırı hareketleri yoğunlaşmıştı. Bu hareketler 19.Yüzyılın ikinci yarısında Dağlıların ortaya koydukları en önemli tepkilerdi. Çarlık yönetimi bu olayları müslümanların Ruslara karşı başlattıkları düşmanca hareketler olarak kabul etti. Rus-Osmanlı Savaşını da bahane eden Çarlık yönetimi müslümanların çoğunluğunun Kafkasya'dan çıkarılmasına karar verdi. Çarlığın Kafkasya'daki temsilcisi Butkeviç N.'nin "*Kafkasya'da Müslüman Sorunu*" başlığını taşıyan ve gazetelerde yayımlatıldığı makale de bu konu üzerinedir. Makalenin yazarı şöyle demektedir: "*Bu yazıdan amaç, Kafkasya Müslümanlarını silahtan arındırarak Osmanlıya gönderme sorunu üzerine insanların düşüncelerini almaktır.*"

Butkeviç, öncelikle müslümanların silahsızlandırılmasını "*hemen yerine getirilmesi gereken büyük ve önemli bir devlet görevi*" olarak kabul etmektedir. Kuban Bölgesinde bu sorunun çözümlenmiş olduğunu belirtmektedir.

Yazar makalesinde Kafkas halklarının Osmanlı'ya sürülmesi politikasının üç aşamada gerçekleştirilmesini önermektedir. Önce sürgüne, Çarlığa başkaldıran yöre halklarından başlanmalıdır. Askeri birliklerin gidüş geliş güzergahları üzerinde bulunan yerleşim yerleri acilen kaldırılmalıdır. Çünkü bu yolların güvenliğini sağlamak önemli mali kaynak kaybına yol açmaktadır. İkinci olarak Dağlıların boşalttıkları yerlere katıksız Rus yerleşim yerleri kurulmalıdır. Üçüncü olarak, Dağıstan'da Transkafkas (Kafkas ötesi) ülkeleri halklarından (Gürcüler, Ermeniler) ve özellikle de Ruslardan oluşan köyler kurulmalıdır. Kafkas ulusal sorununa şövenist yaklaşım diye herhalde buna denmektedir.

Makale yazarına göre Kuban yöresinden çoğunluğu Adige ve Abazin olmak üzere 70 bin Dağlı sürülmelidir. Buna gerekçe olarak da bu halkların Osmanlı topraklarındaki soydaşları ile olan güçlü akrabalık bağları gösterilmektedir. Terç(Terek) yöresinden de,

Rusya'yı Kafkas ötesine bağlayan ana yollar civarında oturan ve bölgenin en zengin topraklarını ellerinde tutan Kabardeyler ile Çeçenler sürülmelidir. Toplam olarak 200 bin kişinin sürülmesi istenmektedir. Yazarın belirttiğine göre tüm Kafkasya'dan 850 bin Müslümanın sürülmesi gerekmektedir.

Yönetim Kafkasya'ya hükmedebilmek için, Müslümanların ellerinde silah bulunmasını büyük bir tehlike olarak kabul etmektedir. Dağlıların hepsini birden silahtan arındıramayacağını bildiği için onların silah bulundurmasını ve taşımalarını yasaklamıştır. Silahlı Dağlıların başkaldıracağından korkan yönetim onların sürülmesinden de bir süre vazgeçmişti.

Ancak çok geçmeden 80'li yıllarda Dağlıların sürülmesi konusu tekrar gündeme geldi. Çarlık yönetimi 1882 yılında 51.321 Adigenin, bunlardan 16.771 Bjeduğ, 15.440 Kuban yöresi Kabardeyi, 13.981 Abzah, 6.551 Besleney, 5127 Çemguy, 3.381 Şapsığ olmak üzere sürülmesine karar verdi. Bunlar Battalpaşinsk, Maykop, Yeketerinograd, Labe, Temriko ve Yeysk ilçelerinde oturuyorlardı.

Çarlığın yerel yöneticileri Kuban yöresi Dağlılarının ve özellikle de Adigelerin sürülmesine büyük önem vermektedirler. Onlar bölgeyi Adigelerden temizleyip Rus ve Kazaklarla iskan etmek için çalışmaktadırlar. Yeketerinograd ilçesinin Atamanı 16 Ocak 1887 tarihinde Kuban yönetim başkanına şöyle yazıyordu: "Batı Kafkasya'yı ele geçirdiğimizden bu yana Adigeleri yönetmekte büyük güçlükler çekmekteyiz, en iyisi onların Rusya topraklarında yaşamamasıdır." Onun önerisine göre bu iş bir an önce çözümlenmelidir. Diğer ilçelerin Kazak Atamanları da aynı şekilde hareket etmeye başlamışlardır. Yerel yöneticilerin uygulamalarını Kafkasya Bölge Askeri Komutanı Cınaz Dondukov-Korsakov da desteklemektedir. O, 21 Ocak 1889 tarihinde bakanlığa gönderdiği mektubunda şöyle yazmaktadır: "Toprakların en iyileri Adigelerin ellerindedir. Onlar daha önce Osmanlıya sürülenlerin soydaşlarıdır. Bugüne kadar da kanunlarımızı benimsemişlerdir. Bu durumda tek çare vardır. Huzursuzluk çıkaran Adigeler Bölgeden temizlenmeli, yerlerine Kazaklar ve ordudan ayrılan askerler oturtulmalıdır. Kuban ötesi Dağlılarını sürdüğünüz takdirde 230.000 destin buğday ekimine müsait alan elde edilecek ve

buraya 20 bin erkek yerleştirilebilecektir."

Adigelerin dış ülkelere sürülmesi için gerekli olan savaş ihtiyaçları karşılanmak üzere bakanlığın Çar'a yazmış olduğu yazı onaylanmıştır. Çeşitli zamanlarda 24 bin Adige'nin sürülmesi için karar alınmıştır. Konuyu görüşmek üzere Kuban Kazak Atamanı General Mayor Malame Osmanlı'ya gönderilmiş ve ülkelerinden sürülen Adigelerin iskanı üzerine anlaşmaya varılmıştır.

Meseleyi öğrenen Adigeler doğup büyüdükleri vatanlarını terketmemek için harekete geçmişlerdir. Dağlıların isteklerini iletmek üzere gönderilen heyetler, köy toplantılarında alınan kararlar bunun delilidir. Labe ilçesi Atamanının Kuban Bölgesi başkanına gönderdiği yazıda Dağlıların Rusya'yı terketmek istemediklerini belirtmektedir.

Halk Osmanlı'ya gittiği takdirde sömürücülerin egemenliğine düşeceğini, fakirleşeceklerini, ellerindeki mülklerinden olacaklarını ve güçlü kişilerin boyunduruğuna gireceklerinden endişe etmektedirler. Bu yüzden de topraklarından çıkarmamaları için yerel yöneticilere yalvarmakta ve Ruslarla birlikte aynı toplumda yaşayacaklarını söylemektedirler. Labe ilçesine bağlı Kanoko köyünün halkı zorla köylerinden sürülüp hiç istemedikleri Osmanlı'ya gönderilecekleri için yönetime verdikleri dilekçede şöyle şikayet etmektedirler. "*Biz zavallı insanlar, büyük aileler halinde yaşayanlar, gözlerinizden yaşlar akarak yalvarıyoruz, bizi anlamanızı ve aç çocuklarınıza merhamet etmenizi istiyoruz.*" Ancak onların dertleri yerel yöneticiler için hiç de önemli değildir. Bu Dağlıları ülkelerinde bırakmak Rus yönetiminin hiç istemediği birşeydir.

Bunun üzerine Kuban yöresi Adigelerinden 1871 yılından 1884 yılına kadar 3.598, 1884 yılında 3.421, 1890 yılında 9.153, 1895 yılında 3.999 kişi sürülmüştür. Bu yıllarda toplam 20.161 kişi sürgün edilmiştir. Adige sürgünü bununla da kalmayarak sonraki yıllarda da devam etmiştir. Ancak bunlar toplu olmayıp aileler halindedir. Adigelere ve diğer Dağlılara karşı yürütülen jenosid politikasına gerekçe olarak da "onların medeni olmadıkları, yeyip içmek ve haydutluk yapmaktan başka birşey bilmedikleri" gösterilmektedir. Dağlıların Ruslaştırılması için çarlık yönetiminin yürüttüğü politikaya karşı oldukları ve onların çağa uygun yaşamayı kabul etmedikleri de propaganda edilmektedir.

Jenosid politikası Terç Bölgesi Dağlılarını da kapsamaya başlamıştır. Sadece 1895 yılında buradan 2.108 aileyi kapsayan 16.708 kişi sürgün edilmiştir. Nalçık ilçesinden 1900-1902 yıllarında 2.601 Kabardey, 781 Balkar sürülmüştür. 1905 yılında da 115 Kabardey, 200 Karaçay ailesi Osmanlıya sürülmüştür.

Adıgeler ile diğer Dağlıların vatanlarını kendi istekleri ile olmayıp zorla terkettiler. Onlar vatanlarını ağlayarak terketmişlerdir. Sürgünlerden birinde Minvod İstasyonu'ndan Osmanlı'ya zorla gönderilen insanları Abramov Y.V. görmüştür.

Abramov şöyle yazmaktadır: «Onlar Adıge idiler, içlerinde çocuklar, kadınlar, yetişkin kızlar ve yaşlılar vardı. Çocuklar bir köpeğin üzerlerinden birşey koparamayacağı kadar çıplaktılar. Kadınlar da eteklerinin altından gözüken uzun donlar giyiyorlardı ve yüzleri kapalıydı. Erkekler Çerkes kıyafetli ve silahlıydılar. İçlerindeki yaşlıların mensup oldukları ulusun temsilcileri oldukları belliydi. Yaşlarından beklenmeyecek kadar dinçtiler. Çerkes kıyafetleri vücutlarına uyuyordu, uzun sakalları vardı, yüzlerinden akıllılıkları seziyordu. Gruplar halinde duruyorlardı. Yüzlerinden kederleri okunuyordu. Büyük bir felakete uğradıkları belliydi ama metanetliydi-ler...

Diğerlerinden biraz ayrı duran bir gruba yaklaştım. Ama kondüktörün "Vagonlara binin, tren hareket ediyor" dediği duyuldu. Bu esnada kadınlar ve çocuklar kucaklaşıp feryatla başladılar. Yetişkin erkeklerin de ağlamaları duyuldu. Yaşlılar da toprağa uzanıp kucakladılar bir daha dönmeyecekmişcesine. Bu acı anlar iki dakika kadar sürdü. Sonra hepsi vagonlarına bindi. Vagonlardan gelen sesin ne olduğu herkesçe malumdu. Yürekləri parçalayan ağlama sesleri.

Gördüklerime inanamadan bir müddet bekledim. O zavallı insanların akıttıkları gözyaşı ve yüzlerinde okunan keder bana herşeyi unutturmuştu. Başım öne eğik olarak durmakta iken geriye baktığımda bir adam gördüm. Görüntüsünden çiftçi olduğu anlaşıyordu. Olanların etkisinde kaldığımı anlamış olduğundan usulca bana şöyledi:

—Onlar Osmanlıya sürülüyorlar... Ülkelerinden zorla çıkarılıyorlar...

Ben de meseleyi anladım ve onlara çok acıdım.»

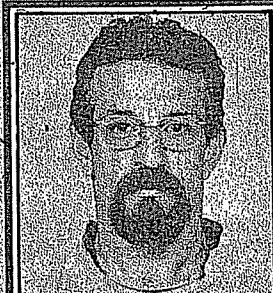
Çar ve işbirlikçilerinin halkımıza yaptığı

büyük haksızlıkların üzerinden uzun yıllar geçti. Ancak birçokları meydana gelen bu acı olayların sebebini hala bilmemektedir. Bilseler de doğrusunu bilmemektedirler. Değişimlerden önce Adıgelerin başına gelen bu büyük felaketin sorumluluğu dine bağlanıyor, Çar rejimi suçlanmıyordu. "Dağlılar bu kadar dinlerine bağlı olmasalardı bunlar olmazdı" deniyordu.

Şimdi bile bu çarpık düşünceye sahip bilimadamları vardır. Onlar eski bakış tarzından hala kurtulamamışlardır. Bir asra yakın özgürlük ve bağımsızlıkları için savaşıyan halk yığınlarının "Allah'ın Evine" daha yakın olmak için kendi istekleri ile vatanlarını terkettiler. Yalanına kim inanır acaba?

Kasım Aliy
Tarihi İlimler Doktoru
16 Ocak 1992—Çerkes Xeku

SENİ UNUTMADIK

Kemal BATUR
(01.01.1950-24.01.1992)

Sevgili Ağabeyimiz, Çerkes halkının kültür emekçisi Kemal BATUR'u ölümünün birinci yıldönümünde saygıyla anıyoruz.

Kardeşi
Hürriyet BATUR
Yeğeni
Cüneyt Mirza ÇAKAR

NOT:24 Şubat 1993 tarihinde Cumhuriyet Mah. Müderris Sok. 18/4-Eskişehir adresinde anısına mevlüt okutulacaktır. Bütün hemşehrilerimiz davetlidir.

TÜRKİYE ÇERKESLERİNE ÇİFTE VATANDAŞLIK HAKKI

Değerli Marje Okurları, bildiğiniz gibi derginiz Marje; günlük basının ilgi göstermediği fakat toplumumuzu yakından ilgilendiren olayları sizlere haber ve yorum olarak ulaştırmayı bir görev bilmektedir.

Derginizin Kasım 92 sayısında Marje/Ozel haber başlığı altında Çerkeslerin çifte vatandaşlık talepleri konusunda R.F. nezdindeki gelişmeleri satır başlıklarıyla sizlere aktarmıştık.

Gelişmeler konusunda detaylı bilgiye sahip olmamıza rağmen bu olumlu gelişmeye T.C. yetkililerinin olumsuz tavır almamaları için haberi genel çizgileriyle vermeyi daha uygun görmüştük.

Çerkes Ulusal-Kültürel kimliğini reddeden bir mantığın nasıl bir tavır koyabileceğini kestirmek kolay değildi. Biz de böyle bir sorumsuzluğu gösteremedik.

R.F. Vatandaşlık Komisyonu Başkanı Mikitayev ve beraberindeki parlamento heyetinin Türkiye'ye sessizce gelip gitmeleri, konunun basına hiç yansıtılmaması kaygılarımızı malesef doğrular nitelikte.

Yetkililerin bu tavrı bizi pek şaşırtmıyor. Benzer durumlarla defalarca karşı karşıya

kaldık. Asıl bizi şaşırtan nokta yerel dernek yöneticilerimizin tutumu.

Yaklaşık altı aydan beri gerek T.C kanadında gerekse Rusya kanadındaki gelişmeleri yakından takip ettiğimiz çifte vatandaşlık konusunda ilk somut bilgiler geçtiğimiz Kasım ayında gelmeye başladı. Rusya Federasyonu yetkilileri bu konuda görüşmeler yapmak üzere Türkiye'ye bir heyet göndermek istiyorlardı.

İşin en önemli noktalarından bir tanesi bu heyetin başında Kabardey Balkar Milletvekili ve R.F. Vatandaşlık İşleri Komisyonu Başkanı Mikitayev Abdullah'ın bulunmasıydı. Mikitayev'in Dünya Çerkes Birliği Başkan Yardımcısı olması Çerkesler açısından bu ziyaretin önemini daha da artırıyordu. İşte tam bu noktada derginiz Marje R.F'nin diplomatik kuryeyle gönderdiği ziyaret programını öğreniyor, gazetecilik deyimiyle bomba gibi bir haber ele geçiriyordu.

Heyetin ziyaret programında TC yetkilileriyle görüşmenin dışında Türkiye'deki yerel Çerkes dernek yöneticileriyle de görüşme talebi vardı. Yani bir anlamda R.F yetkilileri TC'den resmen dernek yöneticileri ile görüşmek için "okey" istiyorlardı.

Marje Kasım sayısında bu haberi ziyarete olumsuz etki yapmamak amacıyla bu boyutlarıyla yansıtmıyor ve aldığı bilgileri zamanın Kaf-Kur Başkan vekili Fahri Huvaj'a Dayanışma Komitesi Başkanı Atay Ceyişakar'a ve Maykop'ta yaşamını sürdüren Kaf-Kur Başkanı D.Ç.B. ikinci başkanlarından Dr Necdet Hatam'a aktarıyordu.

Sonra olaylar birden bire değişik bir istikamet kazanıyordu. Heyetin ziyaret tarihi ve programı belli olup Ankara Dernek

Mikitaev Abdullah

1942 yılında Kabardey Balkar'da Dzekko (Jejhable) da doğdu. Moskova'da kimya eğitimi gördü. 25 yaşında kimya doktoru oldu. Daha sonra Kabardey'e dönerek üniversitede öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1987 yılında profesör oldu. 1990 kadar Kaberdey Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra yapılan ilk serbest seçimlerde Kaberdey Balkar Cumhuriyeti'nden milletvekili adayı oldu. Seçimi kazanarak Rusya Federasyonu Parlamentosu'na girdi. Halen Rusya federasyonu Parlamentosunda Kabardey-Balkar Cumhuriyeti Parlamenti olarak görev yapıyor. Bunun yanında bir yıldan beri Başkan Boris Yeltsin'e bağlı Rusya Federasyonu "Vatandaşlık İşleri Komisyonu"nun başkanlığını yapıyor. Mikitayev Abdullah aynı zamanda 21 Mayıs 1991 yılında kurulan Dünya Çerkes Birliği'nin de ikinci başkanı. M

tiler. Şu anda bu durum herkes için uygulanabilir nitelikte değildir elbette. Ancak özellikle sizin gibi, tabiri caizse çifte vatanlı insanların problemlerini çözebileceğiz. Söz gelişi, sizi biz kendi vatandaşımız kabul ediyoruz, kökeniniz nedeniyle. Aynı şekilde burada doğduğunuz için buranın da vatandaşı sayılıyorsunuz. Biz Rusya olarak sizin gibileri vatandaşlığa kabul etmeye hazırız. Bu konularda gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Uzun bir süre geçmeden Başkan Yeltsin'in bu konularda delegasyonu ile birlikte protokol yapmaya geleceğini sanıyorum.

MARJE—Şu anda bildiğimiz kadarıyla size vatandaşlığa başvuran kişilere geçici bir pasaport verilmekte ancak bunun da gelmesi birkaç ayı bulmaktadır. Ben şahsen Nalçik'te başvuruda bulundum. Geçici pasaportumu üç ay sonra alabileceğimi söylediler. Bunların dışında gerçek pasaportu almak daha uzun sürüyor. Bu konularda kolaylık gelecek mi?

M.A.—Aslında şu anda bizim tarafımızdan bir problem yok. Yeni yasa bir yıl içinde sizin gibi başvuracak insanların vatandaşlığa kabul edileceğini belirtmekte idi. Başvuru süresi 06.02.1993'te bitiyor. Biz bunu üç yıl daha uzatmak için çalışmalar yapıyoruz. Bu süre içinde kesin vatandaşlık için başvuruda bulunmuş olsanız size konsolosluğumuz tarafından kesin pasaportunuz verilmektedir. Bunun için Türkiye ile anlaşma yapmaya da gerek yoktur. Ancak bu tek yönlüdür. Bizden pasaport alırken mensup olduğunuz ülkenin pasaportunu iade etmek durumundasınız. Bu imkan hali hazırda zaten var. Biz bu iade zorunluluğunu ortadan kaldırmaya çalışıyoruz.

MARJE—Şimdi başka bir konuda soru yöneltmek istiyoruz. Siz DÇB'nin de başkan yardımcısıdır. Bu kuruluşun Abhazya Problemi konusundaki politikasını açıklayabilir misiniz?

M.A.—DÇB Abhazya olayları başladığı anda harekete geçti. Başkanımız Kalmuk Yura toplantı düzenledi. Gerekli merciler nezdinde girişimlerde bulunduk. Rusya'daki yetkililere, cumhuriyetlerin başkanlarına, tüm ilgililere Abhazların bizim kardeşimiz olduğunu; Gürcistan sınırları içerisinde kalmış olsalar bile onlar zulme uğrarken bizim rahat duramayacağımızı anlattık. Abhazlara yardım konusunda harekete geçtik. Her türlü politik ve insani yardımı yapıyoruz. Rusya'nın olaya

bakışı da Abhazların zulme, soykırıma uğramaması; bizim Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde olduğu gibi statüsünün belirlenmesi, Gürcistan'a bağlı olsa bile kendi statüsünün garanti altına alınmasıdır.

MARJE—Bu Rusya'nın bakışı. Biz DÇB'nin yaklaşımını öğrenmek istiyoruz.

M.A.—DÇB'yi bence biraz yanlış anlıyorsunuz. DÇB'nin statüsü sizin derneğiniz gibi birşeydir. Öyle, devlet düzeyinde politikası ve statüsü olan bir örgüt değildir. Ama şahsen benim görüşüme göre Rusya'nın olaya yaklaşımı kötü değildir. Bütün özerk cumhuriyetlerin kendi işlerini yürütmeleri konusunda yeterli özgürlükleri vardır. Sovyetler Birliği parçalanırken sınırların değişmezliği ilkesi kabul edilmiştir. Abhazya da Gürcistan sınırları içinde kalmaktadır. Şu anda savunulabilecek olan Abhazya'nın ve Güney Osetya'nın kuzeydeki Kafkas cumhuriyetleri gibi özerklikleri ile özgürlükleri garanti altına alınmış statüye kavuşturulmaktadır. Şu an için öyle gelecekte nasıl bir çözüm olur, onu zaman gösterecektir.

MARJE—Yeni dönemde de DÇB'deki görevinize devam edecek misiniz?

M.A.—Buna kongre karar verecektir. Aslında benim şu anda bir kaç görevi birden yürütmekten kaynaklanan zaman problemim var. Gerçekten verimli olabildiğime inanmıyorum. Bu nedenle Maykop'taki toplantıda, görevi sadece bu olacak insanların seçilmesini arzuluyorum. Ben bu görevi bıraksam bile elimden geldiğince bu çalışmaları yürütüyor olacağım.

MARJE—Kafkas Halkları Konfederasyonu konusundaki görüşleriniz?

M.A.—Bu konuda çok fazla birşey söyleyemeyeceğim. Çünkü ben bu olayların dışındayım. Şenibe Yura'yı da yakından tanıyorum. Daha önceden üniversitede birlikte çalıştık. Ama şu anda Yura ile görüşlerimizin tamamen uyuşmadığını düşünüyorum. Bu faaliyetlerin yararları olduğu gibi zararları da olabilecektir. Mevcut iktidar ve muhalefet bir nevi cepheleşmeye gitmiştir. Bizim gibi küçük halkların bölünmemesi, birlik ve uzlaşma içinde olmaları gerekir.

MARJE—Sayın Başkan çok teşekkür ediyoruz.

RÖPORTAJ: Marje/İstanbul

ABHAZYA'LI ÇOCUK

Küle
gömülmüş
umudun
için için
yanışını
bilirmisin,
çocuk.
Kızma,
onlar düş
yorgunu.

"Uyandıkça soranı sabahı

Uyandııkça, ayı ve güneşi

'Sıkıntıdan teledi gece."

(Nartlara Saygı)

Savaş, kurtuluşu değil in-
sanlığın. Savaş bir bozgundur
insanın içini kelniren.
Savaştır yıkan insanın, insan
olma umudunu, düşünü.

Savaş düşman eder çocuğu-çocuğa,
ulusu-ulusa. Savaş yıkımdır, kandır,
gözyaşıdır yıllarca acısı bitmeyen. Tut-
saklıktır savaş, utkuya ulaşsan bile, karaba-
sanlara. Ne çirkin, bahane ederek savaşı,
insanı öldürmek. İn-san öl-dürmek!...

Barış günlerinde, Karadeniz kadar
coşkulu, gözlerinin içi yıldızlar gibi parlar-
ken tanımıştım seni. Cana yakındın Sohum
kadar. Anlamıyordum konuştuğun dili.
Anlamıyordun konuştuğum dili. Dilin ne
önemi vardı, gözlerimizle anlatabiliyorduk
birbirimize içtenliğimizi.

Sohum bugün tutsak. Kımıldamıyor
bugün Sohum'da barış rüzgarı. Karabasan-
lar kol geziyor şimdi Sohum'da, geceleri.

O küçücük yüreğine korkuyu düşürdüler
mi, çocuk!..

Biliyorum açmazdasın, haklısın bana
kızmaya, öfkelenmeye.

Haklısın, Karadeniz'in karşı
kıyısından gelerek seni kucaklayan-
lara sitem etmeye. Barışta seninle
olanlar, savaşta da seninle
olmalıydılar, değil mi?

Ama ne olur, kızma onlara,
çocuk.

Onlar ki, yüzotuz yıl önce kovulmuşlardı
topraklarından. Onlar ki, Karadeniz'e, Ana-
dolu'ya, Trakya'ya, Arap çöllerine binler-
ce şehit vermişti. Onlar ki, sıtmanın,
açlığın, sürgünlerin tutsağıydılar. Onlar ki,
bir gün olsun unutmadılar seni, kalplerinin
sıcaklığına dayanamadı, eridi aramıza
konan buz dağları. Onlar ki, yüzotuz yıldır
kavuşmanın düşünü kurdular.

Küle gömülmüş umudun için için
yanışını bilirmisin, çocuk.

Kızma, onlar düş yorgunu.

Ben, savaşı sevmiyorum, çocuk.
Savaşmayı sevmiyorum silahla. Silah, in-
sanlığın en büyük ayıbı.

Uzat çocuk, uzat ellerini bana.

Tutuşalım elele. Sevgi çemberiyle kuşatalım bize düşman olanları. Eritelim düşmanlarımızın yüreklerini sevgiyle. Ne de olsa onlar da insan, değil mi, çocuk!...

Biliyorum, yurdunu kuşattılar, çocuk. **Sen mi tutsaksın Sohüm'a, Sohüm mu sana tutsak?** karanlıkta gelerek, karanlık insanlar mı öldürdü sana ninniler söyleyen nineni? Akşamları sana çikolata getirecek baban mı yok şimdi. Annen sabahları işe giderken sıcak öpücük kondurmuyor mu anlına?

Ne oldu onlara, çocuk? Şehit mi düştüler toprakları için? **Gül fideleri mi dikesin onların kanlarının düştüğü toprağa; katmerli, kıpkırmızı açan güller.** Şimdiden defterine gül resmi mi çiziyorsun?

Evin soğuk mu, soğuk mu Sohüm? Çifte direnç mi gösteriyorsun düşmana ve açlığa karşı. Defterin, kalemin, okuyacak kitabın mı yok? Onlarada mı el koydular işgal güçleri?

Sokaklarda oyun oynayamıyor, özgürlük türküleri söyleyemiyorsun öyle mi?

Oysa ne güzeldir geceleri saklan-baç oynamak.

"Kazağımdaki tayların

Artık suya inme vaktidir

Kardır sonu bu rüzgarın."

(Ergin Günce)

Kaf Dağlarından indiler, dağlar kadar heybetli, kır çiçekleri kadar narin, barışta sevecen, savaşta vahşi insanlar. Tarih boyunca hiç saldırmadılar ama girmedik kılıçları da kinlerine, çünkü hep işgal etmek istendi yurtları. İndiler dağlardan ve incitmekten korkarak düşmanlarını, utan-gaç, yalvarır, sevecen bir sesle "çıkın" dediler, yurdumuzdan.

Düşman bilmiyordu Sohüm'un,

Nalçık'in, Grozni'nin, Çerkesk'in, Orjenikitze'nin kardeş olduklarını.

Biliyorsa da yetmiş yıllık bir ayrılığın, özellikle de onları birbirinden uzaklaştırmamanın birbirlerini unutturduğunu sanıyordu.

Düşman diklendi işgalci güçlerin kendini beğenmişlikleriyle, güçlü olan biziz, siz teslim olun, dedi. Yurdun iç kısımlarına ilerlerken kendinden emin, yutabileceğini sanarak tüm Abhazya'yı, tanklarıyla, tüfekleriyle oyun oynuyorlardı ve de afurlu-tafurlu mesajlar iletiyorlardı tüm dünyaya.

Bir araya gelince kardeşler, bir araya gelince kardeşlerin kardeşi olan Ruslar, Ermeniler, hatta işgalci güçlerin barıştan, sevgiden yana olan yurttaşları, ulusdaşları -onlar Lermentof ruhluydular- Geriledi düşman.

Geriledikçe başladı bağırma, ağlamaya, dünyaya sesini duyurmak için. Şimdi hem bağırıyor acar hırsız gibi, hem de yağma ediyor Tkvarçal'ı, Sohüm'u.

Yakındır onları da bırakıp kaçacağı günler, yakın!...

"Bir atlı beklerim, umudum dolu dizgin

Bir atlı ki yarışıyor rüzgarla

Süptürüyor kuyruğuyla batıda bulutları

Güneşi tutuyor doğuda yeleleriyle"

(Narlara Saygı)

"Savaş" sözcüğü ürpertir beni, çocuk, yıkıcı, kan içici, zulüm, insanlıktan uzak ne kadar kötülük varsa anımsatır bana. Ama ben kaçtıkça savaştan, her çağırışında barışı, savaş bitti burnumun ucunda.

Savaş alın yazımız mı çocuk!...Biz barıştan yanayız, nazlı bir çiçektir barış binbir güçlkle yetiştirilen. Ama saldırırlarsa bize, yıkarlarsa barıştan yana umudumuzu, kırarız öylesi eli, değil mi, çocuk?

Kırarız!.....

MUHAMMET EMİN

VE

ADİĞELER

(Geçen Sayıdan Devam)

1853 Yılı Ağustosunda İstanbul'dan hareket eden Han Kumuk, Trabzon ve Batum yoluyla Abhazya'yı baştan başa geçip Naib'in yanına geldi ve kendisine padişahın gönderdiği takdir belgeleri ile madalyalarını verdi.

Muhammet Emin, karargahını kurmuş olduğu Şhaguşe nehri kenarında barut ve kurşun imalathaneleri açmıştı. Burada top da imal edilebilmekteydi. O, Çarlığa karşı yürüttüğü mücadelede Adige köylülerinin desteğini sağlaması gerektiğini biliyordu. Onları pşı ve work boyunduruğundan kurtarmıştı. Çarlık politikası pşı ve work sınıfının yanında olunca köylülerin de Naib'ten yana olmaları zorunlu oluyordu. Naib feodalizmin etkisini kırmıştı, artık onlar Çarın hakimiyeti altına giremezlerdi.

Rus Komutanlığı, 30 Nisan 1850 tarihinde General Zavodske imzasıyla Muhammet Emin'e katılan Bjedug köylülerine şikayet ediyordu: "...Siz Bjeduglar yıllardır Rusya'nın sınırlarını kahramanca korumuyor muydunuz? Zor günlerde atalarımız böyle mi hareket ederlerdi? Kendinize gelip, önünüze katıp kovalasınız ya aramızı bozan kışkırtıcıları. Muhammet Emin'in kötü amaçlarına karşı koymak için yine de geç kalmış değilsiniz."

Naib köylülerden yana yürüttüğü politikalarla onların desteğini sağlamıştı. Pşı ve Workların da yetkilerini kısıtlayıcı tedbirler getiriyordu.

M.Emin 1849 yılında Şapsığ beylerinden Boletko'nun kızı ile evlenerek kurduğu akrabalık sayesinde Şapsığ ve Wubıhların üzerindeki etkisini artırmıştı. Bu durum Rus komutanlığının hiç hoşuna gitmemişti. Naip'in otoritesinin güçlenmesinden kaygılanıyorlardı. İkinci Amiral Serebryakov kıydaki orduları ile saldırarak Naib'in kurdurduğu kaleleri yıktırmıştı.

1855 yılında Muhammet Emin hakimiyet alanını Cubge'ye kadar genişletti ve Hajret Kabardeylerini de dağlık bölgelere yerleştirdi. Rus Komutanlığı, Adige

topraklarını işgal etmeyeceğine dair vermiş olduğu sözünü 1851 yılında bozmuştu. Şıthale Kalesi ile Labe Nehri boyunca yeni kaleler inşa etmişlerdi. Ençok da Maykop bölgesinde güçlenmeye çalışması Adigeleri endişelendiriyordu. General Mayor Eristov'un birlikleri baskın düzenleyerek Muhammet Emin'in karargahını yıkmışlardı. Bu haber Adigelerin arasında çabucak yayıldı ve olumsuz etkilerini gösterdi. Şapsığlar cami yapmak için hazırlamış oldukları malzemeleri yaktılar ve Muhammet Emin'in daha önce yaktırmış olduğu putları yenilediler. Şapsığ başkanlarından (starşına) Kobl Horetiko Hamirze Naibe başkaldırmıştı. Abzahlerden de 200 kişi Rus Komutanlığına gidip barış teklifinde bulundular. 1851 yılı Eylül ayında Bjedug'larda Karadeniz ordusu komutanı General Raşild'in yanına giderek bağlılık yemini ettiler. General Raşild Bjedugların tümüyle Rus idaresini kabul etmelerini istiyordu ancak köylüler pşı ve worklarla birlikte bir anlaşmaya yanaşmak istemiyorlardı.

Muhammet Emin'in durumu hiç de iç açıcı görünmüyordu ama o moralini hiç bozmuyordu. 1852 yılı baharında düzenlediği Abzah kongresinde Türklerin Rusya ile savaşmaya hazırlandıklarını söylemişti. Ertesi yıl Osmanlı Devleti ve İngiltere Rusya ile savaşmak üzere anlaştılar.

Muhammet Emin, Osmanlıların Ruslara karşı savaşmak için kendisine yardım sözü verdiklerini söylüyordu. "...Tüm Müslümanlar birleşmelidir. Hakimiyetimi kabul etmenizi istiyorum. Eğer güveninize layık olamazsam sade bir imam gibi ülkenizi bırakıp gitmeye söz veriyorum" demekteydi.

Adige boyları tekrar Naib'in hakimiyetinde toplandılar. 1853 yılında Mehoş, Yecerikoy, Hajret Kabardeyleri, Şapsığ ve Natuhaylar Naibin buyruğuna girdiler. Şapsığ başkanlarından (starşına) Kobl Horetiko Hamirze de isyan ettiği için ölüm cezasına çarptırıldı.

Muhammet Emin ile Zane Seferbiy arasında çekişme ve mücadeleler de başlamıştı. Zane feodal

düzenin, pşı ve workların, Sultanın ve Osmanlıdan yana olanların desteğini sağlamıştı. Muhammet Emin ise Adigelerin kendilerine ait demokratik devletlerinin olmasından yanaydı. O emekçi halk kitlelerinin, köylülerin ve bazı feodallerin desteklerini sağlamıştı. Abzahlar büyük çoğunluklarıyla ondan yanaydılar. Çarlığın kolonyalist politikasına karşı tümüyle mücadeleye girmiş olan Adige halkının liderleri yoktu. Osmanlı Sultanı ile Pşı-Work grubu Zane'nin, halk kitleleri ise Muhammet Emin'in lider olmasını istiyorlardı. Osmanlı yönetimi Seferbiy'in liderliğini destekliyor ve onu tanıyordu. Ancak emekçi halk kitleleri mücadelenin önderi olarak Muhammet Emin'i görmek istiyor, Pşı-Workların adamı olan Seferbiy'e güvenmiyorlardı.

Muhammet Emin'in feodal düzene karşı olduğunu anlayan kimi feodaller de desteklerini çekiyorlardı. Natuhoylar ve Şapsıglar Zane'den yana olmuşlardı. Diğer Adige boyları ve özellikle Abzahler Naibi destekliyorlardı. Naib halk kitlelerinin güçlerine dayanarak feodal egemenliğine karşı çıkıyor, tüm insanların özgür ve eşit olduklarını ilan ediyor, pşı-worklara eşitliğe uya-caklarına dair Kur'an üzerine yemin ettiriyordu. Naib bu değişimleri Abzah ve Wubıhlar arasında hiçbir güçlüklerle karşılaşmadan uygulayabiliyordu. Natuhay ve Şapsıglar bu değişimlere sıcak bakmayarak Zane'nin reaksiyon politikasını destekliyorlardı. Bjeduğlarda Naibin devrimci politikasına pek yanaşmıyorlardı. Bu yüzden Bjeduğlar arasında savaş çıkmış ve birçok pşı ve work da öldürülmüştü.

Muhammet Emin bu zamanlarda Ömer Paşa'nın kuvvetlerine katacağı güçleri oluşturmaya uğraşıyordu. 1856 yılında Rusya ile Osmanlı ve İngiltere ile Fransa arasında yapılan barış antlaşmalarında Karadeniz'in kimseye ait olmadığı ve tarafsız olduğu belirtiliyordu. Antlaşma gereğince Osmanlı ve Rusya Karadeniz kıyılarındaki kalelerini yıkıyorlar ve Karadeniz halklarının özgür olduklarını kabul ediyorlardı. Osmanlı Devleti, Adigelerin Rusya ile barış yapmalarından şüpheleniyordu. Bunun üzerine Adige Başkanları (Starşına) bir araya gelerek Osmanlı komutanına mektup gönderdiler.

Mektuplarında şöyle diyorlardı: "...Yaverinizin söylediğine göre, Adigelerin Ruslarla barış yaparak onlara yaklaşacaklarından şüphe ettiğiniz anlaşılıyor. Ancak şunu bilmelisiniz ki Adigelerin en başta gelen amaçları özgür ve bağımsız olmaktır. Tüm dünya bunun böyle olduğunu bilmektedir ve bunada hakkımız vardır. Avrupa devletlerinin de rızası ve destekleri ile bu amacımızı gerçekleştirmeden Rusya ile barış yapmamız mümkün değildir. tekrar belirtmek isteriz ki hükümetinizin de desteklerini sağlayarak ve onun istekleri doğrultusunda hareket edeceğiz. Amaçlarımıza ulaşmadan Rusya ile savaşmayı bırakmayacağız ve barış sözcüğünü ağzımıza almaya-

cağız..." Bu mektubun altında Naib Muhammet Emin Paşa, Reys Kerenduk Bey, İsmail Bey, Gadık Bey, Gasan Bey, Murat Bey, Süleyman Bey, Val Bey, Amibey gibilerinin imzaları vardı.

Muhammet Emin'e karşı olanlar da eli kolu bağlı oturmuyor, halkı ona karşı kıskırtmak için ajitasyon yürütüyorlardı. Bu yüzden de Naib yeteri kadar savaşçı bulamıyordu. Muhammet Emin kendisine karşı olan feodalleri 1856 Mayıs'ında davet ederek görüşmelerde bulunmuşsa da bir netice alamadı. Her iki tarafın arasında çıkan çatışmalarda ölenler ve yaralananlar oldu. Ondan sonra da barışmaları mümkün olmadı.

Muhammet Emin İstanbul'a gitti ve paşa ünvanı ile geri döndü. O her zaman geniş halk kitlelerinin isteklerini ve çıkarlarını gözetken bir politika izliyordu. Bu nedenle de kendisine dışarıdan yapılan telkinleri düşünüp taşınmadan uygulamaya koymuyordu. Buna Osmanlı Devletinin silahlı güçlerinin komutanı Rıza Paşa'nın buyrukları da dahildi.

General Yevdokimov raporunda şöyle yazıyordu: "Rusya'ya karşı yaptıkları savaşta Osmanlı Devletinin kendilerine destek olacaklarını uman Abzah ve diğer Labe yöresi halklarına Güney Kafkasya'daki savaşlara katılmaları için Sohum'a gitmek üzere Osmanlılar yalvarıyorlardı. Bu istek Abzahlerin hoşuna gitmedi. Köylerini korumasız bırakıp başka bir yere savaşmaya gitmeyeceklerini bildirdiler. Muhammet Emin'in Osmanlılara yardım edilmesi çağrısı da cevapsız kaldı. Abzahler 9 yönetim bölgesine ayrılıyorlar, bu bölgelerin herbiri bağımsız hareket ediyor, akra-balıktan başka aralarında hiçbir bağımlılık yok. Naibin etkisi henüz fazla değil."

Zane Sohum'daki Osmanlı birliklerine dağılırların yardımı gitmelerini söyletmek üzere iki adamını Naibin yanına gönderdi. Ancak Naib bu isteği gönülden kabul etmedi. Osmanlı yönetiminin kendi liderliğine fazla güvenmeyeşine kızıyor ve paşalarla sertçe konuşmak istiyordu. Kendisinden daha az iş gören Zane'nin ününü arttırmak istemiyordu. Osmanlı Paşalarının Zane'ye aşırı değer vermelerinden hoşnut kalmayanlar az değildi. İbrahim Han da Zane'ye daha fazla yetki verilip yüceltilmesine içerliyordu.

Muhammet Emin, İbrahim Han ile birlikte İstanbul'a gitmeden önce dönüğe kadar Wubıhlardan Zane ile birlik olmayacaklarına ve oğlu Karabatır'ı desteklemeyeceklerine dair söz aldı. Wubıhlar sözlerinde durdular. Zane ile işbirlikçileri Adigelerin çoğunlukla Muhammet Emin'den yana olmalarına içerliyorlar ve ona zarar vermek için uğraşıyorlardı. Osmanlı sultanının Muhammet Emin'e vermiş olduğu belgelerde; Sultanın artık dağılırlara ihtiyacının olmadığı, dağılırların İngiliz ve Fransızlarla ilişkiye geçmelerinin kendi yararlarına olacağını yazılı olduğu gibi yalanları yayararak ona zarar vermeye uğraşıyorlardı. Bu haberler etkisini gösteriyordu ve Adigeler Muhammet Emin'in

kendilerine ihanet ettiğine, kendilerini İngiliz ve Fransızlara sattığına inanmaya başlamışlardı ve Muhammet Emin'den ayrılıp Zane'ye yaklaşıyorlardı. Bu değişikliklerden yararlanan Zane Seferbiy 4 bin kişinin katıldığı toplantı düzenledi. Burada önemli konular görüşüldü. Muhammet Emin terkedilerek Rusya ile birleşmesi de görüşülen konular arasındaydı. Ancak belli kararlar alınmadan toplantı dağıldı. Bununla birlikte iktidarını kaybedebileceğini anlayan Zane, Ruslarla barış yapmayı da düşündü. Onların kalelerine saldırılar düzenlemekten de vazgeçerek ilişkilerin düzelmesi için çaba göstermeye başlamıştı. Kısa zamanda da Ruslarla anlaşma sağladı.

Muhammet Emin Adıgeleri birleştirip bir devlet sahibi yapma mücadelesinden vazgeçmiyordu. Bu şekilde politikaları birbiriyle bağdaşmayan iki parti oluşmuş oldu. Biri Adıgeleri birleştirip demokratik esaslara dayalı bir devlet oluşturmaya çalışan Muhammed Emin'in grubu, öteki de pşı-work egemenliği temeline dayanan ve Rusya'yla birleşmeye hazır Zane Seferbiy'in grubuydu. Bu iki grup 1857 yılında Tuapse civarında çatıştılar ve 15 kişi öldü 40'a yakın kişi de yaralandı.

Zane'nin destekçileri daha fazlaydı ve Ruslardan da yardım görüyorlardı. Bu yüzden üstün gelmişlerdi.

8 Temmuz 1855 tarihinde Yılında Şapsığ ve Natuhoylar günü Muhammet Emin'i davet edip Ruslarla savaşmak için ortak bir program yapma kararı aldılar.

Aynı yıl Zane Seferbiy Natuhoyların yanına geldi. Amacı Natuhoy feodallerinin egemenliklerini yeniden kurmalarını sağlamaktı. Ancak köylüler buna karşı çıktılar. Seferbiy, Muhammet Emin'in kendi kendine paşalık görevini üstlendiğini söylüyor, onu silah zoruyla bu görevden uzaklaştırmaya uğraşıyordu. Ama Rusya ile Osmanlı Devleti'nin savaşmakta olduğu bir zamanda Naibe karşı bu tür bir hareketin kötü sonuçlar doğuracağını düşünen başkanlar bu işe yanaşmadılar.

Seferbiy oğlu Karabatır'ı Abzählere göndererek Osmanlı Sultanına bağlı kalmalarını istedi. Yanında bir osmanlı subayı olduğu halde Karabatır Abzählere arasında dolaştı. Düzenlemiş olduğu listeleri Sterşinelere veriyordu. Abzählere bu listelerde feodallerden başkasının adının bulunmamasından şüphelendiler. Düzenlenen büyük bir toplantıda Karabatır'ın listesindeki pşı-workların isimleri halka açıklandı ve bunların egemenliklerinin kabul edilmesi istendi. Abzählere Osmanlı subayına, insanlar arasında ayırım yapılmasını kabul edemeyeceklerini, herkesin eşit olduğunu, pşı-worklara ayrıcalıklar tanınmasını kabul edemeyeceklerini bildirdiler. Karabatır ise pşı-worklara yeniden egemenliklerini kazandırmaya uğraşmadığını anlatmaya çalışıyordu.

1857 Yılında Zane Seferbiy öldü. Oğlu Karabatır ile Muhammet Emin arasındaki çatışmalar hiçbir zaman son bulmadı. 20 Kasım 1859 tarihine kadar

M.Emin Ruslarla savaşmaya devam etti. Ancak Şamil esir düştükten sonra mücadele etmenin gereksiz olduğunu değerlendirerek Ruslara teslim oldu. Şamil'in Kaluga'dan gönderdiği bir mektupta Ruslarla savaşmaktan vazgeçmesini istemesinin de Naib'in mücadeleden vazgeçmesine neden olduğu söylenmektedir. Bunun üzerine Rusya ile savaşmaktan vazgeçti. 1860 yılında Petersburg'a, İmparatorun yanına götürüldü. Kendisine yılda üç bin ruble verildi. Çok geçmeden Osmanlı'ya göçetti ve 1863 yılında vefat etti.

Muhammet Emin Adıgeleri birleştirmek ve özgürlüklerini korumak için büyük mücadeleler vermiştir. Avrupa ve Amerika'da çıkan gazete ve dergiler de ondan çokça bahsetmişler ve Onu İtalyan siyaset adamı Guiseppe Garibaldi'ye benzetmişlerdir. 19.Yüzyıl Rus tarihçileri de onun önemli politik görevler üstlendiğini, askeri konulardan iyi anladığını, insanları yönetmekte usta olduğunu yazmakta, kararlı ve akıllı bir insan olduğunu belirtmektedirler.

Kimseyi dinlemeden yaşamayı ilke edinen ve küçük gruplar halinde yaşayan Adıgeleri bir görüş etrafında toparlayıp örgütleyen bu önderin başarılarından birçok yazar da bahsetmişlerdir.. (N.Karlgof. M.E. Kafkas Takvimi 1861 Tiflis)

Tüm söylenenlerden çıkan sonuç ise şudur: M.Emin Batı Kafkasya'da çalıştığı yıllar Rusların Adıge vatanına saldırdıkları zamana rastlamaktadır. Kendisini Şamil desteklemişse de Osmanlı paşalarından destek ve anlayış görmemiştir. Osmanlı yönetimi genellikle Zane Seferbiy'i desteklemiş, bazen de Naibe yardımcı olmuştur.

Rusya'nın kolonizasyon politikasına karşı koymada Zane Seferbiy ile Muhammet Emin arasındaki çekişmelerden çok zarar görülmüştür. İngiltere ve Fransa Adıgelerin birlik halinde Rusya ile savaşmalarını istiyorlardı. Muhammet Emin ise daima Adıge ulusunun yararlarını gözetiyordu. Osmanlı ve İngilizlerin çıkarı için savaşmaya yanaşmıyor, kendi politikasını uyguluyordu. Adıgelerin Batı Kafkasya'da kendi devlet düzenlerini kurmaya uğraşıyordu.

Bugün M. Emin'in amaçlarını gerçekleştirebildiğimizi söylersek yanılmış olmayız. Adıgeler cumhuriyet sahibi oldular. Adıge ülkesinde Naibin ismini taşıyan birçok yer adları vardır. Onun insanlar tarafından unutulmaması ve tarihteki yerini ilelebet koruması için heykelinin dikilmesi gerekmektedir. Ben "M.Emin ve Kuzey Kafkasya Dağlı Halklarının Özgürlük Mücadeleleri" konulu uluslararası bir konferansın düzenlenmesinin gerekli olduğuna inanıyorum.

=SON=

Çev: Çetaw İbrahim

Abhazya'daki Olaylar Üzerine Düşünceler

BAĞAJNOKO Barasbiy
Senguaze Gazetesi

Çeviren: İmdat KİP

İŞGALCİLER

1801 Yılında Gürcistan ile Rusya arasında yapılan anlaşmaya göre Gürcistan Rusya'nın bir parçası olacaktı. Bu, o zamanlar özgürlüğü için mücadele veren Kabardey'i arkadan hançerleyen ve 59 yıl sürecek olan Rus-Kafkas Savaşları'nın sonucunu önceden belirleyen bir anlaşmaydı.

Gürcü yöneticileri böylece 1801 yılında Kafkasya'ya ihanet etti; bu ihanet bundan sonra gelecek birçok ihanetin de temeli oldu. Tüm dünyada emsali görülmemiş soykırım Kuzeybatı Kafkasya'da yaşayan halklara karşı işlendi. Bu talihsizliğe en fazla uğrayan halklar Adıgeler, Abhazlar ve Çeçenlerdir. Diğer Kafkas halkları gibi Abhazlar da sadece katliama uğramakla kalmadılar, vatanlarından sürülme felaketini de yaşadılar. Katliamdan arta kalanların çoğunluğu Türkiye'ye sürüldü. Olayların böyle gelişmesinden Gürcüler ve biraz daha az olmakla birlikte Ermeniler yararlandı.

Rusya'ya yordakçılık yapmanın karşılığı olarak verimli topraklara yerleştiler. Bu toprakların gerçek sahiplerinin özgürlüklerini tamamen kaybetmeleri için ellerinden geleni yaptılar. Sovyet döneminde Stalin, Beria ve Mikoyan gibi yöneticilerin ulusal politikalarına güç kattılar.

Gürcistan'ın emperyalist emellerini gerçekleştirmek için yeni araçlar buluyorlar, amaçlarına ulaşmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Gürcistan'ın yalan tarih yazarları gerek merkezi Kafkasya, gerekse Kuzeybatı Kafkasya'da Gürcistan'ı egemenlik kurmaya hak sahibiymiş gibi gösteren çalışmalar yapmaktaydılar. Bu sınırlar Taman Yarımadasını da Kabardey'i de içermekteydi.

Sadece sözlerde belirtilen bu niyetler icraata da döküldü. 1930 ve 50 yılları arasında Beria'nın başını çektiği Gürcü yönetimi,

100.000'e yakın Gürcü'yü Abhazya'ya yerleştirdi. Bu insanlar öncelikle en güzel yerleşim merkezlerine ve en verimli topraklara iskan edildi. Bunun sonucunda Abhazlar en eski çağlardan beri yaşadıkları ata topraklarında azınlık durumuna düşürüldüler. Demografik baskıların yanında Abhaz kültürü de baskı altında tutuluyor ve Gürcü dili yaygınlaştırılmaya çalışılıyordu. 4000-5000 yıllık Abhaz halkı yok olmaya yüz tutmuştu.

Başka bir toplumun içerisinde eritilmeye çalışılan Abhazlar bu uygulamaya karşı direnmeye çalıştılar. Birçok defa şiddetli gerginlik ve çatışmalar meydana geldi.

1992 yılı Temmuz'unda Abhazya Parlamentosu, yeni anayasa hazırlanıncaya kadar, Abhazya topraklarında 1925 anayasasının geçerli olacağı konusunda karar aldı. Bu anayasa Abhazya'ya kendi kendini yönetme ve kültürünü koruma konularında büyük özgürlükler vermektedir.

Gürcistan Devlet Konseyi, BDT ülkeleri ve özellikle Rusya bu kararı iyi anlamalıydı. Çünkü bu karar, gerçek çözümün bulunması için görüşmelerin yapılmasına imkan vermemekteydi. Ancak Gürcistan ve Rusya'nın konuya yaklaşımı "güçlü olanın kararı geçerlidir" şeklindedir. Güney Osetya'nın müreffeh halkını katletmek konusunda başarı göstermiş olan Gürcüler bugün küçük Abhazya'ya saldırdılar. Rusya'nın yöneticileri, Gürcistan'ın toprak bütünlüğü bahanesini kullanarak Gürcüleri haklı çıkarma çabasına girdiler, zira emperyalistlerle imparatorlar her zaman iyi anlaşılır.

İşin gerçeğini saptamak gerekirse, Gürcistan'da iktidarı ele geçirmiş bulunan ekstremistlerin (aşırıların) bu hareketi gerçek bir ihanet, hatta şimdiye kadar olan ihanetlerin en büyüğüdür. Çünkü 1801'de yaptıkları

anlaşmanın gerekçesinde, hiç olmazsa kendi halkını korumak, onu yok olmaktan kurtarmak gibi bir kaygıyı görebiliyoruz. Kuzey Kafkasya Halkları da bunu anlayabilmişlerdir. Çünkü Gürcüleri sevmeyen halklar değillerdi.

Bugünkü durum ise tamamen farklı nitelik taşımaktadır. Abhazya'ya yaptıkları bu saldırıyı haklı gösterebilecek veya suçu hafifletebilecek hiçbir gerekçe bulabilmek mümkün değildir. Bu Kafkasya'daki ulusal hareketlere indirilmiş bir darbe niteliğindedir. Kafkasya'nın diğer dağlı halklarına karşı işlenmiş bir şerefsizlik, bir ihanettir.

EDVARD ŞEVARDNADZE VE VLADİSLAV ARDZINBA

Abhazya'yı işgal etmek amacını güderken, Şevardnadze'nin gözettiği en önemli şey kendi menfaatidir. Güney Osetya'da gerçekleştirilen soykırımı, bizzat Gürcistan'daki kanlı olayları tezgahlayanlardan biri olan Şevardnadze, eskiden beri yalanın, zalimliğin ve entrikanın yolunu seçmiş bir politikacıydı. Bizzat kendi ülkesindeki demokratik örgütlerin gözünde değer yitirmiş durumdaydı. Bütün bu olaylar yeni devlet başkanı seçimlerinin yaklaştığı bir dönemde cereyan etmekteydi. Kendi değerini tekrar yükseltmek için bir şeyler yapmak zorundaydı.

Eskiden beri politikanın hilelerini çok iyi kullanan bu politikacı Gürcistan'ın parçalanmasına karşı mücadele eden bir adam rolünü oynamanın en iyi metod olduğunu anladı. Şevardnadze iki üç gün içinde Abhazya'yı ele geçirebileceğini, Abhazya Cumhurbaşkanı Ardzinba'yı tutuklayıp, alkışlar arasında muzaffer bir komutan edasıyla Sohum'a girebileceğini zannetti. Ayrıca bu savaşla Gürcülerin prestijinin dünya çapında yükseleceğini, itibar kazanacağını hesapladı.

Ancak bu amaçlarının hiç bir tanesine ulaşamadı. Abhazlar düşmana karşı kahramanca direndiler. Sadece tüfek ve kendi elleriyle ürettikleri son derece yetersiz silahları ile Gürcü tanklarını durdurdular. Haksız saldırıya uğrayan bu masum insanlara ne uçaklar, helikopter ve gemilerle yapılan saldırılar ne de her türlü insanlık dışı eylemi gerçekleştiren düşmanın acımasızlığı boyun eğdirebilirdi. Çok kısa sürede bitirileceği hesaplanan savaşın sonucu hiç de Gürcülerin beklediği gibi olmadı. Gürcistan'ın prestijini bu savaş

da kurtaramadı. Ancak bu dönem ekstremist (aşırı) ve ayrılıkçı diye ilan ettikleri Ardzinba'nın değerini yükseltti.

Bu yazıyı yazdığım şu sıralarda düşman kuvvetler Gumista Nehri boyunca ve Bzıb Nehri'nin kuzeyinde karşı karşıya bulunmaktadır. Bu bölge, Karadeniz kıyısına 40-50 kilometre uzaklıktadır. Abhazların şu anda da silahları yok, yiyecekleri tükenmek üzere. Gürcülerin ele geçirdiği parlamento binasında şu anda Lamigadze başkanlığında oluşturulmuş olan komite bulunuyor. İşgalciler çocuk, kadın, genç, yaşlı ayrımı yapmadan masum insanları öldürüyorlar. Sohum'da kültüre ait değerleri, arşivlerdeki paha biçilmez eserleri tahrip ve yağma etmektedirler. Gürcüler, Abhaz halkını topyekün bu topraklardan yok etmeyi amaçlamaktadırlar.

Fakat ne pahasına olursa olsun, Abhazlar kanlarının son damlasına kadar vatanlarını ve uluslarını korumaya kararlıdırlar. Gerekirse gerilla savaşında yok oluncaya kadar mücadelelerini sürdüreceklerdir. Şartlar günden güne ağırlaşmakla birlikte zafere olan inançları da günden güne pekişmektedir. İşgalciler tarafı ise ilk günlerdeki gibi değildir. Artık eski gurur ve morallerini kaybetmiş, Abhazların kahramanca direnişi karşısında şaşkın durumdadırlar. Şevardnadze ile savunma bakanı Kitovani, Ardzinba ile Abhaz Parlamentosu'nun istifa etmesi konusunda başından beri sürdürdükleri ısrarlarından vazgeçmişler, artık görüşmelerin başlamasından yana bir tavır sergiliyorlar.

Herkes Şevardnadze'nin uzun yıllar SSCB Komünist Partisi'nin halka düşman olarak yürüttüğü politikalarla sıkı bağlarının olduğunu bilmektedir. Leonid Brejnev'in yakınlarının gözde çalışma arkadaşı olan Şevardnadze, eskiden bu görevini Gürcü mafyasının işlerini halletmekte kullanmaktaydı. Bu çalışmaları Abhazya'da da Sovyetlerin başka bölgelerinde de yürütmüştü. Bütün bunlardan sonra Şevardnadze'nin tövbe edip politik düşüncelerini değiştirdiğine ve demokrat bir insana dönüştüğüne kim inanır. Seçilmiş başkan Gamsahurdiya'yı devirmeyi planlamak, Gürcistan'ı ele geçirmek için hapishanedeki suçlularla işbirliği yapmak gibi özellikleri onun gerçek yüzünü göstermektedir. Şevardnadze eskiden ne idi ise halen öyledir. Kendisinin hoşuna gitmese bile yaptığı işlerden insanlar bunu çok iyi anlamışlardır.

Abhazya Cumhurbaşkanı Ardınba ise hayatı için seçtiği yola sadıktır. Dünyaca tanınmış bir tarihçi olan ve meydana gelen olayları çok iyi tahlil edebilen bu insan, özgürlüğünü kazanmadığı takdirde Abhaz halkının da yok olacağını, Wubih halkı gibi tarihe gömüleceğini çok iyi anlıyordu. Böyle olduğu takdirde bu tüm dünya kültürü için yeni bir kayıp olacaktı. O, tüm dünya uygarlığı için kendi küçük halkını ve kültürünü yok olmaktan kurtarmayı amaç edindi. Bunun için onu kim suçlayabilir? Görüşmelere başlanabilmesi için Gürcü Ordusunun çekilmesi şartını koşmasını kim haksız görebilir.

Ardınba, dört yıl geriye baktığımızda politika ile ilgisi olmayan bir insandı. O emeğini sadece bilim için kullanıyordu. Hititleri, Protohititleri araştırarak geçirdi zamanını. O her ulusun özgürlüğünün korunması için mücadele veren bir şahsiyettir. Kendi kişisel çıkarları için, büyük bir bilimadamı kimliğinin haysiyetine ve ulusal davaya hiçbir zaman ihanet edemeyecek bir insandır. O'nun düşüncesini gerek komünist ideoloji gerekse bugünkü sahte demokratların ideolojisi bulandıramamıştır.

KUZEY KAFKASYA HALKLARININ OLAYA BAKIŞI

Kuzey Kafkas Halklarının Abhazya'nın yürüttüğü özgürlük savaşını destekledikleri açıktır. Hepsı işgal güçlerinin derhal Abhazya'dan çekilip problemin görüşmeler yoluyla çözülmesi gerektiğinin bilincindedir. Gürcistan'ın çok ileri gittiğini, tüm Kafkasya'da huzur ve refahı tehdit eden bir güç olduğunu ve durdurulması gerektiğini bilmektedir. Kuzey Kafkas Cumhuriyetleri'ndeki iktidarların desteği büyük oranda politik destek niteliğindedir. Bunun nedenini anlamak güç değildir. İktidarı temsil etmeyen örgütler, halk hareketleri, partiler ve özellikle Dağlı Halklar Konfederasyonu çok daha cesur davranabilmektedir. Bu konfederasyona Abhazya'nın kendisi de üyedir; kurulduğu yer de Abhazya'dır. Gürcistan'ın Abhazya sorununu silah zoruyla çözmeyi amaç edindiği dönemde Abhazların en önemli ihtiyaçlarının silah ve insan desteği olduğu açıktır. Halk hareketinin temsilcileri olarak Kalmık Yura, Soslanbek Yusuf

ve Şenibe Yura Abhazya'ya yardım etmek isteyen gönüllüleri toplanıp oraya gitmeye davet ettiler. Bu gruplardan birkaçı Abhazya'ya gitti. Gürcistan ordularını Abhazya'dan çekmediği takdirde bu halklardan binlerce gönüllünün gidip onlara gerekli cevabı vereceklerine kuşku yoktur.

Gürcistan ile Rusya'nın birleşip, oraya giden insanlara problem çıkaracakları gerçeğini de gözden kaçırmamak gerekir. Abhazya'nın yürüttüğü özgürlük mücadelesini ezmek için çaba harcayacakları açıktır. Böyle olduğu takdirde gönüllü birliklerimiz Rus ve Gürcü birlikleriyle savaşarak Abhazya'ya girmek zorunda kalabilecektir. Dağlı halkların hareketini her iki emperyalist ülke de durduramayacaktır. Bugün Abhazya'yı yutarlarsa yarın Adıgey'i öbür gün sırasıyla Karaçay-Çerkes'i, Kabardey'i, Osetya'yı, Çeçenistan'ı, Dağıstan'ı yutacaklardır. O zaman da Kafkasya'nın durumu tamamen değişecek, bu topraklarda ezelden beri yaşayan halkların yerine başkaları gelecektir. İlginçtir ki bu halkların hepsi çok uzun zamandır kendi aralarında barış içinde yaşamaktadırlar. En sonunda emperyalist Gürcistan'ın kendisi de yok olacak ve Kafkasya'nın güneşi tamamen batacaktır.

Kafkasya'da yaşayan halkların böyle bir felaketi önleyecek güçleri vardır. Bu güç birlik olmakta yatmaktadır. Biz Adıgeler, Çeçenler, Avarlar, Osetler, Karaçaylar, Lezgiler, Nogaylar ve Kafkasya'nın diğer halkları kendi güç ve birliğimiz dışında hiçbir çaremiz olmadığını çok iyi anlamaktayız. Bizim Birleşmiş Milletler'e güvenmemiz söz konusu olamaz, kendimize güvenmek zorundayız. Böyle olduğuna göre her zamankinden daha fazla akıllı ve uyanık olalım. Kendi aramızdaki çekişmeleri bırakıp Kafkasya'yı koruyalım. Kafkasya'yı, hepimizin birlikte sahip olduğumuz cennet ülkemizi.

Kardeşliğimiz güçlü olsun.

Ben bir gün emperyalist sevdaların yolunu şaşırttığı Gürcistan'ın da bu kardeşliğe tekrar katılabileceğine, Gürcü ulusunu eskiden olduğu gibi aklını başına toplamış olarak bir gün yeniden görebileceğimize inanıyorum. Aynı şekilde Rusya'nın gerçek demokratlarının da bir gün Kafkasya'ya yaptıkları zulmü anlayacakları umudunu taşımaktayım.

Bir ulusun özgürlüğünü elinden almayı amaçlayan politikalar, bugün kavrama yeteneğinden yoksun, akılsız politikalarlardır. □

GEÇ KALMIŞLIK

Anavatana dönüş düşüncesi 1864'ten bu yana, her zaman her dönemde yerini koruyor. 128 yıldır Ulusal-Kültürel kimlik mücadelesinin, dönüşe karşıt birçok tezi de beraberinde getirdiğini görüyoruz...

Özellikle 80'li yıllarda bu mücadelenin iki ayrı temel düşüncede yoğunlaştığını görmek mümkün. Sol fraksiyonlarla, dönüşçü gruplar arasında meydana gelen kutuplaşmanın 80-90'lı yıllarda dönüş düşüncesinin Türkiyeli Çerkesler arasında benimsenmeye başlamasıyla azaldığını görüyoruz. Değişen dünya şartları, SSCB'nin açıklık politikası ve bunun getirdiği yumuşama hiç şüphesiz dönüşçüler ve Kafkasyalılar lehine farklı bir boyut kazanıyor. Yıllardır anavatanlarından ayrı yaşamak zorunda bırakılan muhacir Çerkeslere anavatana tanıma fırsatı doğuyor. Binlerce Çerkes 128 yıldır ayrı kaldığı akrabalarını bulmak için anavatana yöneliyor. Hatta bir çoğunun yerleştiğini ya da yerleşmek için temel ihtiyaçların (ev, iş vs.) çözümünü yoluna gittiğini görüyoruz. Gün geçmesin ki çevremizden birkaç kişinin gittiğini duymayalım.

Bütün bunların yanı sıra Kafkasya'da ve diasporada büyük sancılar yaşanmakta. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte; belki dünyanın hiçbir yerinde görülmeyecek halklar ve kültürler mozayikliğini içinde barındıran Kafkasya bir çıkmazın, bir kaosun içinde. Dağılım sürecinde nüfus, ekonomi vb. problemleri olmayan cumhuriyetler bağımsızlık ilanlarıyla birbirleri ile yarışırken, Kafkasya Cumhuriyetleri henüz toparlanma sürecindeler. Bu süreçte Kafkasya halkları arasında meydana gelen sınır ve toprak çatışmalarını da üzüntüyle izliyoruz. Bütün bu anlaşmazlıkların ve olumsuzlukların Stalin döneminde atılan tohumların filizleri olduğunu görüyoruz. SSCB ve daha sonraki dönemlerde yok edilmeye çalışılan "Birleşik Kafkasya" bilinci

her geçen gün yayılmakta ve "K. Kafkasya Halkları Konfederasyonu", "Dünya Çerkes Birliği" gibi bütün K. Kafkasya halklarını kucaklayan sosyo-politik organizasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle K. Kafkasya Halkları Konfederasyonu; son zamanlarda bütün dünya Çerkesleri üzerinde şok yaratan Gürcü-Abhaz Savaşının (olması gerektiği gibi) Kafkas-Gürcü Savaşı olarak değerlendirilmesini başarırken, aynı zamanda kendi gücünü de kanıtlıyordu. K.K.H. Konfederasyonu binlerce insanın desteği ile "Birleşik Kafkasya" için adım adım ilerliyor. Konfederasyonun çalışmalarıyla çözüme ulaşacağına yürekten katılıyor, Konfederasyonun K.Kafkasya'nın tek ve meşru temsilcisi olduğunu kabul etmemizin doğru olacağına inanıyorum.

Yıllardır Gürcü baskısı altında yaşayan Abhazya'nın bağımsızlık ilanı hiç kuşkusuz Dünya Çerkeslerince sevinçle karşılanırken, hemen ardından yoğunlaşan Gürcü saldırıları yine Çerkes kamuoyunu acıya boğuyor. Ancak bu acı olayların Türkiyeli Çerkesler arasında olumlu etkilerini de göz ardı etmemek gerekiyor. Daha düne kadar kabileciliği ön planda tutan ve farklı dernek çatıları altında örgütlenmeye çalışan Kafkas Halkı, Kafkas-Gürcü Savaşıyla birlikte bütün bu imajları birden yıkıp tek vücut haline gelebiliyor. Adiges, Çeçeni, Dağıstanlı, vb. Abhazların kardeş ulus olduğunu, Abhazya'nın da Çerkesya'nın vazgeçilmez bir parçası olduğunu bütün dünyaya haykırıyor.

Sonuç olarak; Diaspora Çerkesleri, ulusal-kültürel kimliğin korunmasının ve dünyada biz de varız diyebilmenin örgütlülükle, birleşmeyle ve anavatana sahip çıkılmasıyla mümkün olduğunu kavıyorlar. Acı olan tek şey; bu gerçeğin Abhazya'da kan dökülmesiyle anlaşılmış olması ve geç kalmışlık...

Ali Adıgüzel (THATSI)

İsviçre

Kuzey Kafkas Halkları

Kültür Derneği kuruldu

İsviçre'de ikinci muhacereti yaşayan Çerkesler artık bir dernek çatısı altında. Çalışmalarına yeni başlayan dernek emekçileri dergimize kuruluş amaçlarını anlatan bir faks gönderdiler. İkinci Muhaceretin bu yeni ve güçlü sesini duymanın sevincini Marje dostlarıyla paylaşmak istedik.

Vatanlarından 1864 yılında sürgün edilen milyonlarca Kafkas halkı dünyanın her yerinde örgütleniyor. Halkımızın İsviçre'deki evlatları da bu büyük yenden uyanışın bir parçası olarak 4 Ekim 1992 tarihinde İsviçre Kuzey Kafkas Halkları Kültür Derneği'ni kurdular.

Kafkas halklarının yeniden uyanış hareketi vatan topraklarında yüzyıllardır süregiden istila ve asimilasyon siyasetine son verme mücadelesidir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Kafkas toprakları yeni bir istila yelteniş ile yüzyüze geldi. Abhazya ve Osetya işgal edildi. Halklarımızın bağımsızlık ve özgürlük umutlarını söndürmeye kalkışanlar, karşılarında yoktan yaratılan Birleşik Kafkas Ordularını buldular. Halkın güçleri işgalcilere savaşta şanlı bir direniş destanı yarattı. Saldırganlar Abhazya'nın yarısından sökülüp atıldı.

Bu direniş destanının yaratılmasında dünyanın dört bir yanına dağılmış Kafkas halklarının evlatlarında paylarına düşeni yaptılar. Savaşan, direnen vatana ilaç, para, elbise gönderdiler. Kafkaslı kadınlar ve erkekler silah elde vatanının yardımına koştular.

Kafkas halklarının yeniden uyanış

mücadelesi sürüyor. Bizi yokettiklerini sananlar, er ya da geç halklarımızın özgür iradesi karşısında dize geleceklerdir.

Kendi bağımsızlık, özgüveninden ve halkın refah ve mutlu geleceğinden başka bir amacı olmayan Kafkasya halklarının mücadelesi tüm ezilen halkların mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Biz, aynı topraklarda birlikte yaşadığımız öteki halklarla kardeşçe ve eşit şartlarda bağımsız ilişki kurmak istiyoruz. Bu bizim temel parolamızdır.

Biz dünyanın neresinde olursa olsun, nüfusu ne kadar olursa olsun, ulusal bilince ulaşmış, bağımsızlığı için örgütlü mücadele veren tüm halkların kendi kaderlerini tayin etme kavgasını savunuyor ve destekliyoruz.

Biz Kafkas halklarının yeniden uyanış hareketi'nin bu enternasyonalist ilkelerini, kendi ulusal bilincimizin ayrılmaz bir parçası sayıyoruz. Kafkasya'da uyanan ulusal bilinç halklar arası düşmanlıklara, hegemonyacılığa, kin ve nefrete karşıdır; dostluk, kardeşlik ve eşit haklılıktan yanadır, öyle olmalıdır.

Kafkas halklarının İsviçre'de yaşayan, çalışan evlatları; acıarla dolu tarihimizde yeni bir özgürlük sayfası açmak elimizdedir.

Omuz omuza verelim örgütlenelim!

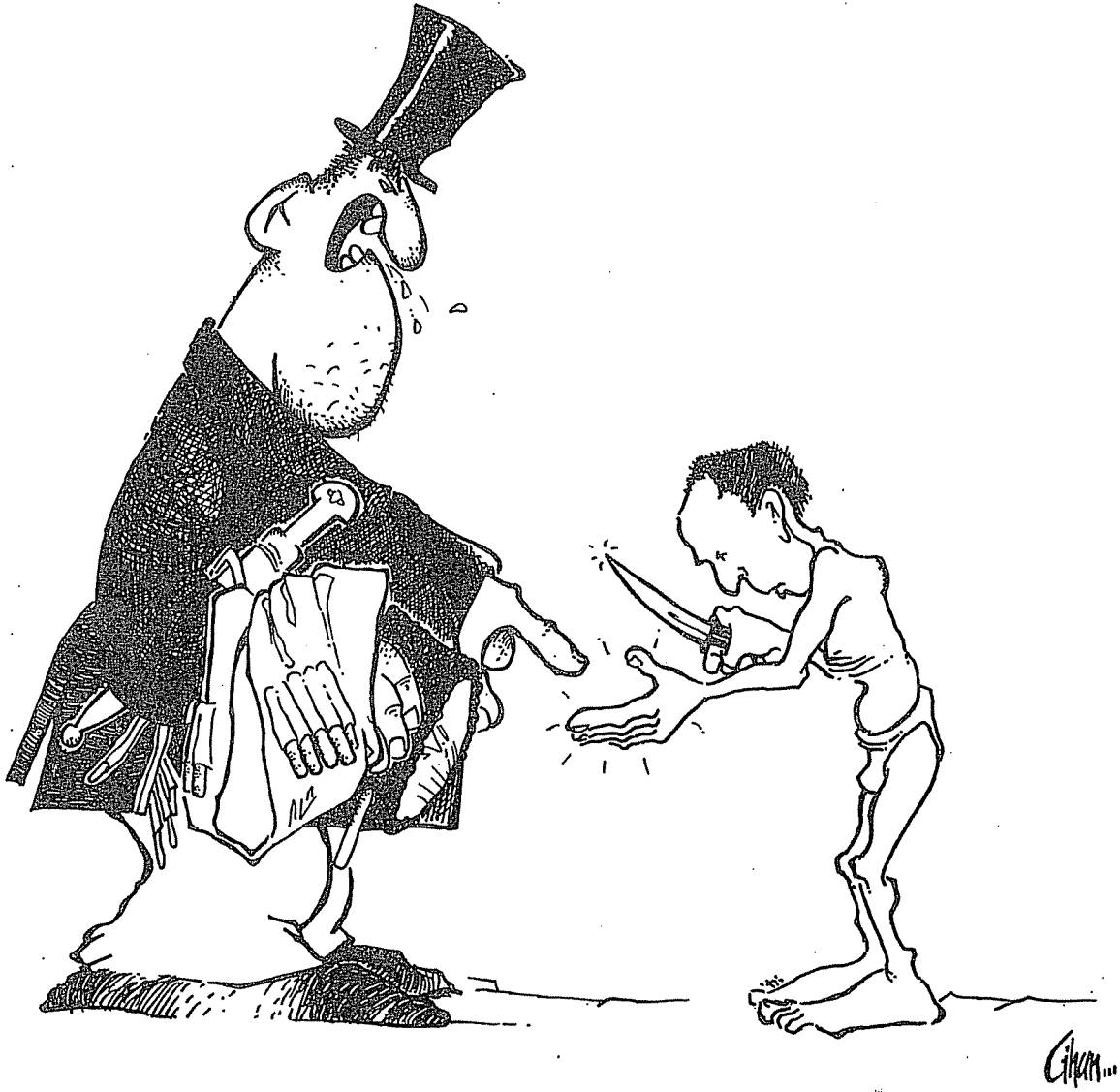
Herşey vatanın yeniden doğuşu, halklarımızın yeniden uyanışı, tüm halklarla dostluk ve kardeşlik için!

**İSVİÇRE KUZEY KAFKAS
HALKLARI KÜLTÜR DERNEĞİ**

K

ARA KATÜR

Cihan İŞBAŞI

ADIĞE ULUSAL KONGRESİ, ADIĞE XASE ve KAZAKLAR BİRLİĞİ'NİN MAYKOP TOPLANTISI KARARLARI

Gürcistan Devlet Konseyi Başkanı Edvard Şevardnadze yakınlarda verdiği bir demeçte Abhazya'daki sorunun barışçı yollardan çözümü için denenen tüm çarelerin sonuçsuz kaldığını ve sorunun bundan sonra sadece silahla çözülebileceğini söylemiştir. Bölgedeki Rus birliklerinin komutanlığını da, görevi barışı korumak olduğu halde Abhaz güçlerine yardımcı olmakla suçlamıştır.

14 Ağustos 1992 tarihinde Gürcistan kuvvetlerinin Abhazya'ya yaptığı saldırıya Kafkas Dağlı Halklar Konfederasyonu, Güney Rusya Kazakları, Kafkasya'daki toplumsal hareketler, Rusya Federasyonu Parlamentosu, Kuzey Kafkasya Cumhuriyet ve Krayları karşı çıkmışlardır. 3 Eylül 1992 tarihinde de soruna taraf olan ülke yöneticilerinin katılımı ile Moskova'da yapılan barış anlaşmasının sorunun çözümü için imkanlar yaratılmışsa da, bu anlaşmaya tarafların uymadıkları görülmektedir. Bundan Gürcistan yöneticileri sorumludurlar. Onların tuttukları yolun barışa götürme şansı yoktur ve sürtüşmeyi arttıracak niteliktedir. Bu nedenle ileride de kan akmaya devam edecektir. Gürcistan yöneticileri, tüm Kuzey Kafkas Halklarını karşılarına almışlardır.

Biz Gürcistan ile Abhazya arasındaki savaşın sona erdirilmesinden ve barışa varılmasından yanayız. Her halkın kendi kaderini özgürce tayin etme hakkına sahip olmasını savunuyoruz. Biz Kafkasya Halklarının en büyük komşusu olan Gürcü Halkı ile her yerde suçlulukları kanıtlanmış olan Gürcü yöneticilerini karıştırmıyoruz.

Adıgelerin Ulusal Kongresi, Adıge Xase ve Maykop Kazaklar Birliği olarak Edvard Şevardnadze'yi bu sorumsuz demecinden dolayı kınıyoruz. Kuzey Kafkasya'yı saracak olan bir bölgesel savaşı önlemek için tüm gücümüzü kullanacağız. Gürcistan'ın imparatorluk heveslisi yöneticilerine karşı özgürlükleri için mücadele eden, egemenliği için çarpışan Abhaz Halkını destekliyoruz. Gürcistan yöneticileri ulusal çıkarlarını bahane ederek Abhazya'daki savaşı kızıştırdıkları takdirde kardeş Abhaz Halkını yalnız bırakmayıp yanlarında olacağız. Adıge Cumhuriyeti'nde yaşayan herkesi Abhaz Halkına yaptıkları insani yardımı artırmaya çağırıyoruz.

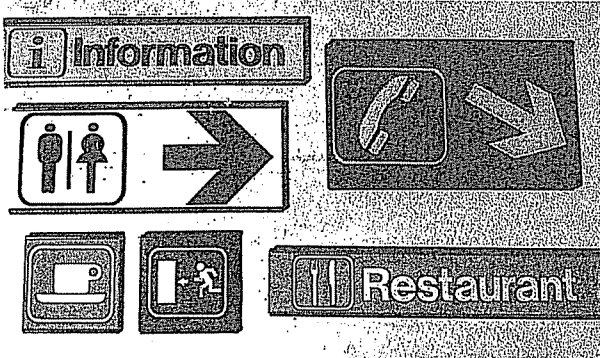
Adıge Ulusal Kongresi Başkanı—A.ŞHALAHU

Adıge Xase Başkanı— A.ABREC

Maykop Kazakları Atamanı—A.TARASOV

BİLGİSAYARLA FOLYO KESİMİ

- KENDİNDEN YAPIŞKANLI ve DİŞ ETKENLERE DAYANIKLIDIR
- FUAR VE SERGİ STANDLARI
- TANITIM PANOLARI
- LOGO-AMBLEM VE ŞEKİLLER
- ARAÇ YAZILARI
- ÇIKARTMALAR
- TABELA-YÖNLENDİRME LEVHALARI
- POSTER-FOTOĞRAF
- FOTOBLOK KAPLAMA

**İstediğiniz renk ve ebatlarda, İstediğiniz yazı karakterleri ile,
Kaliteli, hızlı ve ekonomik...**

"Güzel bir işbirliği ile..."

jan

BİLGİSAYAR VE REKLAM ÜRÜNLERİ
SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Ortaklar Cd. G. 7. Sk. No: 6/4 Gül Apt.
80290 Mecidiyeköy - İstanbul
Tel: 275 70 82 - 288 54 36 Fax: 275 70 82